

Форум

Магчымасці — на максімум

У студзені сталі вядомыя імёны ўладальнікаў грантаў Прэзідэнта Беларусі на 2017 год. Сярод дзеячынстваў трох кіраўнікоў і спецыялістаў арганізацыйнай навукі, адукацыі, аховы здароўя прагучалі шаснаццаць прозвішчаў работнікаў культуры. “К” працягвае знаёміць чытачоў з сёлетнімі ўзнагароджанымі (пачатак — у № 5).

Настасся ПАНКРАТАВА

Ірына ГРАДОЎКІНА, загадчык навукова-даследчага аддзела бібліяграфіі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі:

— Працуючы з нацыянальнай бібліяграфіяй, мы бачым, якія лакуны ў нашых крыніцах. Прынамсі, у айчынных бібліятэках амаль адсутнічаюць матэрыялы, якія адносяцца да міжваеннага перыяду XX стагоддзя. Гістарычны падзеі і шматлікія геапалітычныя змяненні на тэрыторыі Заходняй Беларусі прывялі да таго, што многія дакументы засталіся ў цяперашніх краінах-суседках ці былі вывезеныя туды, штосьці было засакрэчана, многае прапала. Сёння ў адкрытым доступе поўнай інфармацыі па гэтым перыядзе няма, нягледзячы на тое, што тады развілася кнігадрукаванне, праводзіліся цікавыя даследаванні. Наш праект з’яўляецца працягам працы па даследаванні і віртуальным унаўленні найбольш каштоўных крыніц па гісторыі Беларусі.

Тэма для разгляду бязмежная, таму вырашылі распачаць з даследавання і сістэматызацыі перыядычных выданняў, якія выходзілі ў заходніх рэгіёнах Беларусі ў 1921 — 1939 гады. Наш аддзел актыўна займаецца пошукам нацыянальных дакументаў, якіх перш за ўсё няма ў бібліятэках Беларусі. На гэтай тэрыторыі выходзіла шмат газет і часопісаў. Будзем шукаць неабходны нам звесткі ў бібліяграфічных паказальніках польскіх і літоўскіх кніжніц, мяркуючы, з гэтай мэтай да замежных калегаў, спадзяюся, зможам дамовіцца пра алічбоўку атрыманай інфармацыі. Абавязкова будзем супрацоўнічаць і з нашымі абласнымі архівамі, звернемся да ўласных фондаў. Атрыманы грант пойдзе ў тым ліку і на стварэнне паўнатэкставай калекцыі ў электроннай бібліятэцы нашай установы. Зараз ідзе мадэрнізацыя партала Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, таму хочацца разлічваць на паўнаватарсны рэсурс па гэтым перыядзе. Сёння многія цікавцяцца міжваенным перыядам, але мала хто мае доступ да першакрыніц. Упэўнена, знойдзена інфармацыя будзе карысна айчынным і замежным гісторыкам, краязнаўцам, навукоўцам, а таксама спатрэбіцца шырокаму колу тых, каго прываблівае нацыянальная гісторыя і культура.

Аднак праект не абмяжуецца пазначанай вышэй працай. Мы таксама падалі заяўку на конкурс праектных прапаноў па праграме трансгранічнага супрацоўніцтва, бо хочацца даследаваць перыяд з пункту гледжання краязнаўства і гісторыі ў комплексе, калі ў складзе Польшчы знаходзіліся не толькі беларускія, але і ўкраінскія заходнія раёны. А яшчэ маем пацверджаную заяўку па Праграме мабільнасці для этнакіраваных міжасобасных кантактаў: вясной збіраемся ў Лондан у тамтэйшую Беларускую бібліятэку імя Францыска Скарыны. Там месціцца шмат дакументаў, невядомых на радзіме. Яшчэ шмат інфармацыі належыць увесці ў навуковы зварот.

Валянціна КАНДРАЦЕВА, мастацкі кіраўнік ансамбля песні і танца “Медуница” Магілёўскай абласной філармоніі: — Наш калектыў існуе больш за 30 гадоў, мы аб’ехалі шмат краін і паўсюль прапагандавалі нашу культуру. У рэпертуары калектыву беларускія народныя песні, танцы, напевы. У нас працуе адрозныя тры групы: інструментальная, харэаграфічная і вакальная, таму мы можам шырока разгарнуць тэму, прадставіць найбольш поўна карціну народнага дзеяння.

Заканчэнне — на старонцы 3.

РАРЫТЭТЫ РАДЗІВІЛАЎ

15 лютага ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася выстава твораў з прыватнай калекцыі фінансіста, мецэната Мацея Мікалая Радзівіла (Варшава) “Радзівілы: лёс краіны і роду”, у якой прадстаўлены жывапісныя і графічныя партрэты, мініяцюры, мастацкая тканіна, медалі.

У экспазіцыю ўвайшлі партрэты адметных еўрапейскіх майстроў Марчэла Бачарэлі, які працаваў пры двары Станіслава Аўгуста Панятоўскага, Францішка Ксаверыя Лампі, гравюры Дамініка Кусто, а таксама партрэты князёў Радзівілаў са збору мастацкага музея, якія да 1939 года знаходзіліся ў Нясвіжы. Прадстаўлены генеалогія магнатскага роду, вобразы вядомых гістарычных асоб — Барбары Радзівіл, Юрыя Радзівіла, Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіроткі, Міхаіла Казіміра Радзівіла Рыбанькі і іншых прадстаўнікоў роду.

З 99 прадстаўленых твораў пяць пазначаны як асабліва каштоўныя. Так, можна ўбачыць рэдкія экспанаты: дэкаратыўная шаўковая тканіна — “маката”, якую выкарыстоўвалі ў якасці накідак ды насценных дываноў, сапраўдныя слупкі пояса адпаведным надпісам, надмагільны партрэт-шыльда і акварэльная работа пэндзля прадстаўніка рэалізму і пейзажнага імпрэсіянізму Юльяна Фалата.

На ілюстрацыях: панарамны від выставы; партрэт Караля Станіслава Радзівіла (“Пане Каханку”) пэндзля невядомага мастака.

Фота прадстаўлены музеем.

“К” інфармуе

“Славянскі базар...”: усе па білеты!

17 лютага стартваў першы з трох этапаў рэалізацыі білетаў на канцэрты XXVI Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

Алег КЛІМАЎ

У продаж паступілі білеты на яго ўрачысты адкрыццё і закрыццё, фінал XXVI Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск”, сольныя выступы Рыгора Лепса, Стаса Міхайлава, Валерыя Меладзе і Ягора Крыда, гуртоў “Рукі ўгору!” і “Сплін”, сатырычнае шоу “Аднойчы ў Расіі”. З гэтага ж этапу гледачам даступныя дадатковыя паслугі. На ўсе праекты форуму ў саках Віцебска, у білетнага аператара “kvitki.by” і праз сайт фестывалю можна набыць падарункавыя сертыфікаты наміналам у 10, 20, 30, 50 ды 100 рублёў. Абышываць іх на білеты дазваляецца па 19 ліпеня (апошні дзень фесту) у саках Віцебска, Гомеля і Мінска. А прыхільнікам “дарослага” конкурсу прапануецца абанементаваць на ўсе яго тры дні: пры набыцці білетаў адразу на два дні фіналу, 15 і 16 ліпеня ў Летнім амфітэатры, кожны глядач атрымае бонус — бі-

лет на паўфінал, які пройдзе 14 ліпеня ў канцэртнай зале “Віцебск”. Продаж білетаў, абанементаў і сертыфікатаў ажыццяўляецца за наяўны і безнаяўны разлікі.

З другога этапа, з 17 сакавіка, пачнецца рэалізацыя білетаў на ўсе мерапрыемствы ў Летнім амфітэатры (іх намячаецца сямнаццаць, у тым ліку два начныя). У трэці этап уключаны праекты на іншых фестывальных пляцоўках: дата яго старту продажаў будзе паведамлена пазней.

Акрамя вышэйпералічаных выступаў у “меню” форуму заяўлены канцэрт “Шансон-ТВ” — усе зоркі”, прадстаўленне “Вітае Украіна!” з удзелам Нацыянальнага заслужанага акадэмічнага ансамбля танца Украіны імя Паўла Вірскага і ўкраінскіх поп-выканаўцаў; юбілейны вечар “Аляксандр Зацэпін. Ёсць толькі імгненне...” пры ўдзеле вядомых артыстаў і Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі; гала-канцэрты — у рамках Дня Саюзнай дзяржавы, маладых спевакоў і ансамбляў “Я люблю Фестываль!”, “Залаты хіт”; праект “Тэатральныя сустрэчы” прадставіць пастаноўкі розных жанраў; “Фестываль без межаў” складуць праграмы класічных напрамкаў у выкананні артыстаў і калектываў з розных краін; III Фэст вулічнага мастацтва “На сямі вятрах”; праект “Лялечны квартал” — спектаклі для дзяцей і дарослых прапануюць лялечныя тэатры з Беларусі, Расіі і Украіны; III Міжнародная канферэнцыя “Фестывальны рух. Традыцыі і інавацыі” з удзелам арганізатараў разнастайных фестывалю і пасяджэннем савета Сусветнай асацыяцыі фестывалю, і многае іншае.

Хто гатовы да дня мовы?

На наступным тыдні, 21 лютага, ва ўсім свеце і, натуральна, у Беларусі адзначаць Міжнародны дзень роднай мовы. "К" прадстаўляе невялікі агляд таго, што падрыхтавалі ўстановы сферы культуры і навукі да гэтай знамянальнай даты.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Так, напрыклад, 21 лютага 2017 года дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа запрашае далучыцца да музейнай акцыі "Дзясятка — за Коласа!" Удзельнікі музейнай акцыі павінны будучы напісаць дыктоўку па творах Коласа і вызначыць, з якога твора ўзяты ўрывак. Тыя, хто напішуць дыктоўку на дзесяць балаў і правільна назавуць твор, атрымаюць падзякі і сувеніры ад музея.

Тым жа днём у Міністэрстве замежных спраў Рэспублікі Беларусь адбудзецца мерапрыемства "Я нясу вам дар", якое зладзіць Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы ў рамках святкавання Міжнароднага дня роднай мовы і 135-годдзя першага народнага паэта Беларусі. Падчас урачыстасцей пазнаць радкі Янкі Купалы працягваюць па-беларус-

ку і на многіх мовах свету міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Уладзімір Макей і прадстаўнікі дыпламатычных місій, акрэдытаваных у Беларусі. Таксама адбудзецца адкрыццё выставы з фондаў музея Купалы "Я нясу вам дар", якая пазнаёміць са старонкамі жыцця і творчасці класіка, прадставіць прыгажосць Вязынкі — мясціны, якой выпай лёс стаць малой радзімай вялікага паэта.

Нацыянальная бібліятэка Беларусі з 17 лютага па 30 сакавіка ў зале беларускай літаратуры прапануе сваім наведвальнікам тэматычную выставу "Мовы рысы непаўторныя: з калекцыі слоўніку беларускай мовы". У чатырох раздзелах выстаўкі "Першыя друкаваныя слоўнікі", "Беларускія слоўнікі XIX — пачатку XX стагоддзя", "Беларускія слоўнікі 20-х гадоў XX стагоддзя", "Сучасныя беларускія слоўнікі" прадстаўлены аднамоўныя, двухмоўныя, трохмоўныя, тлумачальныя, перакладныя, гістарычныя і сучасныя, навуковыя, галіновыя, энцыклапедычныя і іншыя слоўнікі. Сярод іх як грунтоўныя лексікаграфічныя работы, так і невялікія цікавыя выданні. Дапаўняюць экспазіцыю шматлікія публікацыі, якія раскажуць пра гісторыю

стварэння некаторых слоўнікаў, іх аўтараў. У ліку экспанатаў — "Старабеларускія лексіконы" (1992), дзе сабраны слоўнікі XVI і XVII стагоддзяў; "Слоўнік беларускай мовы" Івана Насовіча (факс. выд., 1983) — першы навуковы даведнік па лексіцы беларускай мовы сярэдзіны XIX стагоддзя, падрыхтоўцы якога вучоны аддаў 16 гадоў напружанай працы; "Беларуска-польска-руска-лацінскі батанічны слоўнік" Зоські Верас (1924), да якога і сёння звяртаюцца дасведчаныя лексікографы, і іншыя.

Усяго выстава налічвае больш за 100 дакументаў.

22 лютага ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі ў рамках святкавання Дня роднай мовы адбудзецца прэзентацыя аднамоўнага "Тлумачальнага слоўніка беларускай літаратурнай мовы". Выданне змяшчае больш за 65 тысяч слоў і дае не толькі тлумачэнне іх значэнняў, але і з'яўляецца нарматыўным даведнікам па арфаграфіі, націску, словазмяненні, словаспалучэнні і граматычнай характарыстыцы. А ўвогуле Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі з 20 па 26 лютага праводзіць Тызень роднай мовы, падчас якога запланаваны шэраг мерапрыемстваў. Так, 20 лютага ў інстытуце адбу-

дзецца сустрэча са школьнікамі — пераможцамі III этапу Рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове. На наступны дзень там жа пройдзе круглы стол "Мова ў навуцы, адукацыі, заканадаўстве" з удзелам прадстаўнікоў органаў дзяржаўнага кіравання Рэспублікі Беларусь, дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў, выкладчыкаў профільных навучальных устаноў сталіцы і ўсіх зацікаўленых.

Акрамя таго, як паведаміў 17 лютага на прэс-канферэнцыі ў Доме прэсы дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Ігар Капылю, сёлета завершана выданне Гістарычнага слоўніка беларускай мовы (37-ы том здадзены ў друк), а таксама фінішуе стварэнне нацыянальнага корпуса беларускай мовы і падрыхтоўка да выдання 15-томнага тлумачальнага слоўніка беларускай мовы, у якім мяркуецца змясціць каля 240 тысяч слоў.

Натуральна, гэта толькі невялікі агляд мерапрыемстваў, прымеркаваных да Дня роднай мовы, які не прэтэндуе на агульны ахоп усіх акцый як у сталіцы, так і ў рэгіёнах. І калі на наступным тыдні ў жыцці вайшлі ўстановы культуры адбудуцца мерапрыемствы з гэтай нагоды — пішыце ў "К". Мы абавязкова згадаем ваш ліст у традыцыйным аглядзе рэдакцыйнай пошты на старонках нашага выдання.

Наперадзе цыркавы фэст

У Беларускім дзяржаўным цырку — новая праграма "Дзівосны горад".

Настасся ПАНКРАТАВА

Два гады таму расійская пастанавачная група праекта "Шоу гіганцкіх фантаў" ужо працавала ў Мінску. Беларуская сталіца натхніла іх на стварэнне абсалютна новай дзеі. Як паведаміла на прэс-канферэнцыі мастацкі кіраўнік праекта, заслужаная артыстка Расіі Лада Сарніцкая, "захапляцца можна рознымі з'явамі і заморскімі дзівамі, аднак соль нашага спектакля — нагадаць людзям пра іх родны горад, які варты гонару не менш за заморскія цікавосткі".

Апошнім часам праграмы з выкарыстаннем сістэмы фантаў надзвычай папулярныя. У адрозненне ад калег, якія задзейнічаюць вядомыя асобы нумар у спісе, пастаноўшчыкі "Дзівоснага горада" будуць два адрэзаныя спрэс у водных дэкарацыях. Фантаны становяцца эфектным атачэннем для жанглера Эркіна Саралаева і балетнай групы "Эва", надаюць драматызму нумару паветранага эквілібрыста на штэйн-трапе Алега Спігіна, становяцца паўнаватрасным удзельнікам выступлення акрабатаў на батуче Аляксандра Палунчукова, Міхаіла Шэйна, Віталія Лазарава.

Для дрэсіроўшчыкаў котак, мядзведзяў і малп прадстаўляюць спецыяльна сканструяваную сухую пляцоўку. Па словах тэхнічнага дырэктара праекта — і між іншым, нашага зямляка — Юрыя Базанова,

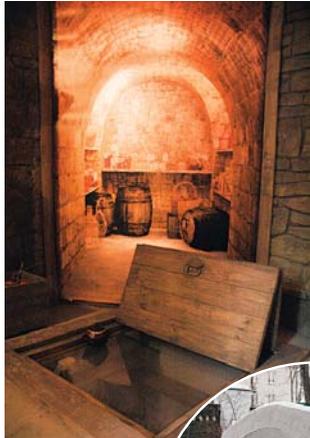
падчас прадстаўлення за дзейнічаюць больш за 600 фантаў, пры выкарыстанні ўсяго комплексу за хвіліну ў паветра адначасова ўзлятае каля двух тон вады.

Беларускіх артыстаў гэтым разам мы на манежы не пабачым. Некаторыя з іх выправіліся за мяжу па кантракце, напрыклад, ужо два месяцы кардэбалет Белдзяржцырка выступае перад кітайскай публікай. І ўсе рыхтуюцца да доўгачаканай падзеі: Першага міжнароднага фестывалю цыркавога мастацтва, які пройдзе на сталічным манежы з 18 па 24 верасня. Мастацкі кіраўнік Белдзяржцырка Вітаўтас Грыгалюнас кажа: "Мы аздачылі нашых артыстаў падрыхтоўкай нумароў, якія змогуць канкуруаваць з выступленнямі зорак сусветнай арэны і прэтэндаваць на прызавыя месцы. Дарэчы, на запрашэнні з радасцю адгукаюцца калегі з бліжняга і дальняга замежжа, бо слава аб нашым цырку сапраўды грывіць па свеце. Мы хочам, каб у нас, як на Алімпійскіх гульнях, былі прадстаўлены ўсе кантыненты".

Мяркуецца, што саборніцтва будзе адбывацца асобна сярод сольных і групавых выступленняў, павялічыў кожным кірунку ўручаць па залатым, срэбраным і бронзавым медалі. Не абыдзецца без спецыяльных прызоў. Зараз ідзе фарміраванне журы. У прафесійнае войдуць выбітныя прадстаўнікі сусветнага цыркавога мастацтва, у грамадскае — журналісты, вядомыя грамадскія дзеячы і прадстаўнікі культуры (яны будуць падводзіць вынікі глядацкага галасавання). Таксама на кожнай праграме будзе дзейнічаць дзіцячае журы.

Колас — з новымі гісторыямі

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа — адзін з узорных "каланізатараў" сваёй тэрыторыі і фондаў. Летась супрацоўнікі ўстановы прадэманстравалі публіцы неардынарную экспазіцыю, што змясцілася ў гаражах народнага паэта Беларусі, юбіляра гэтага года. Дзякуючы архівам, успамінам Міхася Канстанцінавіча, сына Коласа, і самім работнікам музея праз "аўтамабільную" выставу атрымалася паказаць напружаную атмасферу эпохі і прыватную гісторыю Якуба Коласа на яе фоне. Ды, канешне, машыны, якімі карыстаўся літаратар на працягу жыцця.

Фрагменты новай выставы Музея Якуба Коласа ў аўтамабільнай экспазіцыі "Слеп". / Фота аўтара

дзіцца злева ад галоўнага ўвахода ў сядзібу. Склеп быў пабудаваны яшчэ палоннымі немцамі ў 1945 годзе, а пасля ўвайшоў на Акадэмічнай, 5 сям'я Якуба Коласа адразу пачала яго выкарыстоўваць па прызначэнні. Дырэктар музея Зінаіда Камароўская задачай стацыянарнай выставы бачыць рэканструкцыю фрагмента гарадскога жыцця сярэдзіны XX стагоддзя, калі прагрэс беларускага горада яшчэ не далёка адышоў ад вёскі.

Вядома, што паэт вярнуўся на радзіму пасля вайны ўдаўцом, і гэты смутак Колас пранёс з сабою да канца. Але класіцы абавязкі рулівага гаспадара і гасціннага "галавы" сямейства ён не мог. Таму склеп заўсёды быў запоўнены беларускімі прысмакамі, кансервамі, настойкамі. Сёння гэта атмасфера ўзноўленая супрацоўнікамі мемарыяльнага музея. Імі зроблена і аўтэнтычная "хэндмэйдаўская" лядоўня, у якой смела можна захоўваць прадукты харчавання. Эксперымент з лядоўняй, дарэчы, запушчаны: на палічках па перыметры квадратнай метравай ямы паклалі кавалкі мяса і сала, праз шкло бачна, што холад захоўвае ільдыны, якія ляжаць на саламянай пошліцы. Склеп застаўлены банкамі з гуркамі, варэннем, рэтра-шкалікамі з дзіўнага колеру напоямі, вытрымкамі і кнігамі з рэцэптамі.

У дапаўненне да праекта "Склеп" адкрылася і двайная выстава ў самім будынку музея. Назва "Якуб Колас: вядомы і невядомы" добра раскрывае сутнасць экспазіцыі, якая складаецца з фотаздымкаў і ўласных рэчэй песняра. "Колас вядомы" — гэта грамадскі дзеяч, паважаны літаратар, старэйшы таварыш, турыст, савецкі чалавек. "Невядомы Колас" — гэта бацька, дзядуля, гаспадар і нават аграрый.

Калі першая частка фотаздымкаў зроблена на з'ездах, дэманстрацыях, у камандзіроўках Коласа (кангрэс у Парыжы ў 1935 годзе, неафіцыйная пездка ў Пецярбург, афіцыйная — у Маскву), у рабочым кабінце, у доме творчасці ў Каралішкавічах сярод калег, на Пухавічыне (Колас любіў гэты мясціны і арандаваў там летам жыллё), у грузінскім санаторыі ў Цхалтуба, дзе адпачываў і Янка Купала, то на іншай частцы дакументаў пісьменнік — у сцянах дома, сярод сыноў, нявестак, унукаў, сяброў і вучняў па рамястве. Сярод "хатніх" дакументаў перапіска з Аляксандрай Кетлер, фота са сваяком Янкам Маўрам, замежнымі журналістамі, што наведваліся ў госці.

У фондах дома Коласа каля 33 тысяч прадметаў. І амаль усе яны даследаваны і хаця б раз дэманстраваліся аўдыторыі. Тое тычыцца і плошчаў установы: першы і другі паверх дома, падвал, гаражы, зараз склеп. Вядома, што ў бліжэйшых планах музея адрамантаваць драўляны хлеў 1946 года. Што супрацоўнікі змесцяць там, пакуль абдумваецца.

Аліна САЎЧАНКА

Гэтым разам музейшчыкі прапануюць зазірнуць глыбей, літаральна — пад зямлю, у "Склеп". Ён знахо-

ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Газета

КУЛЬТУРА

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацый Рэспублікі Беларусь. Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАУ. Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Аліна САЎЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнты — Вольга РОПАТ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. "Культура", 2017. Наклад 4 304. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падапісан у друку 17.02.2017 у 18.30. Замова 532. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Фотафакт

Падчас перадачы медалі. / Фота Аліны САЎЧАНКА

Медаль як у "Песняроў" знайшлі праз 44 гады

У сераду сталічны Музей Уладзіміра Мулявіна Белдзяржфілармоніі папоўніўся новым экспанатам.

Былы супрацоўнік савецкага пасольства ў Берліне Мікалай Сямілетнікаў падарыў установе памятны медаль, які атрымаў як удзельнік X Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў ансамбль "Песняры". Калектыў прадстаўляў СССР у культурнай праграме таго форуму, што праходзіў у ГДР, і стаў яго лаўрэатам. "Родны" медаль калектыву калісьці згубіўся і толькі цяпер яго аналаг знайшоў свайго героя! Сын Уладзіміра Георгіевіча, Валерыя, са службоўцамі музея, а таксама музыканты Леанід Барткевіч і Вадзім Касенка, якія прысутнічалі пры перадачы знака, выказалі ўдзячнасць Мікалаю Аляксеевічу за яго высакародны ўчынак.

(Заканчэнне.)

Пачатак на старонцы 1.)

“Медуніца” атрымала падтрымку Кіраўніка дзяржавы для стварэння вялікай канцэртнай праграмы “Беларусь — ты багачце маё і любоў” з выкарыстаннем беларускіх народных песень, твораў беларускіх паэтаў і кампазітараў. Каб яе напаяўненне стала сапраўды ўнікальным, мы хочам зрабіць фальклорную музычную экспедыцыю па Хоцімскім, Асіповіцкім раёнах, запісаць песні і народныя танцы, якія сёння яшчэ ёсць у нашых бабур. Я сама нарадзілася на Асіповічыне, таму ўяўляю, якое фальклорнае багачце там захоўваецца. Ужо вызначыліся з першым даследчым “пунктам” — то будзе вёска Бяседавічы Хоцімскага раёна. Звычайна мы выпраўляемся на гастролі і сумяшчаем выступленне з наведваннем носябіта нематэрыяльнай спадчыны. Не толькі запісваем матэрыял, але і вывучаем побыт мясцовасці. Гэта — наша духоўная павязь з культурай продкаў. Пасля самі расшыфроўваем запісы — гэта дастаткова карпатлівая, але цікавая праца, развучаем з калектывам прывезены матэрыял. Таму на працягу года праграма будзе папаяўняцца. Спадзяюся, у фінале атрымаецца запісаць у студыі Белтэлерадыёкампаніі, што славіцца прафесіяналізмам і якасным абсталяваннем, дыск ансамбля “Медуніца”.

Першы канцэрт адбыўся ў Спаўгардзе. Запланавана серыя канцэртаў па Магілёўшчыне, а тады можна будзе выправіцца ў іншыя рэгіёны краіны. Напрыканцы мы хочам арганізаваць вялікі фінальны канцэрт у абласным цэнтры.

Вольга ПАРХІМОВІЧ, загадчык аддзела культурына-адукацыйнай працы Дзяржаўнага літаратурнага музея імя Янкі Купалы:

— Наш музей прыступіў да стварэння музейна-педагагічнай інтэрактыўнай праграмы для дзяцей з сіндромам дзіцячага аўтызму “Побач і разам”, што будзе садзейнічаць рэалізацыі наватарскай канцэпцыі культурнага мерапрыемства, накіраванага на сацыялізацыю дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця сродкамі музейнай педагогікі. Па статыстыцы, кожнаму дзясятаму дзіцяці на планеце, якое нараджаецца, дыягназуюць аўтызм, таму ў сусветнай музейнай практыцы ўсё часцей звяртаюцца да спецпраектаў па розных відах тэрапіі для такой асаблівай аўдыторыі. Для параўнання, у ЗША каля трыццаці музеяў прапаноўваюць спецыяльныя праграмы для такіх дзяцей, Беларусь такімі лічбамі пахваліцца не можа...

На нашай прасторы літаратурны музей імя Янкі Купалы першым працягнуў руку сем’ям, што сутыкнуліся з гэтай праблемай. Сама экспазіцыя спрыяе такім заняткам, бо ў нас існуюць інтэрактыўныя пляцоўкі. Каб правільна падысці да правядзення сустрач, каб не пашкодзіць дзецям з асаблівымі поглядамі на навакольны свет, мы звярнуліся па кансультацыйную дапамогу ў міжнародную дабрачынную грамадскую арганізацыю “Дзеці. Аўтызм. Бацькі”. Наша супрацоўніц-

тва ўжо мае рэальныя вынікі: зладзілі пры ўдзеле студэнтаў факультэта спецыяльнай адукацыі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка калядкі, з дапамогай навучэнцаў Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя Аляксея Глебава правялі заняткі па жывапісе “З новай казкай!”, а атрыманыя ў выніку два дзясяткі карцін пасля экспанавання ў сценах музея выставілі на дабрачынны аўкцыён (атрыманыя грошы былі пералічаны МДГА “Дзеці. Аўтызм. Бацькі”). Падтрымаць праект прыходзілі знакамітыя беларускія мастакі, музыканты, Мінскі міжнародны жаночы клуб жонак Паслоў, дыпламатаў і замежных прадстаўнікоў, культурныя і грамадскія дзеячы. Мастакі Аксана Аракчэева, Ле-

важыў гэты колер. На дадзены момант стаіць пытанне аб аднаўленні старадаўняй тэхналогіі, ужо ёсць перапраходцы, напрыклад, Гарадоцкі дом рамёстваў.

Наша вобласць была вельмі рана ўрбанізаваная, праз яе прайшлі дзве чыгункі, што звязалі праз Віцебск Арол і Рыгу, Пецярбург і Адэсу. Праз іх у рэгіён прыйшлі прамысловыя тавары, у выніку еўрапейская мода хутка выціснула традыцыйны касцюм. Самая вялікая калекцыя віцебскага народнага строю месціцца ў санкт-пецярбургскім Этнаграфічным музеі, у Беларусі поўныя камплекты адсутнічаюць, касцюмы, што можна пабачыць у нашых краязнаўчых музеях, вельмі разрозненыя.

Пад выставу будзе аддадзены амаль цалкам трэці паверх нашага музея. Плануем ахапіць перыяд з IX стагоддзя і да нашага часу. Распачнем з археалагічных прадметаў. Прадставім упрыгожванні з сярнярымі знакамі: яны адначасова нясуць рэлігійнае і мастацкае значэнне. Таксама наведвальнікі змогуць пабачыць прадметы літургічнага характару ўсіх канфесій: аблачэнні праваслаўных, каталіцкіх, іўдзейскіх, мусульманскіх святароў, харугвы XVIII стагоддзя, плашчаніцу, адрэстаўраваную нашымі спецыялістамі, розныя алтарныя варты (беларускія рэзчыкі яшчэ ў XVII стагоддзі былі вядомыя па ўсім свеце!), надмагільныя пліты, якія не паказваліся ў нашым музеі гадоў трыццаць, дробную ста-

Магчымасці — на максімум

анід Гоманаў, Надзея Бука, Аляксандр Сяліцкі перадалі ў дар МДГА свае мастацкія работы для правядзення наступнага дабрачыннага інтэрнэ-аўкцыёна. Мне здаецца, мы змаглі аб’яднаць людзей вакол праблем, якія трэба вырашаць разам.

Музейная прастора сама па сабе спецыфічная, экспанаты нельга кранаць рукамі, але для дзяцей з аўтызмам звычайная экскурсія не спрацуе, ім патрэбны іншы падыход. Грант мы накіруем на тое, каб набыць дадатковы матэрыял для працы: спецыяльныя карткі, пазлы, маляванкі, прадметы, якія можна будзе браць у рукі, пальчаткавы тэатр, матэрыял для творчасці, сшыткі для арыгінальных хатніх заданняў на дом, каб, пакінуўшы музей, яны дома змаглі замацаваць атрыманую ў нас інфармацыю. Распрацаваны цыкл заняткаў, падчас якога плануем прайсці па ўсіх залах, распавесці пра музей, пра Купалу. Мы верым, што нам удалася пастрываць сацыялізацыю дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця сродкамі музейнай педагогікі.

Людміла ВАКАР,

вядучы метадыст па народным сцэнічным касцюме Віцебскага абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці:

— Адна з надзённых праблем сферы культуры Віцебшчыны — касцюміраванне калектываў, супрацоўнікаў дамоў рамёстваў. Мы хочам, каб яны на абласных ці рэспубліканскіх мерапрыемствах выходзілі на сцэну ў традыцыйным касцюме свайго рэгіёна. Часцей за ўсё Віцебская вобласць выступае ў агульнаацыянальным строі, але ж у нас ёсць свае асаблівасці: напрыклад, у рэгіёне ў шырокім выкарыстанні былі сарафаны трох відаў, што не характэрна для астатняй Беларусі. Тут была распаўсюджана крашаніна — рамяство па вырабе афарбаваных тканін. Сялянам для афарбоўкі льну выдавалі сіні фарбавальнік, таму ў народным строі Віцебшчыны дзя-

каб выправіць сітуацыю, віцебскі АМЦНТ арганізаваў абласное свята-конкурс народнага касцюма “Сцяжкі майстэрства”, на якім кожны дом рамёстваў прадстаўляе свае варыянты рэканструкцыі касцюмаў сваіх рэгіёнаў. Гэтым годам конкурс пройдзе ў трэці раз. На ім будуць прадстаўлены варыянты зімовых камплектаў. Цягам часу сабраны сур’ёзны матэрыял па гэтай тэме. З дапамогай гранта мы мяркуем абагульніць метадычную інфармацыю і выпусціць альбом-каталог дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Традыцыйны касцюм Віцебскай вобласці”, які будзе выкарыстоўвацца ў працы арганізацый культуры. Спадзяемся на стварэнне калекцыі рэканструкцыйнага строю. З гэтай мэтай пройдзе вялікая выязная выстава народнага касцюма Віцебшчыны, на якой будуць прадстаўлены экспанаты і фотаматэрыялы з усіх краязнаўчых музеяў вобласці.

Ніна КАЛЫМАГА,

намеснік дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь:

— Грант пойдзе на распрацоўку і рэалізацыю наватарскай канцэпцыі правядзення рэспубліканскай выставы “Беларусь: адраджэнне духоўнасці”, накіраванай на папулярнае дасягненне беларускай культуры ў рэспубліцы і за межамі. Я працую ў музеі 44 гады і скажу, што такога маштабнага праекта, у якім адлюстроўваецца, адкуль пачыналася станаўленне духоўнасці і як яно сёння адбываецца, які дэманструе сукупны ўплыў культуры і рэлігіі на чалавечую душу, у нас яшчэ не было.

раверскую пластыку (крыжы, іконы з эмалямі і гэтак далей). І канешне, іконы — праваслаўныя, каталіцкія, стараверскія, уніяцкія. Нягледзячы на тое, што асабістыя фонды Гістарычнага вельмі вялікія, налічваюць больш за 450 тысяч адзінак захоўвання, для максімальнага насычэння столь маштабнага праекта мы звернемся да калег: у музей Нацыянальнай акадэміі Навук Беларусі, Гродзенскі дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі, гісторыка-культурны музей-запаведнік “Заслаўе” і іншыя. Напрыклад, вельмі хацелася б, каб Полацк пагадзіўся прадставіць у нашых залах на некаторы час Крыж Еўфрасінні Полацкай.

Зараз мастакі распрацоўваюць 3D-макет будучай імпрэзы. Цэнтральная частка выставы будзе аддадзена пад кнігадрукаванне. Разынкай экспазіцыі павінна стаць Біблія Францыска Скарыны — пражскае выданне на беларускай мове. Арыгінальны твор не так проста прывезці на выставу: трэба выканаць шмат умоў, напрыклад, забяспечыць спецыяльнае міліцэйскае суправаджэнне кнігі ў Празе і Мінску. Аднак дамоўленасць існуе, рытывацыя афіцыйны дагавор, з’явіліся партнёры, якія гатовы дапамагчы знакамітаму выданню першадрука ў першай палове верасня апынуцца на радзіме аўтара. Пасля закрыцця выставы абавязкова зладзім навуковую канферэнцыю на азначаную тэму, вынікі і найбольш цікавыя даклады з якой пасля будуць выдадзены ў штогодніку Нацыянальнага гістарычнага музея.

Магічная сіла ініцыятывы

У красавіку Беларускі фонд культуры адзначыць сваё 30-годдзе. Лёгка арыфметычная аперацыя дазваляе зразумець — гэтая грамадская арганізацыя паўстала ў зусім іншую гістарычную эпоху, ад якой да цяперашняга часу ўжо мала што засталася. Тым не менш, сёння БФК не толькі “падае прыкметы жыцця”, але і нярэдка выступае трэндсэтрам культурных ініцыятыў — згадайма хця б нядаўнюю прапанову надаць Нацыянальнай бібліятэцы імя Скарыны, якая ўскалыхнула медыяпрасторы ды выклікала адабрэнне ўладных структураў. Прэс-канферэнцыя, якая прайшла напярэдадні юбілею ў прэс-цэнтры БелТА, дазваляла зразумець, якія функцыі ў наш час можа выконваць грамадскае аб’яднанне.

Ілья СВІРЫН

Без сумневу, любыя маштабныя пачыны патрабуюць адпаведных фінансаў. Беларускі фонд культуры такімі бюджэтамі не валодае: адкуль іх узяць супольнасці энтузіястаў? Але, як выяўляецца, каб дасягнуць плёну, бывае дастаткова ініцыятывы і каардынацыі дзейнасці зацікаўленых суб’ектаў. І такіх прыкладаў у гісторыі БФК няма. Можна прыгадаць і працу па вяртанні перамешчаных па-за межы Беларусі культурных каштоўнасцяў, якая з часам набыла куды большыя, дзяржаўныя маштабы, і запачаткаванне фестывалю “Берагіня” ды конкурсу “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры”, і каля сотні розных выданняў, якія выйшлі ў свет сумеснымі разам з іншымі арганізацыямі намаганнямі. Тым не менш, ужо ў назве прэс-канферэнцыі гісторыя БФК была акрэслена не толькі як час пошукаў і знаходак, але таксама і расчараванні. “Без іх не бывае перамог!” — па-філасофску адзначыў старшыня рады фонду Уладзімір Гілеп.

Развіваючы тэму, ягоны намеснік Анатоль Бутэвіч адным з найбольшых прагалаў у дзейнасці БФК назваў адсутнасць усебеларускага аб’яднання краязнаўцаў. Што ні кажы, яго патрэба сапраўды відавочная: рупліўцы, якія вывучаюць мінуўшчыну свайго краю, ёсць ці не ў кожнай вялікай вёсцы, а вось саюзу, які б іх аб’ядноўваў, дасоль не створана. Хаця ён бы мог выконваць вельмі многія карысныя функцыі — і папулярнага, і метадычнага забеспячэння, і проста поля для наладжвання кантактаў.

— У свой час краязнаўчыя таварыствы працавалі пры кожным абласным аддзяленні Беларускага фонду культуры, — распавёў Анатоль Бутэвіч. — А вось рэспубліканскае... Спробы яго стварыць рабіліся, але выніку яны, на жаль, не прынеслі. Адпаведна, гэта задача на будучыню...

Функцыю своеасаблівага “кансалідуючага звяна” ў той ці іншай меры выконвае “Краязнаўчая газета”, якую выдае БФК. Вядома, яе меры не настолькі вялікія, каб знаёміць аўдыторыю з усімі набыткамі ў значнай галіне (для гэтага куды лепш пасаваў бы тоўсты часопіс), аднак... Зважаючы

на магчымасці грамадскай арганізацыі, гэты яе ўнёсак у культурнае жыццё ўсё адно вымагае высокай ацэнкі. Як і нядаўна распачаты праект БФК “Мой род — мая радзіма”, скіраваны на папулярнае выданне тых краязнаўчых выданняў, што з’яўляюцца ў рэгіёнах.

З нагоды юбілею БФК мае запачаткаваць уручэнне ўласнай узнагароды — нагруднага знака “Рупліўца-стваральніку”. На сёння гэты своеасаблівы “ордэн” знаходзіцца на ўзгадненні з геральдычнай камісіяй. Таксама ў планах — памятны знак “Беларусам свету”, адкрыццё якога мае адбыцца падчас трэцяга з’езду суайчыннікаў, які пройдзе гэтым летам.

Яшчэ адзін новы пачын — акцыя па зборы сродкаў на рэстаўрацыю інтэр’ераў знакамітага Будслаўскага касцёла. Аднаўленне патрабуе ўнікальны барочны алтар сярэдзіны XVII стагоддзя, фрэскі ў апсіднай частцы, а таксама і ікона, якая прыцягвае мноства пілігрымаў. Сродкі на гэтыя спецыфічныя работы спатрэбяцца велізарныя (агульная сума пакуль нават не агучваецца), але намеснік старшыні рады фонду Тадэвуш Стружэцкі выказаў упэўненасць, што сабраць іх атрымаецца. Пагатоў, пачатак ініцыятывы быў пакладзены. Размясціўшы ўсяго ў трох касцёлах скрыні для ахвяраванняў, за кароткі час удалося атрымаць шэсць тысяч беларускіх рублёў. А калі акцыя набудзе агульнаграмадскі характар, можна не сумнявацца, што гэтая сума шматкратна ўзрасце.

Урэшце, варта адзначыць яшчэ адну характэрную дэталю. За прамінулыя тры дзесяцігоддзі з’явілася мноства іншых грамадскіх арганізацый, якія працуюць на ніве культуры і захавання спадчыны, аб’ядноўваючы пераважна моладзь — часам даволі баявітую. Але, па словах Уладзіміра Гілепа, ні пра якую канкурэнцыю альбо рэўнасць паміж рознымі пакаленнямі “трэцяга сектара” казаць ні ў якім разе не выпадае: наадварот, розныя грамадскія арганізацыі часта ладзяць супольныя праекты. Ды і фонд ні ў якім разе не прэтэндуе на нейкую маанапальнасць: чым больш будзе шырыцца ўдзел грамадзянаў у пошуку вырашэнняў важных праблем, тым больш будзе перамог і менш расчараванняў.

Лічбавы падыход

За кошт чаго кінапракат у плюсе?

“К” працягвае падводзіць папярэднія вынікі першага года дзейня Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады. І калі мінулым разам (гл. №3 “К” за гэты год) гаворка ішла пра бібліятэчную сферу, дык цяпер — пра кінапракат.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Справа ў тым, што згодна з паказчыкамі Дзяржпраграмы, за пяцігодку прырост аб’ёму даходаў ад кінапракату і іншых паслуг кінапракатных і кінавідавальных арганізацый павінен павялічыцца на 50 % у параўнанні з 2015 годам. Гэта значыць, штогод прырост павінен быць не менш чым на 10 %. Лічба, пагадзіцеся, даволі высокая, асабліва з улікам сённяшніх эканамічных рэалій і падзеннем рэальных заробкаў — патэнцыйных наведвальнікаў кінасеансаў.

Але, нягледзячы на такія неспрыяльныя ўмовы, як паказала апытанне некаторых абласных арганізацый кінавідапракату, дэведзеныя паказчыкі ў асноўным выконваюцца. Напрыклад, як адзначыла “К” дырэктар камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Мінскаблкінавідапракат” Таццяна Дарашкевіч, яе супрацоўнікі спрацавалі летась на вельмі высокім узроўні.

— У выніку на сёння мы маем рост даходаў у 126,6 % да ўзроўню мінулага года, — адзначыла суразмоўца. — А з улікам дадатковых платных паслуг, што і прапісана ў Дзяржпраграме, — увогуле 139 % да мінулага года паказчыкаў.

Па словах Таццяны Дарашкевіч, рост даходаў ад кінапракату удалося дасягнуць, дзякуючы наладжанай рабоце рэпертуарнай камісіі, якая з 540 назваў кінафільмаў адабрала для дэманстрацыі ў кінатэатрах вобласці толькі 113.

— У выніку якаснага адбору кінасеансы наведвала вельмі шмат гледачоў, — кажа дырэктар Мінскаблкінавідапракату. — Акрамя таго, летась мы адкрылі ў 11 кінатэатрах вобласці пункты грамадскага харчавання — так званыя “кінабары”, якія таксама прынеслі нам неабліга фінансавыя дывідэнды. Сёлет, дарэчы, мяркую адкрыць яшчэ тры падобныя кропкі на Міншчыне.

Прыкладна на такія самыя прычыны спасылаліся і ў іншых кінапракатных арганізацыях. Скажам, як адзначыў “К” генеральны дырэктар ўнітарнага прадпрыемства “Кінавідапракат” Мінгарвыканкама Юрый Чачукевіч, пазітыўная дынаміка па прыросце даходаў ад паказаў і аказання іншых платных паслуг па выніках года ёсць.

— Дакладныя лічбы называць не буду, бо гэта — камерцыйная таяна, — адзначыў суразмоўца. — Лічу, што росту мы змаглі дабіцца за кошт зладжанай работы ўсіх нашых супрацоўнікаў, а таксама даволі добрай кан’юнктуры

сталічнага кінарынку. Да таго ж, летась у Мінску дэманстравалася больш дзвюхсерыйных фільмаў, чым у 2015-м, а гэта значыць, што білет на такія сеансы каштаваў на 50 капеек даражэй, чым на звычайныя.

У планах сталічнага кінапракатнага кіраўніцтва — далейшае шчыраванне над павелічэннем даходу ад кінапракату і іншых паслуг.

— Так, мы плануем сёлет усталюваць у кінатэатры “Камсамolec” сістэму 3D, што, упэўнены, пазітыўна паўплывае на колькасць гледачоў, — адзначыў Юрый Чачукевіч. — Акрамя таго, будзем імкнуцца да стварэння больш камфартабельных умоў у нашых залах і працаваць над пытаннем пра адкрыццё 1 — 2 новых у Мінску. І, натуральна, мяркуюем пашыраць спектр дадатковых платных паслуг у кінатэатрах.

На камерцыйную тайну ў сваім адказе спаслаўся і дырэктар КУП “Гроднаблкінавідапракат” Юрый Аляксей, зазначыўшы, што яго прадпрыемства спрацавала летась у пазітыўным ключы.

— У нас за 2016 год пастананна назіраўся рост даходаў ад асноўнай і дадатковай сфер дзейнасці, а колькасць гледачоў кінасеансаў павялічылася больш чым на 4 тысячы чалавек, — адзначыў суразмоўца. — Мы маем у Гродне, акрамя 4 кінатэатраў, свой фітнес-зал, байцоўскі клуб, дзе можна займацца і звычайным, і тайскім боксам, 3 начныя клубы і 9 бараў, сярод якіх і бар-караоке, а таксама ўласнае рэкламнае агенства, дзе можна замовіць самыя розныя паслугі. Усе пералічаныя арганізацыі спрацавалі летась таксама ў “плюс”. Таму, натуральна, будзем і далей развіваць гэты кірунак.

І апошняе. Як паведамілі “К” у Міністэрстве культуры Беларусі, у 2016-м годзе ад кінапракату і іншых відаў паслуг атрыманы 34,4 мільёна рублёў, што на 5,8 мільёна рублёў (ці на 20,27 %) больш, чым у 2015 годзе. Так што можна сказаць, што паказчыкі па павелічэнні даходаў, закладзены ў Дзяржаўнай праграме “Культура Беларусі”, кінавідаарганізацыі галіны пакуль што выконваюць і нават перавыконваюць.

Праўда, ёсць тут адно “але”. Як адзначалася на нядаўняй калегіі Мінкультуры, у 2016 годзе колькасць наведванняў кінасеансаў у дзяржаўнай кінасетцы складала 12,4 мільёна чалавек, што амаль на 750 тысяч чалавек менш, чым у 2015 годзе. Таму, мабыць, асноўнае пытанне для айчынных кінавідаарганізацый сёння заключаецца ў тым, ці змогуць яны і далей прыцягваць у кіназалы гледачоў, асабліва ў раённых цэнтрах... А ў гэтым пытанні без мадэрнізацыі кінатэатраў і перагляду рэпертуарнай палітыкі проста не абыходзіцца. Прыклад Мінскай вобласці паказвае, што спрацаваць на высокім узроўні з улікам такіх падыходаў сёння цалкам рэальна...

Выгодамі Указа Прэзідэнта Беларусі, што надаў права знаходзіцца на тэрыторыі краіны без віз замежным гасцям з 80 краін свету, якія прыехалі да нас праз пункт пропуску “Нацыянальны аэрапорт “Мінск” на тэрмін не большы за пяць сутак, работнікам сферы культуры трэба яшчэ ўмець скарыстацца. І найперш гаворку тут трэба весці, вядома ж, пра абласныя ўстановы культуры Міншчыны і самога Мінска — цалкам натуральнай выглядае выснова, што замежнікі ў першую чаргу завітаюць менавіта ў іх. Але, як аказалася, не ўсё тут выглядае проста ды бесклапотна...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Без сайтаў, без гідаў

Кажучы шчыра, тэлефанаванні ў раённыя ды абласныя музейныя ўстановы Міншчыны пакінулі даволі сумнае ўражанне: па вялікім рахунку, музейшчыкі да прыезду замежных гасцей сёння проста не гатовы. Напрыклад, як адзначыла “К” дырэктар Мінскага абласнога краязнаўчага музея Таісія Лянкевіч, часцяком замежныя турысты прыязджаюць да іх са сваімі перакладчыкамі, а ўласных спецыялістаў, якія б маглі правесці экскурсію на замежнай мове, ва ўстанове няма. Праўда,

На тэлеканале “АНТ” адбылася прэм’ера цыкла “100 імёнаў Беларусі”. Гэты праект настолькі выгучальны і чаканы ў нашым эфіры, што выпадае хіба здзіўляцца, чаму яго ніхто не зрабіў дасюль. Балазе, пра такі эфектыўны спосаб папулярызацыі знакавых постацяў мінуўшчыны гаварылася настолькі часта, што думка, здавалася б, ужо сама сабою павінна была матэрыялізавацца. Тым не менш, само сабою нічога не здараецца. Пра задуму тэлепантэона нацыянальных герояў і пакручастыя шляхі яе рэалізацыі мы гаворым з генеральным прадзюсарам праекта Уладзімірам БОКУНАМ.

Ілья СВІРЫН

— У эпіграфіце вашай прэзентацыі — словы Караткевіча: “Чалавек можа ўсё. Межаў яго сіле няма, калі наперадзе агонь надзеі. Гэта вельмі добра ведаюць гуманісты, фанатыкі і заказаныя”. Да якой катэгорыі вы далучаеце сябе?

— Напэўна, да захопленых фанатыкаў. Тое, чым я займаюся, ніяк не выпадае называць бізнесам. Хутчэй, гэта жаданне зрабіць нешта карыснае і дапамагчы рэалізавацца не толькі сабе самому, але і вялікай групе людзей, якія маюць дачыненне да нашай майстэрні гістарычных фільмаў.

— Ці можна лічыць новы праект заканамерным працягам вашага “Зваротнага адліку”?

— Так, ён натуральным чынам з яго вырас. Робячы новыя серыі (а за дзевяць гадоў іх агулам выйшла 345), мы кожным разам пераконтравалі ў тым, што гісторыю робяць менавіта асобы. Калі ў цэнтры падзеі ёсць яркая постаць, фільм становіцца куды цікавейшым: проста лічбы і факты не чапляюць ні розум ні душу. Наш досвед

Турысты галасуюць... нагамі-2

Наколькі гатовыя ўстановы культуры да наплыву турыстаў з 80 краін?

не так даўно ў музеі з’явіліся два аўдыягіды, так што магчымасць абслужыць замежнікаў усё ж такі маецца.

А вось іншыя музейныя ўстановы і такім мінімумам пахваліцца сёння не могуць. Скажам, як распавяла дырэктар Слуцкага краязнаўчага музея Наталля Серык, у іх няма ні аўдыягідаў, ні перакладчыкаў, ні свайго сайта на замежнай мове. Праўда, цяпер музейная ўстанова зачынена на капітальны рамонт, таму, магчыма, у будучыні, пасля завяршэння работ, усё гэта тут і з’явіцца.

У Салігорскім краязнаўчым музеі “карцінка” вельмі падобная: няма ні аўдыягідаў (іх плануюць набыць сёлет), ні перакладчыкаў, ні сайта, ні подпісаў пад экспанатамі на англійскай мове. Музейшчыкі размяшчаюць інфармацыю пра сваю дзейнасць на адаптаванай старонцы райвыканкама ды на партале museum.by. Як кажа дырэктар музея

Маргарыта Ганчарэнка, пра ўласны сайт яны думаюць, але пакуль яго стварэнне таксама толькі ў планах.

І толькі адна музейная ўстанова на Міншчыне выбіваецца з агульнага “сумнага” і, можна сказаць, “антыза-межнага” рэчышча. Ды гэта і зразумела, бо гаворка пра Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”. Ёсць тут, вядома, і свой сайт, і свае перакладчыкі, і подпісы на замежнай мове.

— Увогуле, да прыезду замежнікаў мы гатовыя на 100 працэнтаў, — адзначыў дырэктар установы Сяргей Клімаў. — У нас ёсць па 3 — 4 экскурсаводы, якія валодаюць англійскай, польскай, нямецкай мовамі. Маём беларуска-, руска- і англамоўныя версіі сайта, а наш дапаможнік наведвальніка, што месціцца на старонцы партала, увогуле перакладзены на 12 моў свету.

Разам з тым, прагназаў наконт павелічэння колькасці турыстаў у сувязі з новым Указам Прэзідэнта Беларусі, Сяргей Клімаў пакуль не дае.

— Трэба пакачаць завяршэння сезону і тады ўжо падводзіць вынікі, — кажа кіраўнік установы. — Калі наведвальнасць павялічыцца хаця б на 2%, я буду задаволены, бо, напрыклад, падчас мінулага Чэмпіянату свету па хакеі, што прайшоў у Беларусі ў 2014-м, значнага прытоку турыстаў мы не заўважылі: усё ж балельшчыкі — не наша мэтавая аўдыторыя...

Прывабіць замежніка

У сталіцы з сайтамі і перакладчыкамі, што ні кажа, прасцей. Хаця англамоўных (ды і беларускамоўных) старонак у інтэрнэце ў некаторых устаноў культуры ўсё адно няма. Скажам, у Мінскай абласной бібліятэцы імя Аляксандра Пушкіна ёсць руская версія сайта.

Тэлепантэон

Кадр з фільма пра Казіміра Семяновіча...

ныя развагі пра тое, чаму прагрэс часта выкарыстоўваецца не на карысць людзям, але на згубу. Уяўляецца — у кнізе пра самыя магутныя на той час від зброі! І ў фільме мы задаем пытаннем, навошта Семяновічу наогул спатрэбілася тую кнігу пісаць. Наш адказ такі: ён імкнецца гэткім чынам спыніць войны. Бо калі перадавыя веды стануць даступнымі ўсім, узнікне парытэт сіл, і вайна стане бессэнсоўнай. Можа, сёння гэта і падаецца наўным, але... пэўна рацыя тут, відавочна, ёсць.

— Пытанні выклікае і сам спіс тых ста асобаў...

— Трэх-наперш, ён — толькі папярэдні. Як мы яго складалі? Зварнуліся да гісторыкаў ды іншых спецыялістаў. Вось на маім стаце той спіс, які напісаў ад рукі Адам Мальдзіс. Вось кніга Уладзіміра Шчаснага “250 асоб з Беларусі ў дыялогах культуры”, з якіх аўтар абраў сто найбольш яркіх. Адзіны прыныцп, якога мы прытрымліваемся, — распавядаць пра тых, каго з намі ўжо няма. Бо

ў адваротным выпадку адной сотняй не абыходзіцца.

— Мы маем поўнае права адстойваць прыналежнасць да нашай гісторыі, скажам, Міцкевіча або Шагала, але ў лік будучых герояў вашага праекта патрапіў нават Апалінар. Ці не “перагін”?

— Сапраўды, Апалінар нарадзіўся ў Італіі, жыві у Парыжы, не лічыў сябе беларусам і ніколі не быў на радзіме продкаў на Навагрудчыне. Але, як бы тое ні было, ён мае беларускія карані, а яго род апынуўся на эміграцыі менавіта праз уласны патрыятызм — з-за ўдзелу ў паўстанні 1863 года. І такія ланцугі абставінаў цікава даследаваць. Чаму б не стварыць беларускі погляд на сусветнавадомую постаць? Тым больш, да гэтага пэста ў мяне стаўленне асаблівае: дэбютам у маёй прафесійнай кар’еры стаў тэлевізійны спектакль “Будзь на тое мая ўлада”, дзе Стэфанія Станюта гра-

Кадр з новага прэзентацыйнага роліка пра нашу краіну "Беларусь. Звыш за чаканне"

— На жаль, мы не маем сёння магчымасці трымаць у штаце перакладчыка, каб напаяць англамоўную старонку надзённым кантэнтам, — кажа дырэктар установы культуры Аксана Кніжнікава. — І ці з’явіцца ў нас у перспектыве англамоўная і беларускамоўная версіі — прагназаваць пакуль не буду.

Разам з тым, у абласной "кніжніцы" з замежнымі наведвальнікамі сябруюць і працуюць здаўна і даволі плённа.

— Мы ладзім самыя розныя мерапрыемствы для нашых чытачоў: ад курсаў англійскай і іншых моў да сустрэч з пасламі краін, акрэдытаваных у Беларусі, — адзначыла "К" загадчыца аддзела замежнай літаратуры абласной бібліятэкі Наталля Баброва. — Усе мерапрыемствы можна наведваць цалкам бясплатна толькі з адной умовай: чалавек павінен быць чытачом нашай установы. А інфармацыю пра мерапрыемствы і акцыі

мы рэгулярна размяшчаем на нашым сайце, а таксама на старонках у сацыяльных сетках. Прычым, рэзюмэ ды аб’явы заўсёды на англійскай мове, так што і замежнікі пра нашы імпрэзы даведваюцца загадзя.

Няма беларускай і англійскай версіі сайта і ў Мінскага абласнога цэнтру народнай творчасці. Ды і прэзентацыйнай прадукцыі на замежнай мове, якая распавядала б пра цікавыя абрады і звычаі рэгіёна, пакуль выдаецца няшмат. Але, як кажа дырэктар установы культуры Раіса Вайцяхоўская, яе супрацоўнікі заўсёды гатовы прымаць замежных гасцей на міжнародных, рэспубліканскіх фестывалях і акцыях...

Для замежнага наведвальніка адкрыты і дзверы дзіцячых бібліятэк Мінска. Як кажа дырэктар іх сталічнай цэнтралізаванай сістэмы Тацяна Швед, шмат літаратуры на англійскай і нямецкай мовах бібліятэкары маюць у зале замежнай літаратуры

Цэнтральнай дзіцячай бібліятэкі, там жа ладзяцца і курсы на нямецкай мове для ўсіх ахвотных чытачоў, а яшчэ ў бібліятэцы № 5 функцыянуе інфармацыйны цэнтр культуры Японіі. Да таго ж, у апошняй з названых устаноў можна наведваць заняткі па арыгіналі або вывучаць японскую мову.

Натуральна, найбольш "узброеныя" тэхнічнымі навінкамі, якія дапамагаюць стасункам з замежнымі наведвальнікамі, нацыянальныя музеі краіны. Так, па словах дырэктара нацыянальнага гістарычнага музея краіны Алега Рыжкова, Указ Прэзідэнта Беларусі, на яго думку, павінен паспрыяць прытоку турыстаў ва ўстанову культуры, а да прыёму замежных гасцей у музеі сёння падрыхтаваны даволі добра.

— Сёння мы набіраем на працу маладых спецыялістаў з веданнем замежных моў, змяшчаем анатацыі да выставаў таксама на замежных мовах, маем аўдыягіды і тры версіі сайта, адна з якіх — на

англійскай мове, — адзначыў суразмоўца. — Таму разлічваем на тое, што замежнікі, завітаўшы ў наш музей, атрымаюць тут належны прыём.

Разам з тым, на шляху да аказання паўнацэнных паслуг таму ж замежнаму турысту ва ўстанове культуры сёння ёсць і некаторыя перашкоды.

— Як вядома, матэрыяльна-тэхнічная база нашага музея засталася, фактычна, на ўзроўні 1990-х гадоў, — адзначыў Алес Рыжкоў. — Таму, натуральна, у замежных гасцей можа ўзнікнуць здзіўленне наконт гаротнага стану нашай установы культуры, бо мы сёння фактычна не гатовы прэзентаваць гісторыю і нацыянальную культуру краіны на высокім узроўні. Та-

— Мы адмянілі выхадны дзень у аўторак, таму можам прыняць наведвальніка цягам усяго тыдня, — адзначыў суразмоўца. — Што да Указа Прэзідэнта краіны, дык мы шчыра падтрымліваем гэтую ідэю і спадзяемся на павелічэнне колькасці турыстаў у нашай установе. Тым больш, для гэтага ў нас створаны ўсе ўмовы: ёсць аўдыягіды на розных мовах уключна з кітайскай, экскурсаводы, якія валодаюць замежнымі мовамі, ёсць прэзентабельны сайт з беларуска-, руска- і англамоўнымі версіямі.

Але, як таксама адзначыў Уладзімір Пракапцоў, да тэмы (ці праблемы?) прыцягнення замежных турыстаў у Беларусь трэба падыходзіць сістэмна і комплексна.

Дарэчы

За тры дні дзеяння Указа Прэзідэнта магчымасцю наведваць нашу краіну без візы ўжо скарысталіся 465 замежнікаў, паведамліў Дзяржаўным памежным камітэце. Па дадзеных на 9.00 15 лютага, у пункце пропуску ў Нацыянальным аэрапорце Мінск было аформлены 465 замежных грамадзян, якія вырашылі скарыстацца плячдзённым бязвізавым рэжымам. Сярод іх 82 грамадзяніна Германіі і столькі ж грамадзян Польшчы, 48 грамадзян Італіі, 32 — Літвы, 21 — Францыі, 20 — Вялікабрытаніі.

му, як я лічу, варта падумаць пра стварэнне нацыянальнай праграмы па развіцці Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, каб такім чынам паспрыяць паляпшэнню іміджу нашай краіны сярод турыстаў з замежжа.

Пра гатоўнасць прыняць наведвальнікаў-іншаземцаў распавёў "К" і дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Уладзімір Пракапцоў.

— Чаму, напрыклад, у тым жа Нацыянальным аэрапорце Мінск не развесіць банеры з рэпрадукцыямі знакамітых карцін з Нацыянальнага мастацкага музея, напрыклад, таго ж Івана Хруцкага ці Мая Данцыга? — прапанаваў кіраўнік музея. — Ці чаму б не назваць самалёты Нацыянальнай авіякампаніі "Белавія" імёнамі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, а самому аэрапорту не наддаць імя славяна першадру-

можа быць недабудаваны...

...і фрагмент здымак стужкі.

ла "першае каханне" тады яшчэ Кастравіцкага.

— На золку нашай незалежнасці адчуваўся сапраўдны голад на інфармацыю пра беларускую мінуўшчыну. На вашу думку, наколькі ён спатолены за прамінулыя чвэрць стагоддзя?

— Голад адчуваецца і да сёння. Сапраўды, ці не кожны больш-менш адукаваны суайчыннік сёння ведае, хто такая Еўфрасіння Полацкая. А вось што тычыцца ўспрыняцця глыбіні гэтай постаці, яе шматграннасці... Тут пакуль праблемы. Прыкладам, мала хто разумее, што наша святая была не толькі манахіняй, але і чалавекам дзяржаўнага мыслення. У яе нават была ўласная плятка, якую нядаўна выявіў археолаг Сяргей Тарасаў. Князеўна спрабавала вырашыць паводле духоўных законаў тая складаная зямляныя справы, з якімі ёй воляй

абставінаў давялося сутыкнуцца: напрыклад, міжусобную варажнечу.

Альбо возьмем таго ж Казіміра Семяновіча. Працуючы над фільмам пра яго, мы зразумелі, што гэтая фігура грунтоўна дасоль не даследавана, а біяграфія — амаль суцэльная "белая пляма". Да ўсяго, тая кніга, якой карысталіся Пётр І і Напалеон, на якую праз шмат стагоддзяў пасылаўся Цыякоўскі, да нашага часу не перакладзена з лаціны ні на беларускую, ні на рускую мову! Мы былі вымушаны чытаць яе па-англійску.

— І наўздагон — "праклятае" пытанне. Чаму так адбываецца?

— Чаму ўсе ведаюць Ніколу Тэслу і амаль ніхто не ведае Наркевіча-Ёдку — хаця вывучылі і асэнсавалі даробкі апошняга, можна прыйсці да высновы, што гэтыя дзве фігуры цалкам супастаўляльныя

па сваіх маштабах? Можна, у тым ліку, і з той прычыны, што помнікі Тэсле стаяць не толькі на яго радзіме ў Сербіі і ў ЗША, дзе ён рэалізаваў сябе, а нават у тых гарадах свету, у якіх яму ніколі не даводзілася быць? Чытаў у інтэрнэце, што нават у Мінску збіраюцца паставіць яму помнік — як жа нам тут без яго? А дзе ўсталяваныя помнікі Наркевічу-Ёдку? Ды нідзе! Нават мемарыяльнай шыльды ніводнаму няма! І ў якім стане яго сядзіба ў Надднімане, дзе ён рабіў прарыўныя для сусветнай навукі эксперыменты? Так, энтузіясты пачалі яе аднаўленне, а Уздзенскі райвыканкам таксама прыкладае свае сціплыя намаганні для ўшанавання памяці вялікага навукоўцы. Але, вядома ж, гэтага замала.

— Здавалася б, такому праекту проста наканавана дзяржаўная падтрымка...

— Думаю, у нашым выпадку мы цалкам маем падставы на яе разлічываць. Прыкладам, у Расіі ў цітрах гістарычных дакументальных фільмаў амаль заўсёды можна сустрэць фразу "Пры падтрымцы..." а далей названы той ці іншы дзяржаўны орган. Але ў нас з гэтым складана. У Міністэрстве інфармацыі мне адказалі, што на Беларусі нават няма сістэмы падтрымкі такіх праектаў праз іх ведамства. Мы прынялі ўдзел у леташнім конкурсе кінапраектаў Міністэрства культуры, менш чым за месяц падрых-

таваўшы сцэнарыі і каштарысы шасці фільмаў, але выйграў толькі адзін — стужка, прысвечаная Уладзіміру Мулявіну. Калі б і ў гэтай намінацыі нас чакала няўдача, было б больш чым дзіўна — рэжысёрам фільма пагадзіўся выступіць Уладзімір Арлоў, які здымаў "Песняроў" цягам усёй іх кар’еры.

— Але на што вы тады разлічваеце?

— Мы пачынаем гэты вялікі праект з поўнай няўпэненасці ў яго перспектывах. Два фільмы ўжо зробленыя, яшчэ два гатовы фінансаваць тэлеканал "АНТ" плюс стужка пра Мулявіна... І пакуль што ўсё! Хаця ў нармальных умовах мы выраблялі 35 — 40 фільмаў "Зваротнага адліку" штогод. Гэты праект, вядома ж, вымагае больш працы, і рытм тут будзе не такі хуткі. Але ведаючы патэнцыял нашай групы, я больш чым упэўнены, што дваццаць серый за год мы цалкам адужалі б. Адпаведна, праблема толькі адна — фінансы.

— Калі не сакрэт, пра якія сродкі вядзецца гутарка?

— На касмічныя сумы мы ад пачатку не разлічвалі. Стандартны каштарыс дакументальнага кіно ва ўсім свеце — тысяча долараў за хвіліну. Прыблізна такія сродкі былі закладзены і арганізатарамі згаданага конкурсу кінапраектаў. Але ў вытворчасці астатніх чатырох серый мы здолелі ўкласціся ва ўдвая

кара Францыска Скарыны? Усе гэтыя і многія іншыя падобныя крокі зрабілі б Беларусь больш цікавай на турыстычнай карце Еўропы і ўсяго свету, а сталічныя музейныя ўстановы наведвала б кожны раз усё больш і больш замежных гасцей...

Як бачна, яшчэ адзін наш агляд выявіў праблемы ў рэчышчы ўязнога турызму і ступені падрыхтаванасці да прыёму гасцей некаторых устаноў культуры як Міншчыны, так і Мінска. І самае галоўнае пытанне тут, мабыць, такое: ці будзе працягвацца праца з замежнымі турыстамі — наведвальнікамі, чытачамі і глядачамі — ва ўстановах культуры хаця б на ўзроўні віртуальных магчымасцяў? Бо стварэнне цікавых і актуальных сайтаў на англійскай мове — гэта першы і, мабыць, самы лёгкі крок да "адладкі" таго самага "сарафаннага" радыё, якое і прыцягне ў Беларусь турыстаў з іншых краін свету.

Усе астатнія ўзнятыя праблемы могуць быць вырашаны паступова і без вялікіх намаганняў, натуральна, пры наяўнасці адпаведнай фінансавай падтрымкі і належнага кадравага забеспячэння ўстаноў культуры Беларусі. А ўвогуле, на ўзнятую ў артыкуле праблему, як слухана заўважыў Уладзімір Пракапцоў, трэба глядзець комплексна і сістэмна. І вырашаць яе не толькі сіламі работнікаў устаноў сферы культуры, а ўсімі зацікаўленымі ў развіцці ўязнога турызму бакамі.

меншыя бюджэты — 30, максімум 35 тысяч беларускіх рублёў. Гэтага, у прыныце, дастаткова, хаця гістарычныя рэканструкцыі вымагаюць асаблівых выдаткаў — арэнда адпаведных інтэр’ераў, касцюмы, рэжыжы...

— Дарэчы, а што здарылася са "Зваротным адлікам"? Мусяць, не я адзін заўважыў: новыя серыі сталі спачатку выходзіць радзей, а пасля новага года і ўвогуле не з’яўляюцца...

— На вялікі жаль, тэлеканал "АНТ" быў вымушаны прыпыніць фінансаванне вытворчасці новых фільмаў. Прычыны — выключна грашовыя. Але ўсе мы спадзяемся, што гэта часова. Праект не закрыты — ён замарожаны.

— Адпаведна, цяпер яўна не самы лепшы час для новых пачынаў...

— Гэта падаецца відавочным, але я, усё ж, лічу іначым. Менавіта ў такі складаны час актуальнасць нашага праекта шматкроць узрастае. Цяпер як ніколі нам патрэбна дапамога продкаў, асэнсаванне іх досведу. Цягам свайго жыцця чалавек шукае адказы на тая складаныя пытанні, што перад ім узнікаюць. Многія прыныцова не ўспрымаюць чужы прыклад, але ўрэшце, набіўшы сабе процьму гузакоў, прыходзяць да тых самых высноваў, да якіх некалі вельмі даўно прыйшлі іх папярэднікі. Без сумневу, той досвед, які назапасілі вядомыя асобы беларускай гісторыі, можа быць надзвычай карысны ў вырашэнні нашых надзённых праблем.

— **Алесь Сцяпанавіч, дык у чым розніца паміж іпастанямі перакладчыка і перастваральніка?**

— Пытанне слушае, балазе яно вынікае з таго, што напісана на тытульнай старонцы: “Кніга перастварэнняў Алеся Разанава”. У літаратуры ёсць роды, віды, жанры, якія яшчэ разгаліноўваюцца, бо не з’яўляюцца аднастайнымі. Тое ж тычыцца і перакладаў наогул — яны неаднолькавыя па многіх крытэрыях: ёсць даслоўны, эквівалентны, “па матывах”, перайманне... А калі я працаваў з пазіцыяй Веліміра Хлебнікава, назваў гэту работу адной літарай: “З”. Тут жа адмысловы выпадак, калі нішто з названага (і не названага) ніяк не пасавала, акрамя таго, чым назвалася — перастварэннем. Калі шукаць эквівалент у рускай мове, дык найбліжэйшае бадай “воссоздание”.

— **У чым палягае суладдзе настрою прадмоў Францыска Скарыны да надрукаваных ім кніг “Бібліі” паэтычнаму і асобнаму настрою пэты Алеся Разанава?**

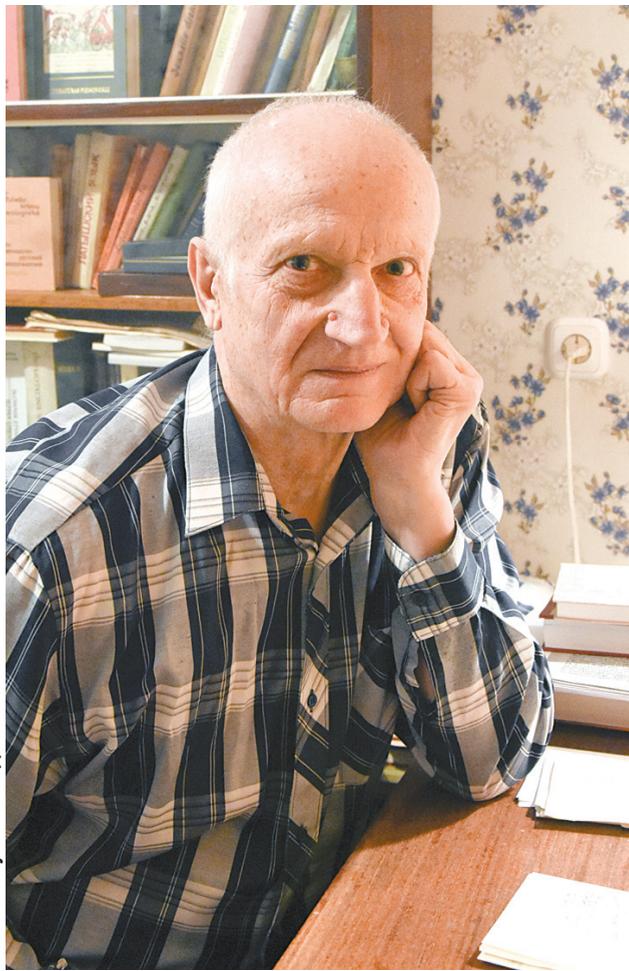
— Чытаў я прадмовы Скарыны, вядома, даўно — дзясцігоддзі таму. Але адразу ж пачуліся інтанацыя, танальнасць, жывое гучанне слова. Усё гэта мела водгук, і я адгукаўся на гэтае чытанне. Адгукаўся таму, што нібыта з-пад нейкіх стандартаў, напластаванняў, “асфальтаў” прабіваецца жывая расліна, жывая травіна, жывая кветка, як з-пад лёду нейкая крыніца — паэтычны пачатак. Не ўсё са створанага друкавалася, але былі фрагменты ў часопісах, у “Кнізе ўзнаўленняў”. А ў 2001-м доктар філалогіі Алег Лойка ў сваім падручніку па старажытнабеларускай літаратуры ўжо зафіксаваў маю працу, хаця яна ў поўным выглядзе нідзе і не публікавалася на той час.

— **Як мяркуеце, які шлях больш прадуктыўны ў сучаснай літаратуры — пераклад ці перастварэнне?**

— Гледзячы з чым маем справу. У дачыненні да старажытных тэкстаў — гэта перастварэнні. Пераканаўся ў тым, бо ўжо меў досвед узаемадзеяння не толькі з творами Францыска Скарыны, але і Кірылы Тураўскага, Сымона Буднага, Васіля Цяпінскага, Транквіліёна-Стаўравецкага, Мялеція Сматрыцкага ды многіх іншых вядомых постацяў. Мая

Пасля запісу гэтага інтэрв’ю знакамітага нашага паэта, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Алеся РАЗАНАВА (давялося пачуць у кулуарах XXIV Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу адразу два аднолькава пашанотныя вызначэнні яго (і для нашай літаратуры тое таксама гонар): класік і гуру) ён сказаў у адказ на маю рэпліку, маўляў, з вамі за чвэрць гадзіны можна запісаць інтэрв’ю на паласу: “Пакіньце толькі самае істотнае”. Істотным мне падаўся амаль увесь дыктафонны запіс. Нагодай жа для гутаркі стала кніга перастварэнняў Алеся Разанава прадмоў Францыска Скарыны да надрукаваных ім кніг “Бібліі” “Маем найбольшае самі”. Урэшце, гутаркі магло б і не адбыцца, каб не... Але пра тое напрыканцы.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Алесь Разанаў. Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Адны прадмовы насычаны проста фактурай, другія маюць паўторы ў іншых, адрозніваючыся граматыкай, асаблівасцямі напісання пэўных словаў. Прычым сям-там гаворыцца пра чытанае недзе больш разгледзена, а дзесьці — наадварот сцісла. Так, у “Кнігу Лічбаў” я не знайшоў як і з чым увайсці ў размову. Таму толькі там, дзе тэксты прадмоў выклікалі размову, водгук, браўся і працаваў. Тут, як кажуць, або ёсць, або няма.

Да ўсяго, акрамя задачы перакладаць з таго, што ёсць, паўставала і задача прысутнічае зерне ісціны, але Скарынам яно не выяўленае. Таму яго патрабавалася разгарнуць, нават датлумачыць, то бок увесці ў нейкія жывыя кантэксты.

— **Творы, дзейнасць, асоба першадрукара — усё ж гэта з’ява лакальнага (беларускага альбо ўсходнеславянскага) ці сусветнага (прынамсі, еўрапейскага) маштабу?**

— Ужо тое паказальна, што ён тварыў для свайго народа (для Полацка, для свайго люду, для гэтага краю), як у прадмовах падкрэсліваецца неаднойчы і, мяркую, мэтанакіравана. (Значу, тады “свой народ” называўся “рускім”: “На рускай мове рускаму народу”. Я пакідаў тое, як Скарына казаў, бо яго словы нельга перайначваць — толькі захоўваць і выяўляць. Усе каментарыі

беларускую літаратуру. Страцілася і жывое адчуванне многіх рэчаў. У Скарыны, скажам, яшчэ жывое адчуванне Бога — яно больш моцнае, чым у сучасных творцаў. Гэта ж страцілася павязь з чысцінёю, з пачаткам, з вышынёю. А тады ж творца быў і сутворцам. І тое са старажытнасці ідзе, яшчэ ад Гамера: “Багіня, ухвалі Ахілеса, Пялеева сына” — апеляцыя да багіні. Вяргілі гэтаксама звяртаецца да вышэйшага пачатку ў сваёй “Энеідзе”. Навошта? Каб займець дапамогу, водгук, каб вышэйшае дало згоду “пасупрацоўнічаць”; яшчэ раз: творчасць — сутворчасць. І няхай у часы Скарыны падобнае разуменне ўжо згасала, але ён яшчэ той творца, які гэта адчуваў і які пра гэта гаворыць.

Дадам, што Скарына скарыстоўвае ў прадмовах, падавалася б, простыя біблейскія ісціны. Але ў той складаны, пакручасты, расшкumatаны час — а ў наш дык яшчэ ў большай меры — такія простыя ісціны, можа, больш неабходныя, чым усе складаныя трактоўкі і вытлумачэнні. І падобным чынам ён кажа пра тэксты, з якімі меў справу, пра саму “святую кнігу”. Яна, “як рака цудоўная”, адначасова і плытка: па ёй можа і дзіця брысці, і незвычайна глыбокая — “слон плысці мусіць”.

— **Як вам далася праца з фрагментамі, што ўсім вядомыя — інтэр-**

цыя “Культуры” бадай год шукала магчымасці ўзяць інтэрв’ю ў Алеся Сцяпанавіча. Мы тэлефанавалі яму з рознымі варыянтамі для матэрыяла (вядома, найбольш жадалася зладзіць “Рэдакцыю плюс...”), але паэт спасылаўся ці на тое, што даўно не дае інтэрв’ю, ці на тое, што няма асаблівай нагоды. “Вось калі выйдзе кніга ў “Мастацкай літаратуры”...” — загадкава дадаваў ён. Кніга выйшла, з’явілася яна на стэндзе выдавецтва на згаданай кніжнай выставе. Аднак адмысловы прайшоўшы па аўтограф на новы том (дарэчы, напісаў Разанаў толькі сціплае “Далучаюся”, дату і “сонечны” крыптонім “RA” пад згадкай пра сваю ролю перастваральніка ў гэтым выданні), зноў наш сённяшні герой спрабаваў быў адмовіць. Ветліва значыць, маўляў, вась з’явіцца новая кніга, ужо здадзена ў выдавецтва, з інтэрв’ю, гутаркамі, партрэтамі, тады і... Але ж удалося-такі пераканаць Алеся Сцяпанавіча (нават не ведаю чым), што акурат цяпер яго слова прыдасца вельмі своечасова. З нагоды “Маем найбольшае самі”, з нагоды постаці Скарыны, з нагоды ролі самога Разанава ў набліжэнні сьліннага першадрукара да нас, да нашага часу. Цікава, што пасля нашай “угоды” Алесь Разанаў, гутарачы з прадстаўнікамі Інстытута Гётэ ў Мінску, сказаў пра тую ролю вельмі цікава, урэшце, нават не згадваючы сябе: “Вось ён,

Алесь Разанаў: перастварыць Скарыну, каб прабіцца да сучасніка

“Маем найбольшае самі”

выснова: калі гаворым пра з’яву, дык тое — узнаўленні, а калі пра жанр, дык маем перастварэнні — найбольшы адэкват.

У чым тут ключ, метады, падыход? Скарына, як і іншыя творцы папярэдніх эпох з названых і не названых мной, адгаварылі ў свой час, засталіся ў ім, хаця слова іхняе тады гучала надзённа, моцна, актуальна. Прынамсі, сюды, у сучаснасць, праз напластаванні стагоддзяў слова тых творцаў не даходзіць, не прабіваецца, не дастукваецца. Застаецца набыткам для літаратуразнаўцаў, мовазнаўцаў, што здольныя

расшыфраваць і расчытаць іхнія пісьмёны. Мая задача і ўся істота гэтай справы была ў тым, каб яны загаварылі як тады — уголас, моцна, па-сучаснаму. Увесці ў сучаснасць — значыць, зрабіць тых асоб нейкім чынам сучаснікамі.

— **Якія з пераствораных вамі прадмоў Скарыны падаліся, калі можна так сказаць, простымі ў інтэрпрэтацыі, а якія — складанымі?**

— Усе прадмовы Скарыны да кніг “Бібліі” прачытаныя, але не ўсе скарыстаныя. Не ўсё адназначна, не ўсё раўназначна, не ўсё на адным узроўні напісана.

потым, за дужкамі.) Падзецца, ён усведамляў, якую значную справу робіць, якую працу здзяйсняе. І сябе Скарына ставіў у шэрагах творцаў, якія перакладалі “Біблію” на грэчаскую мову, на латынь, бо рабіў такую ж працу для свайго краю, для свайго народа — для людзей, што не мелі падобнай кнігі ў руках. Ён сціпла кажа пра сябе: “Я іхні, няварты іх, паслядоўнік”. Але адназначна ўпісваецца ў іхню кагорту, бо на сваім месцы робіць тое ж, што і яны, — даносіць “боскую мудрасць” у свой час і ў свой край.

— **Як лічыце, ці патрэбна “прабіваць сцены”, даносячы слова Скарыны ды іншых аўтараў сёва сучасніка, альбо будзе дастаткова канстатаваць цяпер, што “маем найбольшае самі”, а далей даць магчымасць спрацаваць Яго Вялікасці Часу?**

— А час не зробіць! Час не толькі стварае — ён і руйнуе. Пасля Скарыны сапраўды натварылася шмат чаго, але і страцілася шмат. Адсюль і тое вяртаецца раз’яднанне са старажытнасцю, нават з часамі нашага героя, праз што давалася ў XIX стагоддзі папросту ствараць ад пачатку новую

прававаць тое, што на слыху? Напрыклад, пра “пчол, якія бароняць вулі свае”.

— Мяркую, чытачы параўнаюць фрагменты арыгінала і майго перастварэння на гэтай паласе “Культуры”. Скажу толькі: усё, што было, засталася на сваіх месцах. Ставіў сабе за мэту не згубіць танальнасці, інтанацыі, жывога гучання. Каб, да прыкладу, граматычныя канструкцыі, ужо амаль ніякія для нас, але ўласцівыя таму часу, не замянілі, не абцяжарвалі сказу. Каб змест з’ядноўваўся з гучаннем і вымаўляўся ўголас. Каб усё сказанае выйшла на першы план, у людзі. У Скарыны ёсць выраз пра звяроў, што блукаюць у пустыні, пустцы. Для апошняга слова я знайшоў, уклаў у тэкст свой эквівалент. Чаму так? Бо перастварэнне — гэта размова таго, што гаворыцца і скажася, з тым, што ёсць і што хоча і можа выявіцца. Таму ў гэтым выпадку я выкарыстаў той самы карань, тую самую аснову — і напісаў “у пушчы”. Усё! Пушча — гэта сваё, тэкст наблізіўся да нас, да людзей гэтага часу і гэтай айчыны.

А вось і паабяцанае ў пачатку “напрыканцы”. Рэдак-

Скарына, такі, якім мы яго зразумеем! Брыце!” І вось яна, размова.

Ну і зусім напрыканцы. Як кажуць, карыстаючыся выпадкам. Мой універсітэцкі выкладчык па мовазнаўстве, кіраўнік дыплама, кандыдат філалогіі Павел Міхайлаў яшчэ на першым курсе ў нейкім “лірычным адступленні” пасля заняткаў наблізіў для мяне пэты Алеся Разанава ўсяго адной дэталлю (сугучнасць з чымі творами ўнутры сябе я ўжо адчуваў, нягледзячы на даволі-такі юны ўзрост і навізну знаёмства з разанаўскім словам). Наблізіў у тым сэнсе, што паказаў адной гісторыяй і адрознасць гэтага паэта, і тое, што паэты — яны няхай сабе і “аднекуль”, але яны і сярод нас. Дык вось, Павел Аляксандравіч прыгадаў, як ён аднойчы ехаў ад бацькоў з роднай вёскі Ушкавіца Кобрынскага раёна, а на месцы побач з ім у аўтобусе аказаўся маладзён, якога нельга было не заўважыць па тым часе на агульным фоне палескага мястэчка: белыя штаны, белая кашуля, белыя туфлі... Гэта быў Алесь Разанаў, што, відаць, кіраваўся са сваёй радзімы — Сяльца на Бярозаўшчыне.

■ Параўнайма!

Тэкст Францыска Скарыны з прадмовы да кнігі “Юдзіф”

Понеже
от происхождения звери,
ходящая в пустыни,
знають ямы своя,
птицы, летающие по воздуху,
ведают гнезда своя;
рыбы, плывающие
по морю и в реках,
чуют виры своя;
пчелы и тым подобная
бороняць ульев своих,
тако ж и люди,
и где зродилися
и ускармлиены суть по бозе,
к тому месту
великую ласку имають.

■ Перастварэнне Алеся Разанава

Як звяры,
што блукаюць у пушчы,
ад нараджэння
ведваюць шковы свае,
як птушкі,
што лётаюць у паветры,
помняць
гнезды свае,
як рыбы,
што плаваюць у моры і ў рэках,
чуюць віры свае
і як пчолы
бароняць вулі свае -
гэтак і людзі
да месца, дзе нарадзіліся
і ўгадаваны ў Бозе,
вялікую ласку маюць.

Памятаю пытанне, якое маскоўскія музыканты задавалі Уладзіміру Мулявіну падчас гастроляў “Песняроў” у сталіцы Расіі: “Дзе вы ў Беларусі знаходзіце такіх музыкантаў?” Так і ў Фінберга. Прыхільнік джаза, які не прапусціў ніводнага з 28 фестываляў, сачу за складам аркестра, за тварамі ў асобных групах: саксафонаў, труб, трамбонаў, рытму. І сведчу: замест музыкантаў, што пакінулі “АБ” з розных нагод, месцы за іх пультамі займаюць новыя.

Апошні набытак, скажам, у групе саксафонаў: Мікіта Пятроў і Раман Шыманец. Першаму — мажаму брунэту-асілку — аніак не пасаваў сціплы невялікі альт. Але сёлета ён, як гаворыцца, пайшоў на яшчэ большае “змяншэнне”: віртуозную п’есу сыграў на саксафоне-сапрана, які глядзеў у яго шпаркіх умелых руках бліскаччай люлькай без табакі. Шыманец — з радзіны музыкантаў — знаходка, важнае набыццё аркестра: яго саксафон гучаў ва ўсіх тэнравых сола.

Гэтыя двое зраўняліся з былымі лідарамі групы: барытаністам Паўлам Бяляўскім і Уладзімірам Ксёндзам — альт, кларнет. Дарэчы, два гады таму Ксёнец стаў заслужаным артыстам Рэспублікі Беларусь — так лідар адзначае шматгадовую адданасць “АБ”. Першымі “з.а.” некалі сталі: “перацягнуты” з цыркавога фінбергаўскага бэнда трубач Валерый Шчырыца, запрошаны з аркестра радыё п’яніст і аранжыроўшчык Андрэй Шпянёў ды былыя “песняроўцы” — клавішнік Анатоль Гілевіч і Уладзімір Ткачэнка (гітара, скрыпка, аранжыроўкі).

Закрываючы тэму “заслужанасці”, дадам, што званнем тым уганорваўца музыканты “АБ” амаль штогод, па адным. Імі па чарзе сталі гітарыст-віртуоз Сяргей Анцішын, бас-гітарыст Аляксандр Каліноўскі і ў мінулым годзе цудадей-ударнік Вадзім Чайкоў — адзіны музыкант, якому дазволена граць без пінжака: вельмі ж цяжкая фізічная нагрузка. Такая ж, хаця значна карацейшая, у выканаўцы Аляксея Міньковіча: на бонгах і канічным барабане ён іграе сола, якраз жыхар якогасці племені, да прыкладу, з Конга.

У гэтым годзе на падлозе ў ног Фінберга ляжалі ноты джазавай класікі: “Караван” і “Сядай у цягнік “А” Дзюка Элінгтана, “Баса-нова” Каўнта Бэйсі, мелодыі Глена Мілера з “Сэрнады Сонечнай даліны”. А ў дадатак да заакаянскай джазавай музыкі — творы сучаснага кампазітара Гудвіна, якога кіраўнік “АБ” адкрыў нам на фестывалі пяць гадоў таму. На пытанне: адкуль ён набывае тыя цяжкадаступныя ўнікальныя партытуры, дырыжор загадава паасміхаецца.

Гэта вельмі складаная музыка XXI стагоддзя, выканаць якую не здужаюць шараговыя музыканты, а толькі склад віртуозаў — такіх, як у “АБ”. У параўнанні з ёю нават наватарскія ў свой час аранжыроўкі Віталія Далгова слухаюцца і ўспрымаюцца сёння ўжо не так сучасна. А што ўжо казаць пра выдатных выканаўцаў 1960-х! Фінберг неяк паставіў мне запіс тых часоў: сола трамбаніста з былога аркестра Райскага. Праслухалі са спачувальнай усмешкай: сёння так ужо не граюць, — прынамсі, у “АБ”. А як жа іграюць сёння?

На сцэне Уладзімір Ткачэнка. Гучыць найскладаны твор на акустычнай гітары. Апладысмен-

Калі ён дырыжыруе, то партытуру выкананага твора з пульту скідвае проста на падлогу, — пэўна, каб не замінала, такая ўжо ў яго звычка. 9 — 11 лютага ў Мінску, традыцыйна, у 28 раз, у клубе імя Дзяржынскага, праходзіў джазавы фестываль. У першы і ў трэці дзень на сцэне зіхацеў Заслужаны калектыў “Нацыянальны Акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі” (“АБ”) пад кіраўніцтвам яго стваральніка і нязменнага на працягу васьмю ўжо 30 гадоў дырыжора — народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга. У абодва дні пасля канцэртаў пад пультам аказваўся вялікі стос нотаў. Пацікавімся: што гэтым разам, у 2017-м, аказалася —

На падлозе пад дырыжорскім пультам

ты — і ён паўтарае тое ж, але... у два разы шпарчэй! Апладысменты, — а ён ізноў паскарае тэмп да таго, што, здаецца, з-пад пальцаў віртуоза вось-вось пойдзе дымок. Так, гэта чыста тэхніка выканання, аднак не губляецца галоўнае: музыка, мелодыя, гарманічнае гучанне акордаў!

Але ж, прадстаўляючы Ткачэнку, дырыжор паабяцаў нейкі сюрпрыз. Што гэта? А вось: на сцэну з мікрафонам выйшла дзяўчо трох з паловай гадкоў і ў промні прыгашанага святла пад дзедаву гітару Машутка Ткачэнка праспявала знаёмую песню па-англійску. Чысцюткае выкананне зала ўспрымала, затаіўшы дыханне. А пасля — авацыі, ускрыкі, кветкі. Сцэна, дэбют!

Дарэчы, моладзь панаўляе творчую “кроў” аркестра. За клавішамі “АБ” сядзелі Андрэй Шпянёў, Аркадзь Эскін, Канстанцін Гарачы, Дзмітрый Хаменка, а сёння — Вадзім Пятроўскі — зусім іншая манера ігры, чым у папярэднікаў. Ён і спявае джаз, і падтанцоўвае — гэта так вабіць моладзь у зале! Тры гады таму Фінберг, прадстаўляючы яго, сказаў, што Вадзіму 19 гадоў, у мінулым, — што таму 18. У гэтым годзе было абвешчана, што Пятроўскаму... 17. Што той зусім малец, віда і без змяншэння ўзросту.

Тым часам

Фінберг у эфіры

Канцэртны заслужанага калектыўу Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Міхаіла Фінберга выйдуць у тэлевізійнай версіі на канале “Беларусь-3” да 70-гадовага юбілею маэстра. Пра гэта паведамляе прэс-служба Белтэлерадыёкампаніі.

У серыі канцэртаў прагучаць вядомыя кампазіцыі ў суправаджэнні знакамітага калектыўу ўжо з 18 лютага. Тэлеаўдыторыя пабачыць святочны канцэрт з удзелам салістаў калектыўу пад час урачыстага закрыцця Міжнароднага фестывалю “Залаты шлягер-2015”. 19 лютага будзе паказаны канцэрт адкрыцця XVI Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2016”. Акрамя таго, 21 лютага, у дзень нараджэння Фінберга, у дзённым эфіры будзе паказаны спецыяльны выпуск праграмы “Камертон”, гасцем якога стане маэстра.

Спяваў джаз, “заводзіў” спевам і танцам залу малады піяніст па адукацыі з музычным прозвішчам Цымбаліст.

А чым жа бліскануў госьць другога дня фестывалю, народны артыст Расіі Анатоль Крол з ансамблем? Канешне ж, знаёмымі мелодыямі фільмаў з яго ўдзелам “Мы з джаза” і “Зімовы вечар у Гаграх”. Яму акампаніравалі ўдарнік і выканаўца на кантрабасе. Ігру Анатоля Шаевіча, даўняга сябра мінчан, нельга ставіць побач з гасцем мінулагадняга фестывалю піяністам Даніілам Крамерам. Але залу падкупіла далучанасць Крола да кіно, інфармацыя, што бацькі яго паходзяць з Бабруйска. Пасля эвакуацыі, падчас якой нарадзіўся Анатоль, яны аселі ў Маскве.

Крол прадставіў яшчэ й тэнрасаксафаніста Цімура Някрасава. Так, добры музыкант... “Не горш за тваіх”, — асцярожна даў я ацэнку, а Фінберг мне ў адказ: “Нашы — лепш!”

Было здзіўна: усё ж Анатоль Крол — джазавая зорка еўрапейскага ўзроўня, але... аніводнага карэспандэнта, ніводнага інтэрв’ю... Крол — чалавек немалады, хворы.

І яшчэ большае здзіўленне: ужо 19 апошніх гадоў ля клуба, дзе праходзіць джазавы фестываль, няма аўтобусаў тэлебачання, якія транслявалі б ці, прынамсі, запісалі б гэтыя выдатныя музычныя з’явы. А як іграе аркестр, як выкладваецца! Якія сусветна славутыя джазмены прыязджаюць у Мінск, лічачы тое за гонар! Якія творы гучаць!

Прычым, Фінберг падкрэслівае ў сваім канферансе: “Працую ўжывую, без фанэграм, — без падману!”

Заўважу, што сам бываў на канцэртах, дзе ўжо гучыць фанэграма, а музыкантам толькі раскладваюць ноты, дзе спевакі не трапляюць артыкуляцыяй у фанэграму... Гледачы-слухачы, мо, і не адмыслоўцы з абсалютным слыхам, але яны гэта, безумоўна, заўважаюць.

Як жа такое не цаніць у “АБ”?!

Аркестр мае сучаснае святло, радыёзабеспячэнне, новы інструментарый, касцюмы, выглядаюць музыканты элегантна, па-свецку. Калі перад выходам у Крола ўзялі касцюм, каб падпрасаваць, той здзіўіўся: такое на гастролях — упершыню.

Праграмы Міхаіла Фінберга вядзе сам на цудоўнай беларускай мове. Дарэчы, праграмкі-ўлёткі джазавых фестываляў таксама надрукаваныя па-беларуску. І такія раздавалі ўсім у зале з запрашэннем ужо на сакавіцкія канцэртны.

Гэты год у калектыва — юбілейны: 30 гадоў “АБ” і 21 лютага 70 гадоў выдатнаму музыканту і арганізатару, майму даўнішняму сябру і паплечніку Міхаілу Якаўлевічу Фінбергу.

Трымайся, дружа!

І як ты любіш падштурхоўваць да справы сваім улюбёнымі слаўцом: “Ну, давай!”

І хай стосы партытур пад тваім пультам нарастаюць.

Ну, “Мишка-Мишка, где твоя улыбка?”

**Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр
На здымку: Міхаіл Фінберг і біг-бэнд Заслужанага калектыва Рэспублікі Беларусь Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра краіны.
Фота з сайта Зімова**

а“К”но ў свет

Адным з гасцей міжнароднага сімпозіума “Пісьменнік і час”, што прайшоў у рамках XXIV Мінскай міжнароднай ярмаркі-кірмашу, стаў знакаміты італьянскі пісьменнік, тэле-сцэнарыст, выкладчык Карла ЛУКАРЭЛІ. Ён вядомы ў сваёй краіне як аўтар твораў у жанры трылера. “К” паспела задаць Лукарэлі некалькі пытанняў.

Аліна САЎЧАНКА

У нататніку Лукарэлі

— Што вы занатоўвалі у час сімпозіума, калі не сакрэт?

— Перш за ўсё я рабіў нататкі пра канцэпцыю дакладаў, якія агучвалі выступоўцы. Асабліва гэта тычыцца таго, што літаратура дапамагае збліжэнню народаў і становіцца падмуркам для палітычных адносін. І я хацеў бы гэту ідэю данесці да сваёй краіны, сваёй часткі Еўропы, якая ў гэты час перажывае распад, разыходжанне ў меркаваннях.

— Як лічыце, чаму менавіта вас запрасілі з італьянскага боку ў Мінск?

— Па шчырасці, я не ведаю, чаму выбралі менавіта мяне. Напэўна, таму, што я з’яўляюся вельмі эклектычнай асобай. Я не толькі аўтар раманаў дэтэктыўнага жанру, але і тэлеведучы, сцэнарыст.

— Карла, як вы ацэньваеце фармат гэтай сустрэчы?

— Магчыма, пленарнае пасяджэнне — фармальны тып сустрэчы, але так мае быць. Мы размясцілі ў амфітэатры, слухаем і робім запісы. Канешне, можна выбраць і больш вольны варыянт, калі ты сядзіш за сталом і гутарыш. Упэўнены, у беларускіх пісьменніках будзе і такая магчымасць. Для мяне пасяджэнне было вельмі цікавым, я спісаў цэлы блакнот. Таму лічу яго карысным.

— Дэтэктыў і трылер — у нашай краіне сёння часцяком імкнуцца да гістарычнасці. Што уяўляюць з сабе гэтыя жанры ў сучаснай Італіі?

— Тое, што вы ведаеце як дэтэктыў, у Італіі зараз называецца літаратурай у стылі “нуар”, інакш кажучы, у “чорным” стылі. Задача яго — расследаванне этапу ў жыцці. Кніга тлумачыць, чаму нешта адбылося менавіта такім чынам. Галоўная рыса “нуару” — вялікая даследчая праца. У жанры фікшн ці тэлефікшн мы займаемся тым, што ўзбагачаем сюжэт нейкімі тэхналогіямі ды трукамі. Што я маю на ўвазе? У аснове ёсць пэўная гісторыя. Але каб зрабіць яе больш жывой і набліжанай да чыгата, італьянскія аўтары выкарыстоўваюць асаблівыя прыёмы. Гэтыя трукі накіраваны на тое, каб перадаць, асвятліць, напрыклад, праблему ў грамадстве. Мы тыя, хто раскрывае цёмныя бакі нашага сацыялізму і нашай гісторыі, у сваім кітапце правакатары. Але наша мэта — зрабіць так, каб людзі, якія глядзяць нашы праграмы, пражывалі страшныя моманты толькі ў сваёй фантазіі, а не ў рэальным жыцці.

Актуальныя праблемы тэатральнага жыцця і шляхі іх вырашэння

Уладзімір РЫЛАТКА,
першы намеснік генеральнага
дырэктара Нацыянальнага
акадэмічнага Вялікага тэатра
оперы і балета Рэспублікі Беларусь

На адной з калегій беларускаму тэатру былі прадказаны ўрушэнні ў рынкавай стыхіі, але апошняя Нацыянальная тэатральная прэмія прадэманстравала ўпэўненае развіццё беларускага тэатра, і прадказанні не спраўдзіліся.

Нельга не парадавацца поспеху магілёўскіх тэатраў са спектаклямі “Крэйцарова саната” і “На дне”, Брэсцкага тэатра лялек, якія работы прадставілі купалаўцы ў “Чай-цы”, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага ў музычнай прыправесці пра Уладзіміра Мулявіна “Пясняр”. А хіба ж не падзеяй у тэатральным жыцці стала пастаноўка Вітала Баркоўскага “Пінская шляхта” ў самым юным беларускім Палескім драмтэатры? Тэатральная палітра сталічнага жыцця літаральна мяняецца са з’яўленнем фестывалю “Тэарт”, “Плэфформа”, праектаў Нацыянальнага цэнтра сучаснага мастацтваў.

Мы прывыклі скардзіцца на недахопы нашай сучаснай драматургіі, а расійскія тэатразнаўцы называюць беларускую драматургію авангардам на постсавецкай прасторы. У Расіі і Еўропе ведаюць Дзмітрыя Багаслаўскага, Мікалая Рудкоўскага, Андрэя Курэйчыка, Паўла Пражко, Паўла Расольку, Дзіяну Балыка. Свежую і вельмі кваліфікаваную брую ў тэатральную крытыку ўносіць моладзь — Дзяніс Марціновіч, Надзея Якаўлева, Алена Лісава, Наталля Ганул. Прозвішчы можна працягваць называць, але не гэта галоўнае. Галоўнае, што ў тэатральную сістэму ўліваюцца новыя таленавітыя сілы, якія трэба беражліва падтрымліваць і не раскідваць камяні, а збіраць іх. Калі закранулі тэатральную прэмію, то напрошваюцца два пажаданні арганізатарам. Вядома, неабходна дадаць намінацыю рэжысёраў і мастакоў, пакідаючы акцёрскія намінацыі, паколькі гэта заўсёды быў найбольш уразлівы бок беларускага тэатра. Другое — не хапае грамадскага абмеркавання вынікаў, асэнсавання тэндэнцый, іх фіксацыі друкаваным словам. Творчыя саюзы гэта зрабіць не могуць. Мяркую, наш ведамасны друк цалкам можа выступаць арганізатарам гэтага працэсу з прыцягненнем мастацтвазнаўчых кафедраў. Гэта будзе замацоўваць тэатральную сістэму, бо раз’яднанасць розных галін тэатральнага жыцця сёння, мабыць, яго самае слабое месца.

Навуковыя даследаванні эканомікі тэатра выпрацавалі паказчыкі эфектыўнасці работы тэатра. Гэта, пры росце даходаў роўным росту інфляцыі, з’яўляецца паказчыкам эканамічнай эфектыўнасці росту долі ўласных даходаў у агульнай структуры расходаў, сацыяльнай — гэта колькасць глядачоў на адзін спектакль. Як выглядае наш тэатр? За 2 гады ўласныя даходы выраслі на 32 %, доля ўласных даходаў у структуры выдаткаў вырасла да 37 %, колькасць глядачоў на 1 спектакль узрасла на 28 %. Тэатр заўсёды жыве ў рынку, і сёння ў заработ-

най плаце Вялікага тэатра Беларусі ў вядучых артыстаў, на якіх будзе рэпертуар, да 70 % заробленых самім тэатрам сродкаў (дарэчы, за два гады сярэдні заробак падрос на 17 %). У гэтым — аснова стабільнасці калектыву.

Але трэба сказаць шчыра, утрымліваць пазіцыі становіцца ўсё час цяжэй. І для таго ёсць вельмі сур’ёзныя прычыны. Паглядзіце агульнарэспубліканскую карціну: тэатральная аўдыторыя скарацілася на 82 тысячы чалавек, колькасць глядачоў на 1 спектакль знізілася з 203 да 190. Зніжэнне выдаткаў на культурныя патрэбы ў спажывецкім кошыку нашага глядача пачало даваць свае негатыўныя вынікі. Як кажуць знаўцы рынкавых законаў, у перыяд узрастання эканамічнага напружання галоўным становіцца нават не барацьба за прыбытак, а барацьба за спажывецкае, у нашым выпадку за глядача, асабліва за ядро аўдыторыі глядачоў, людзей, якія любяць хадзіць у тэатр, дыхаць асаблівай тэатральнай атмасферай. У працы з глядачом мы абапіраемся на вядомую трыяду: гэта грамадская прывабнасць, шматфункцыянальнасць, навізна творчай прапановы.

Некалькі месяцаў мы рытуем нашых глядачоў да ўдзелу ў адной з самых папулярных нашых акцый — Навагоднім балі ў Вялікім, дзе ўручаюцца спонсарскія прэміі лепшым артыстам года. У дзень нараджэння тэатра на Дні адчыненых дзвярэй прымаем і, як можам, забяляем некалькі тысяч наведвальнікаў, павяшаем іх у тэатральны таямніцы. Праводзім літаратурныя чытанні для аматараў паэзіі, экскурсіі, фотасесіі, дзіцячыя конкурсы і выставы ікон, карцін, рырэтэаў. Хочацца падзякаваць музею тэатральнай і музычнай культуры і Акадэміі навук за пастаянную падтрымку. Кожны раз мы рассылаем да 35 тысяч электронных лістоў і запрашэнняў на нашы акцыі патэнцыйным глядачам.

Як бы ні было арганізацыйна і фінансава складана, мы праводзім фестывалі, якія падаграваюць грамадскую ўвагу да тэатра. Таму з дапамогай спонсараў стараемся зрабіць традыцыяй “Балетнае лета ў Вялікім”, “Нясвіжскі фест у замку Радзівілаў”. Найважнейшай акцыяй у прапагандзе опернага мастацтва стаў Калядны форум і Міжнародны конкурс вакалістаў. За тры гады конкурс дапамог нам “прыручыць” групу маладых яркіх салістаў оперы і цяпер мы фарміруем інстытут пастаянных запрошаных салістаў, якія ўжо паспяхова ўвайшлі ў наш рэпертуар. У балетнай трупе такой патрэбы няма, бо наш склад салістаў у балете як ніколі моцны. Навізна творчай прапановы, вядома, не толькі ў новых тварах, але і ў прэм’ерах. І штогод у тэатры праходзіць 5—7 прэм’ер.

Але не ўсё так бяспарна, многія гады наша балетная трупа не дакралася да сусветных шэдэўраў сучаснай харэаграфіі. І першыя сустрэчы з балетамі харэаграфічнага генія Іржы Кіліяна з аднаго боку паказалі нашы велізарныя патэнцыйныя магчымасці, але і выявілі часам негатыўнасць маладых артыстаў да паўнаватаснага ўспрымання новага матэрыялу, у першую чаргу яго музычнай асновы.

Становіцца зразумелым, чаму ў школе Барыса Эйфмана, каб атрымаць універсальнага артыста, займаюцца сальфеджыя, спяваюць у хоры, іграюць у аркестрах.

Пра ўсё гэта досыць прывабна піша наш трохмоўны ілюстраваны часопіс “Партэр”, які штомесяц купляе каля дзвюх тысяч глядачоў і ўжо ёсць падпіска. Менавіта вакол часопіса прэм’ер, тэатральных падзей і фармуецца сапраўдная аўдыторыя глядачоў. Усё гэта дазваляе ўтрымліваць запаўняльнасць глядзельнай залы ў раёне 80 %, без дадатковых

Пасяджэнне ў

мер эканоміі. Але мы памятаем заповедзь — эканоміць на сабе, але не на гледачы. У сувязі з асаблівай важнасцю ролі СМІ ў гэты час не можа не ўскваляваць інфармацыя пра цяжкасці, якія ўзніклі з выданнем часопіса “Мастацтва” — адзінага мастацтвазнаўчага выдання. Так, напэўна, трэба ўдасканальваць змяняць формы працы нашага холдынгу, асабліва, вядома, газеты “Культура”. На мой погляд, недазваляльная раскоша ў наш напружаны час — мець газету з вузкай скіраванасцю. Вядома, гэта з галіны фантастыкі, але хацелася б мець газету, якая звяртаецца да слухача, чытача, глядача, наведвальніка музея. Прышоў час, калі мы павінны дзямучы ў адны ветразі. Але пазбаўляць мастацтва свайго часопіса “Мастацтва” было б, напэўна, няправільна.

Паважаныя калегі, увесь пафас майго выступу заключаецца ў тым, што галоўным прыярытэтам цяперашняга часу стаў наш глядач, які любіць дыялог з тэатрам і атрымлівае ад гэтага радасць — ён наш знарок, мы павінны зрабіць усё, каб мы з ім не расставаліся, былі яму цікавыя і прапанавалі сапраўдныя з’явы мастацтва.

Сучаснае мастацтва як адзін з важных фактараў развіцця беларускай культуры

Наталля ШАРАНГОВІЧ,
дырэктар Нацыянальнага цэнтра
сучаснага мастацтваў Рэспублікі
Беларусь

У 2016 годзе нацыянальная мастацкая школа ў галіне выяўленчага, манументальнага і манументальна-дэкаратыўнага мастацтва прадэманстравала маштабнасць творчых праяў, што стала вынікам абапірання на лепшыя айчыныя і сусветныя традыцыі і іх прагрэсіўныя эксперыментальныя тэндэнцыі. Вялася работа па падтрымцы і развіцці мастацтва ў кірунку арганізацыі выставачных экспазіцый, стварэння новых твораў мастацтва, арганізацыі дзейнасці мастацка-экспертных саветаў і камісій. Выніковасць развіцця выяўленчага мастацтва была абумоўлена няспынным дзяржаўнай падтрымкай мастацтва, удасканаленнем самой культурнай палітыкі краіны, шырокім удзелам творчых арганізацый у мастацкай практыцы, спонсарскай падтрымкай мастацтва, грамадскадзяржаўным партнёрствам.

Адной з праяў Года культуры стала надзвычай актыўная выставачная дзейнасць у Мінску і за межамі рэспублікі. Да арганізацыі буйных выставачных праектаў далучыліся ўсе мастацкія ўстановы краіны.

З канца 2015 года ў Беларусі існуе новая дзяржаўная ўстанова культуры “Нацыянальны цэнтр сучаснага мастацтваў Рэспублікі Беларусь”. Прайшоў год, як гэта ўстанова працуе паўнаватасна. Падчас яе стварэння ўлічваўся як вопыт папярэдніх арганізацый, так і тыя новыя выклі-

кі часу, якія дыктавалі неабходнасць змянення стылю работы, нарошчвання тэмпаў і пашырэння задач, якія паўсталі перад новым цэнтрам і яго калектывам і ўвогуле перад усімі тымі шматлікімі арганізацыямі, што спрыяюць развіццю сучаснага мастацтва Беларусі.

Ёсць шэраг важных фактараў у сферы сучаснага айчыннага мастацтва, якія сёння ўжо відавочныя і не выклікаюць пытанняў або адмоўнай рэакцыі. Бясспрэчна, што сучасныя культурныя інстытуцыі ўплываюць на імідж краіны. Што сучасны свет — гэта свет сучасных тэхналогій, і нішто, як сучаснае мастацтва, так лёгка не спалучаецца з сучаснымі тэхналогіямі і камунікацыям з новым пакаленнем. Што вялікія фестывалі сучаснага мастацтва прыцягваюць вялікую колькасць людзей і пазітыўна адбіваюцца на стаўленні да краіны.

Калі дваццаць гадоў таму ў Мінску быў арганізаваны Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, нязвычайна назвы і тэрміналогіі “сучаснае мастацтва” нарадзіла шмат спрэчак, а таксама спробаў правесці мяжу паміж традыцыйным і сучасным мастацтвам. Спартрэбіліся два дзесяцігоддзі, каб прайшла да высновы: нельга адлучаць культурныя традыцыі ад сучаснага мастацтва. Інтэрпрэтуемыя традыцыі праз новыя формы падачы, пластыкі, зместу, мы часта раскрываем іх больш ярка і глыбока.

Іншы аспект гэтага пытання: часта і вельмі слушна мастацтвазнаўцамі і крытыкамі ставіцца пытанне аб узроўні праектаў сучаснага мастацтва, аб вартасці эксперыменту, якія так і не пераходзяць мяжу да прызнаных твораў, аб крытэрыях ацэнкі. Але на тое, каб сучаснае мастацтва з яго пошукамі і эксперыментамі заставалася ў полі прафесійнасці, існуе цэлы шэраг экспертаў — ад супрацоўнікаў мастацкіх устаноў да тэарэтыкаў у гэтай галіне, якія выступаюць на “круглых сталах”, канферэнцыях, у прэсе, выкладаюць у ВНУ.

Сучаснае мастацтва цяпер з’яўляецца важным сродкам публічнай камунікацыі з глядачом, нават непадрыхтаваным для ўспрыняцця мастацтва, адной з самых даступных моваў для прыцягнення моладзі. У 2015 годзе Нацыянальным цэнтрам была распачата публік-арт-праграма — сучаснае мастацтва ў грамадскай прасторы: на востраве Камсамольцаў Камсамольскага возера адкрыты праект арт-інсталляцыі “Арт-астравы”, які за тры летнія месяцы наведала больш за 500 тысяч чалавек і які атрымаў колькі дзясяткаў пазітыўных водгукаў у прэсе. У сувязі з гэтым праектам пазнавальнасць у сацыяльных сетках, цікавасць да Нацыянальнага цэнтра як да культурнай пляцоўкі павялісіліся ў некалькі разоў. Публік-арт-праект стаў пастаянным, акрамя яго ў Мінску штогод адбываюцца Міжнародны форум вулічных тэатраў, выстава “Мастак і горад” на плошчы Якуба Коласа ў Мінску.

Адной з галоўных характарыстык сучаснага мастацтва з’яўляецца яго міждысцыплінарнасць. Сучаснае мастацтва не зусім правільна ўспрымаецца як выключна выяўленчае, яно сінтэтычнае, уключае ў сябе кіно, музыку, тэатр, аўдыявізуальны кірунак. Дзе сёння мяжа паміж відэаартам і арт-хаусным кіно? Дзе межы паміж эксперыментальным кіно і перформансам, паміж новымі формамі рэпрэзентацыі сучаснай музыкі і саўнд-артам? Менавіта адносіны да сучаснага мастацтва як да міждысцыплінарнай з’явы леглі

ў аснову стварэння Цэнтра як установы з рознабаковай дзейнасцю, у межах якой рэалізуюцца музейная фандавая работа, выставачныя праекты (у тым ліку міжнародныя і замежныя), тэатральныя праекты (сумесна з Цэнтрам эксперыментальнай рэжысуры БДАМ, запрошанымі замежнымі рэжысёрамі і акцёрамі вядучых беларускіх тэатраў), майстар-класы, дыскусійныя клубы, лекцыі, дзіцячыя праграмы і шмат што іншае. Гэта больш за 300 мерапрыемстваў у мінулым годзе.

Што тычыцца аўтарытэту сучаснай культуры нашай краіны, дык яго забяспечваюць буйныя праекты за мяжой. У мінулым годзе іх было шмат: для НЦСМ гэта “8 пазіцый у мастацтве” (Беларусь, Германія, Расія) у Берліне, фестываль маладзёжнага мастацтва “Фан Хаус” (Беларусь, Італія) у Рыме; выстава, прэзентаваная БДАМ у Цэнтры мастацтваў у Абу-Дабі (Аб’яднаныя Арабскія Эміраты) у рамках Месяца беларускага мастацтва ў ААЭ. Сёлетня ідзе падрыхтоўка работы Нацыянальнага павільёна Рэспублікі Беларусь на 57-м Венецыянскім біенале сучаснага мастацтва.

Бясспрэчна адно: сучаснае мастацтва ў цяперашнім яго стане і якасных праявах уяўляе зусім унікальны рэсурс і важны фактар развіцця культуры краіны.

Значны імпульс для далейшага развіцця і павышэння іміджу сучаснага беларускага мастацтва быў нададзены заснаваннем Міністэрствам культуры новага конкурсу “Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва”, вынікі якога будуць падведзены ў гэтым годзе ў рамках Рэспубліканскай выставы сучаснага мастацтва. У конкурснай праграме 10 намінацый, сярод якіх, акрамя традыцыйна выяўленчых кірункаў, таксама дызайн, мастацкая фатаграфія, мастацтвазнаўства і крытыка, намінацыя “навацыя”, якая ахопіць вынікі сучаснай эксперыментальнай дзейнасці.

Аднак у шэрагу дасягненняў, якімі мы па праве ганарымся, трэба згадаць і прапановы, многія з якіх абмяркоўваліся на пасяджэнні рабочай групы па падрыхтоўцы калегіі.

Неабходна прадоўжыць работу па набыцці твораў мастакоў — членаў саюза мастакоў для папаўнення Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь. У сувязі са зменамі кіруючага складу секцыі ГА “Беларускі саюз мастакоў” у 2017 годзе неабходна ўнесці змены ў склад Экспертнай камісіі па творах выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Кіраўнікам музейных устаноў, устаноў культуры змяшанага тыпу рэспубліканскага падпарадкавання, якія выконваюць функцыі музейных устаноў, забяспечыць абавязковае наведванне выстаў ГА “Беларускі саюз мастакоў” і ГА “Беларускі саюз дызайнераў” для адбору работ з мэтай наступнага іх набыцця.

Прапрацаваць пытанне арганізацыі ў 2017 годзе адкрытага рэспубліканскага мастацкага пленэру жывапісу і графікі “Мінск Адвечны”, прысвечанага 950-годдзю сталіцы.

Каторы год на пасяджэннях нашай працоўнай групы па падрыхтоўцы калегіі мы вяртаемся да аднаго і таго ж пытання — пра мастацтва, у тым ліку сучаснае, як і пра культуру ўвогуле, катастрафічна мала з’яўляецца матэрыялаў у СМІ: звычайна гэта простыя рэпартажы, аналітыка і праблематыка сустракаюцца вельмі рэдка. І гэта пры тым, што Інстытут журналістыкі БДУ штогод выпускае падрыхтаваных кафедрай літаратурна-мастац-

Выступленнях

кай крытыкі спецыялістаў. Гэта татальная незацікаўленасць айчынных СМІ ў адлюстраванні культурнага працэсу ў рэспубліцы. А ўстановам культуры для прыцягнення прэсы часта не хапае таго ж грамадскага маркетынгу, а інакш кажучы рэкламы сваёй дзейнасці, якую трэба рабіць у сціплым тэрмінах і сціплымі рэсурсамі навуковых супрацоўнікаў.

Прапанова рабочай групы — рэдакцыі часопіса “Беларуская думка” УП “БелТА”, Мінкультуры сумесна з ГА “Беларускі саюз мастакоў”, ГА “Беларускі саюз дызайнераў” правесці ў маі 2017 года ў рамках Рэспубліканскай выставы сучаснага мастацтва на базе рэдакцыі “круглы стол” па пытаннях развіцця выйшлага, манументальнага мастацтва і дызайну.

Дзейнасць публічных бібліятэк Рэспублікі Беларусь па прыцягненні карыстальнікаў: трансфармацыя праблем у новыя магчымасці

Аксана КНИЖНИКАВА,
дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна

У мінулым годзе публічныя бібліятэкі Рэспублікі Беларусь кіраваліся ў сваёй дзейнасці ажыццяўленнем Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гг. і Рэспубліканскага плана мерапрыемстваў па правядзенні ў 2016 годзе Года культуры.

Па стане на 31.12.2016 у сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь працуе каля 2,7 тысяч бібліятэк, у тым ліку ў Гомельскай вобласці — 497, у Віцебскай — 479, у Брэсцкай — 492, Мінскай — 456, Магілёўскай — 393, Гродзенскай — 314, у г. Мінску — 43. Гэта менш за аналагічны паказчык мінулага года на 5,8 %. Колькасць аб’яднаных публічных і школьных бібліятэк павялічылася на 30 адзінак і налічвае 506 устаноў.

Нестацыянарныя формы інфармацыйна-бібліятэчнага абслугоўвання дазваляюць ахапіць максімальную колькасць жыхароў раёна, таму лічача адным з перспектывных напрамкаў развіцця. На жаль, забяспечанасць і тэхнічны стан некаторых з бібліёбусаў не дазваляюць у поўнай меры выконваць запыты карыстальнікаў.

Для забяспечэння свабоднага і роўнага доступу да інфармацыйных рэсурсаў і бібліятэчных фондаў Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гг. было прадугледжана дасягненне кантрольных паказчыкаў па павелічэнні колькасці наведванняў, у тым ліку аддаленых карыстальнікаў, на 4 % штогод. У справаздачным годзе публічныя бібліятэкі выканалі дадзены паказчык на 5,0 %.

У 2016 годзе на камплектаванне фондаў бібліятэк сістэмы Міністэрства культуры ў сярэднім па рэспубліцы накіравана 14,4 %, у тым ліку

ў Гомельскай вобласці — 17,9 %, у Мінскай — 16 %, у Брэсцкай — 15,9 % і гэтак далей.

Разам з тым, у структуры камплектавання назіраюцца хібы. У сярэднім па рэспубліцы доля сродкаў на падпіску перыядычных выданняў складае каля 70 %, а ў асобных выпадках больш за 90 % ад сродкаў, выдаткаваных на камплектаванне, што адмоўна адбіваецца на якасці камплектавання.

Адной з задач інфарматызацыі бібліятэк у 2016 годзе, акрамя камп’ютарызацыі, з’яўлялася паступовае ўкараненне ў іх дзейнасць Рэгіянальных зводных электронных каталогаў бібліятэк Беларусі (РЗЭК), што прадугледжвае рэалізацыю ў поўнай ступені галоўнага прынцыпу карпаратыўнай каталагізацыі: аднаровае стварэнне бібліяграфічнага запісу і яго шматразовае выкарыстанне. Але 25 % цэнтральных бібліятэк краіны забяспечаны аўтаматызаванымі бібліятэчнымі сістэмамі, якія не падтрымліваюць нацыянальны фармат “BELMARC”, што з’яўляецца перашкодай для паспяховага ўкаранення каталогаў.

Такім чынам, падагульняючы, акрэслім асноўныя праблемы:

- адсутнасць у шэрагу рэгіянаў транспартных сродкаў для арганізацыі нестацыянарнага інфармацыйна-бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва;

- узростанне долі выдаткаў на падпіску на перыядычныя выданні з агульнага аб’ёму сродкаў на камплектаванне, што абмяжоўвае магчымасці бібліятэк па набыцці кніжных выданняў;

- запавольванне тэмпаў камп’ютарызацыі бібліятэк і ўзростанне долі камп’ютараў, якім патрабуецца мадэрнізацыя;

- аснашчэнне 25 % раённых бібліятэк састарэлым праграмным забяспечэннем, што абмяжоўвае магчымасці развіцця сістэмы карпаратыўнай каталагізацыі.

Для вырашэння праблем лічым мэтазгодным:

- прыняць меры па завяршэнні поўнай камп’ютарызацыі і мадэрнізацыі камп’ютарнага абсталявання публічных бібліятэк;

- разгледзець пытанне аб абнаўленні праграмнага забяспечэння раённых бібліятэк;

- разгледзець пытанне аб набыцці аўтатранспарту і яго мадэрнізацыі для забяспечэння нестацыянарнага бібліятэчна-інфармацыйнага абслугоўвання насельніцтва;

- вывучыць пытанне і прыняць рашэнне аб усталяванні гранічнага аб’ёму сродкаў, якія накіроўваюцца на падпіску перыядычных выданняў.

Згодна з праграмай “Культура Беларусі на 2016 — 2020 гады” дзейнасць публічных бібліятэк краіны па прыцягненні карыстальнікаў летас з’яўлялася адной з прыярытэтных. Захоўваючы і прымнажаючы лепшыя традыцыі кніжнай культуры, бібліятэкі праводзілі актыўную палітыку па пашырэнні спектра сваіх паслуг як у галіне інфармацыі, так і ў галіне вольнага часу з прадастаўленнем карыстальнікам доступу да сучасных відаў дакументаў.

Усе сацыякультурныя мерапрыемствы адбываліся ў адпаведнасці з рэкамендацыямі Рэспубліканскага плана мерапрыемстваў па правядзенні Года культуры.

Сярод найбольш значных: V Міжнародны кангрэс “Бібліятэка як феномен культуры” (г. Мінск), XII Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні “Кніжная культура Беларусі: погляд праз стагоддзі” (г. Мінск), рэспубліканскі конкурс “Бібліятэ-

ка — асяродак нацыянальнай культуры” і іншыя.

У 2016-м адбыўся шэраг навукова-практычных канферэнцый, семінараў, чытанняў і гэтак далей, якія мелі шырокі грамадскі рэзананс: XI Гарадзенскія навуковыя чытанні ў Гродне, II Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Віцебскі край”, Пысінскія чытанні ў Магілёве, IX Віткаўскія чытанні “Мая радзіма — Слуцчына” (Мінская вобласць), Першыя “Фляр’янаўскія чытанні” (Брэсцкая вобласць).

Сярод мерапрыемстваў, падрыхтаваных Нацыянальнай бібліятэкай да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання, асабліва адзначым “Круглы стол” і выставу “Францыск Скарына і наш час”, прэзентацыю факсімільнага выдання “Кніжная спадчына Францыска Скарыны” і цырымонію перадачы асобнікаў гэтага выдання ў дар прадстаўнікам дыпламатычных місій краін, з якімі звязаны лёс беларускага першадрукара, і іншыя падзеі.

Публічныя бібліятэкі рэспублікі ў год культуры надавалі вялікую ўвагу пошуку эфектыўных метадаў новых і сучасных форм работы і арганізацыі ўзаемадзеяння з насельніцтвам, якія дазвалялі актывізаваць чытацкую і творчую зацікаўленасць наведвальнікаў. Назіралася актыўнае пашырэнне практыкі выкарыстання інфармацыйных тэхналогій у дзейнасці бібліятэк. Для прыцягнення карыстальнікаў ствараліся электронныя інфармацыйныя рэсурсы, праводзіліся разнастайныя мерапрыемствы сродкамі інтэрнэт-тэхналогій: акцыі, конкурсы.

Вялікую цікавасць у чытачоў бібліятэк выклікалі разнастайныя творчыя праекты, такія як “Любімыя кнігі вядомых людзей” (Брэсцкая вобласць), “Год культуры ў бібліятэцы” (Гомельская вобласць), “Вершы над горадам” (Віцебская вобласць), “Мінскі гарадскі тэатр паэзіі” (г. Мінск).

Адным з напрамкаў дзейнасці бібліятэк з’яўлялася арганізацыя і правядзенне мерапрыемстваў, прысвечаных знакамітым дзеячам беларускай культуры і мастацтва — юбілярам 2016 года, сярод якіх Іван Шамякін, Іван Мележ, Кандрат Крапіва, Уладзімір Мулявін, Максім Багдановіч і іншыя. З мэтай пашырэння выкарыстання беларускай мовы ў бібліятэках, акрамя традыцыйных кніжных выстаў, адбыўся шэраг акцый, накіраваных на папулярызацыю беларускай літаратуры і чытання ў сучасным грамадстве.

У рамках Года культуры папулярнай формай сярод бібліятэчных мерапрыемстваў стала рэалізацыя праектаў, правядзенне фестываляў, святаў, іншых мерапрыемстваў, накіраваных на захаванне ў сучасным грамадстве творчых і культурных традыцый беларускага народа. Сярод найбольш значных — “Скарынаўскія дні ў Полацку”, этнаграфічныя праекты Гомельскай вобласці, кніжны фестываль “Кніга і час” (Гродзенская вобласць), фестываль праваславаўнай культуры “Кладзезь” (Мінская вобласць).

Публічныя бібліятэкі ўнеслі свой уклад ва ўмацаванне партнёрскіх сувязей з установамі культуры па папулярызацыі рускай і беларускай літаратурнай спадчыны. Бібліятэкі Віцебскай і Магілёўскай абласцей сталі ўдзельнікамі міжнароднага карпаратыўнага праекта па стварэнні рэфарматыўнай базы дадзеных “Беларускія смаляне, смаленскія беларусы”, на базе абласных бібліятэк прайшлі круглыя сталы, прысвечаныя супрацоўніцтву бібліятэк памежных тэрыторый.

Такім чынам, публічныя бібліятэкі засяроджваюць свае намаганні на выпрацоўцы перспектывных метадаў для развіцця ўстаноў з улікам сучасных тэндэнцый і запытаў і становяцца не толькі цэнтрамі работы з кнігай, іншымі крыніцамі інфармацыі, але і месцам раскрыцця інтэлектуальнага і творчага патэнцыялу. Павышэнне ролі бібліятэк у арганізацыі чытацкіх зносін разам з пераходам на новыя інфармацыйныя тэхналогіі абслугоўвання дазволіць і ў далейшым захаваць і памножыць прывабнасць бібліятэкі для рэальных і патэнцыйных карыстальнікаў.

Аб некаторых выніках і праблемных пытаннях развіцця кінематаграфіі ў 2016 годзе

Віктар ВАСІЛЬЕЎ,
старшыня Рэспубліканскага грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз кінематаграфістаў”

Паважаныя калегі!

Развіццё беларускай кінематаграфіі ажыццяўляецца пры вельмі высокай падтрымцы дзяржавы. У 2009 — 2014 гадах рэалізоўвалася канцэпцыя развіцця кінематаграфіі, узгодненая Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь. У цяперашні час сістэмная трансфармацыя аўдыявізуальнай сферы праводзіцца ў адпаведнасці са стратэгіяй развіцця кінематаграфіі на 2015 — 2020 гады, распрацаванай па даручэнні Урада.

Даручэнні Кіраўніка дзяржавы, якія знаходзяцца на выкананні, накіраваныя на паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, стварэнне ўмоў для арганізацыі эфектыўнай вытворчасці фільмаў і павышэнне ролі кінематаграфіі ў ідэйна-маральных выхаванні грамадзян.

У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 снежня 2011 года № 567 “Аб мерах па дзяржаўнай падтрымцы і стымуляванні кінематаграфіі” на конкурснай аснове штогод ажыццяўляецца дзяржаўная падтрымка фільмавытворчасці.

З 2012 года Міністэрствам культуры штогод праводзяцца адкрытыя рэспубліканскія конкурсы кінапраектаў на вытворчасць нацыянальных фільмаў і фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў. Аб’ём дзяржаўнай падтрымкі вытворчасці фільмаў склаў у 2016 годзе 6,2 мільёна рублёў.

Аб’ём сродкаў, атрыманых кінастудыяй для вытворчасці фільмаў па сацыяльна-творчых заказах, склаў у 2016 годзе 4,3 мільёна рублёў. УП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм” зроблены фільмы: 3 — у ігравой форме, 9 — у анімацыйнай форме, 9 — у неігравой форме.

Далейшаму развіццю фільмавытворчасці заклікана садзейнічаць правядзенне 3 снежня 2016 года ў Санкт-Пецярбургу ініцыяванага Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь сумеснага пасяджэння калегій міністэрстваў культуры Беларусі і Расіі па пытаннях супрацоўніцтва ў сферы кінематаграфіі.

Адраджэнню і развіццю нацыянальнай кінематаграфіі інфарма-

павінен спрыяць праект Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Аб мерах па стымуляванні развіцця кінематаграфіі”, распрацаваны Міністэрствам культуры сумесна з Беларускім саюзам кінематаграфістаў.

Важным напрамкам сумеснай працы дзяржавы і кінематаграфічнай грамады з’яўляецца падрыхтоўка кадраў у сферы кіно.

Факультэт экранных мастацтваў устаноў адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў” (далей — акадэмія мастацтваў) у 2016 годзе ажыццявіў падрыхтоўку 341 студэнта: 168 студэнтаў — на дзённай форме навучання па спецыяльнасці: “Кінатэлеаператарства”, “Рэжысура кіно і тэлебачання”, на завочнай форме — 173 студэнты па спецыяльнасцях “Кінатэлеаператарства”, “Рэжысура кіно і тэлебачання”. Разам з тым, гэтыя кадры павінны быць больш запатрабаваны ў сучасным кінапрацэсе. Таму саюз кінематаграфістаў падтрымлівае ініцыятыву кінастудыі і Міністэрства культуры па аднаўленні стварэння кінаальманахаў маладымі кінематаграфістамі.

Беларускі саюз кінематаграфістаў, у сваю чаргу, зробіць уласны ўнёсак у прапаганду беларускага кінамастацтва.

Разам з тым, ёсць нявырашаныя праблемы ў арганізацыі вытворчасці і пракату беларускіх фільмаў, не выкарыстоўваецца ў поўнай меры арганізацыйны і творчы патэнцыял Саюза кінематаграфістаў:

- неабходная выпрацоўка выразнай творчай стратэгіі фільмавытворчасці з прыярытэтам беларускіх нацыянальных кінапраектаў пры актыўным удзеле беларускіх рэжысёраў, аператараў, акцёраў;

- наўныя рэсурсы неабходна сканцэнтраваны на стварэнні сацыяльна значных фільмаў высокага мастацкага ўзроўню, якія падтрымліваюць аўтарытэт беларускай кінашколы;

- прыярытэтнымі тэмамі кінапраектаў павінны стаць актуальныя падзеі сучаснага жыцця беларускіх людзей, гісторыі і культуры Беларусі, якія будуць спрыяць фарміраванню і падтрыманню духоўных каштоўнасцей беларускага народа.

Беларускі саюз кінематаграфістаў гатовы да сумеснай з Міністэрствам культуры працы ў наступных напрамках: актывізацыя працы з кінапракатнымі арганізацыямі па павелічэнні колькасці глядачоў, а таксама сеансаў беларускіх фільмаў (неабходна павышэнне эфектыўнасці інфармацыйна-рэкламнай падтрымкі беларускіх фільмаў у пракаце і ўкараненне новых форм работы з глядачом; варта адрадыць розныя формы прадсеансавых мерапрыемстваў з удзелам сяброў Беларускага саюза кінематаграфістаў); прасоўванне беларускіх фільмаў на міжнародныя кінафестывалі і іншыя кінапраекты.

Ёсць незадазейнічаныя рэзервы па камерцыйным выкарыстанні вырабленых фільмаў. Патрабуецца выпрацоўка адзіных падыходаў і ўлік інтарэсаў беларускага боку пры сумеснай вытворчасці фільмаў.

Наспела прадметная актывізацыя міжнароднага супрацоўніцтва ўстаноў адукацыі ў галіне падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі кадраў для сферы кінематаграфіі.

Ёсць таксама нявырашаныя пытанні міжнароднага супрацоўніцтва грамадскіх арганізацый кінематаграфістаў.

Мы таксама сумесна з Міністэрствам культуры і Мінскім гарвыканкамам працуем над падрыхтоўкай мерапрыемстваў, прысвечаных 55-годдзю Беларускага саюза кінематаграфістаў.

Над усімі гэтымі праблемамі наш творчы саюз працуе сумесна з Міністэрствам культуры.

Пасяджэнне ў выступленнях

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 8 — 9.)

Народная творчасць у сучасным аспекце дзейнасці клубных устаноў

Алег ХМЯЛЬКОЎ,

дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветнай работы

Народная творчасць вельмі шматгранная і багатая па сваім змесце паняцце, і работа па яе захаванні і развіцці заўсёды пераважала ў дзейнасці клубных устаноў.

У гэтым кірунку ў 2016 годзе ў Год культуры клубнымі ўстановамі краіны было зроблена шмат, у першую чаргу па стварэнні асяроддзя, у якім народная творчасць мела б магчымасць захоўвацца і развівацца, падтрымліваючы разнастайнасць культуры свету.

У рэгіёнах краіны вялася працаёмкая работа па пошуку і стварэнні аптымальных структур сеткі клубных устаноў, а таксама рэфлексія іх дзейнасці ў колькасці і якасці паказчыкаў, якія склаліся. Для таго, каб забяспечыць якаснае культурнае абслугоўванне насельніцтва і, у максімальнай ступені, захаванне спектра культурных паслуг ды іх даступнасць, актыўна ствараліся ўстановы змяшанага тыпу, аптымізаваўся механізм рэалізацыі культурных паслуг.

На фоне закрыцця 111 клубных устаноў па рэспубліцы, павялічылася нагрузка на клубныя ўстановы, якія захаваліся, аўтаклубы, аптымізаваўся спектр клубных фарміраванняў. Пры гэтым былі прыкладзены намаганні, каб не знізіць колькасць культурных паслуг, аб чым сведчыць павелічэнне на 5,9 % колькасці культурна-дасугавых мерапрыемстваў на 1 клубную ўстанову.

Аднак патрабавання сур'ёзна перагляд сістэмы абслугоўвання маланаселеных і аддаленых вёсак. На сёння больш праблема стала іх абслугоўваць, улічваючы той факт, што ў сярэднім на 1 аўтаклуб можа прыпадаць звыш 100 населеных пунктаў, і адзін транспартны сродак аўтаклуба не можа забяспечыць сістэматычнае і якаснае абслугоўванне такой колькасці населеных пунктаў. Хоць сёння спектр іх паслуг не малы.

Стварэнне ў рэспубліцы ўстаноў змяшанага тыпу — цэнтралізаваных клубных сістэм, клубаў-бібліятэк, клубаў-музeyaў — мае свае станоўчыя вынікі. Гэта дазваляе больш сістэмна арганізоўваць культурнае абслугоўванне насельніцтва, бачыць карціну развіцця культуры рэгіёна, аб'ядноўваць творчы патэнцыял рэгіёна для ўкаранення інавацый і іншае. Надшыю час перагледзець сістэму ўліку работы ўстаноў змяшанага тыпу, уключаючы вынікі іх работы ў агульны залік культурнага абслугоўвання насельніцтва адпаведнага тыпу ўстановы — уключаць клубную дзейнасць бібліятэк-клубаў у агульную колькасць культурна-дасугавых мерапрыемстваў клубаў па раёне і рэгіёне ў цэлым. Тое самае тычыцца і клубаў-бібліятэк.

Арганізацыя работы разнажанравых клубных фарміраванняў з'яўляецца адной з найбольш дзейных формаў захавання народнай творчасці. Праведзеная аптымізацыя і

рацыянальнае перапрафіляванне спектра клубных фарміраванняў прывялі да іх памяншэння на 3,9 % па краіне ў параўнанні з 2015 годам. Але, нягледзячы на гэта, клубным установам удалося захаваць у параўнанні з 2015 годам баланс судносін клубных фарміраванняў жанравага кірунку да агульнай колькасці клубных фарміраванняў амаль на тым жа ўзроўні, а таксама паказчык колькасці клубных фарміраванняў на 1 клубную ўстанову — 8 адзінак.

Такі сучасны аспект дзейнасці клубных устаноў.

Кажучы пра развіццё народнай творчасці, можна назваць як шэраг пазітыўных тэндэнцый, так і шэраг праблемных пытанняў. Развіццё жанравых кірункаў народнай творчасці мы можам адсачыць па палітры фестываляў Рэспублікі Беларусь, якія праводзяцца штогод.

Год культуры стаў годам адносных інавацый у рабоце клубных устаноў. Магілёўскім абласным цэнтрам народнай творчасці рэалізаваны маштабны творчы праект “Фестываль народных талентаў Магілёўшчыны”, у рамках якога на працягу года прайшлі творчыя прэзентацыі 21 раёна вобласці, калі была прадстаўлена ўся разнастайнасць народнай творчасці Магілёўскай вобласці.

У Гродзенскай вобласці — адкрыты рэгіянальны фестываль-конкурс аматарскага харэаграфічнага мастацтва “Viva-Посць-Dance”; у Брэсцкай вобласці — фестываль сучасных мастацтваў “Эстрадны Міх”; у Мінскай вобласці — Міжнародны конкурс джазавай і эстраднай музыкі; у Гомельскай вобласці — творчы марафон “Адраджэнне”, у Віцебскай вобласці — абласное свята беларускага арнаментна “Вытокі сімвала” і іншыя.

Добрым паказчыкам станючай дынамікі развіцця народнай творчасці служыць пастаянны рост калектываў з найменнем “народны”, “зорны”, званнем “Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь”. Сёння творчыя калектывы — гэта не толькі форма паслуг, якая дазваляе задавальняць разнастайныя інтарэсы і запыты насельніцтва, але і носьбіты традыцыйнай культуры — не варта пра гэта забываць. І тут важна, каб творчыя калектывы, якія з'яўляюцца пераемнікамі фальклорнай спадчыны, захоўвалі жывыя народныя формы з захаваннем жанрава-стылявой першаасновы народнага твора.

Пры правядзенні мерапрыемстваў па папулярызацыі традыцыйнай культуры звяртаць увагу не столькі на старанную “аўтэнтчную” рэканструкцыю, колькі на абуджэнне ў шырокіх колах насельніцтва жывой цікавасці і матывацыі да зразумення мінулага, успрымання імі не проста як нешта даўно аджылага, а як крыніцы патаемных сэнсаў і сакральных пачаткаў, значных для сучаснага чалавека. З мэтай забеспячэння пераёмнасці творчых традыцый павінна стаць нормай стварэнне калектываў-спадарожнікаў, незалежна ад жанру і творчага кірунку.

Выбудаваная дзяржаўная палітыка па падтрымцы і развіцці народных рамёстваў з'яўляецца своеасаблівым гарантам паспяховасці гэтай дзейнасці. Вялікая праца штогод праводзіцца клубнымі ўстановамі па актуалізацыі рамёстваў, па іх пераводзе ў сучасныя, даступныя і зразумелыя формы існавання ў грамадстве, аднаўленні іх здольнасці да функцыянавання і самааднаўлення. Арганізуючы формы папулярызацыі традыцыйных рамёстваў, мы арыентуем аўдыторыю на “жывое існаванне”, вывучэнне культурных формаў, іх сацыяльных функцый. Прыкладам таму могуць служыць творчыя праекты Магілёўскай воб-

ласці: “Магілёўская лялька ў рэгіянальным строі” і “Купальскі пояс” (матэрыяльным вынікам апошняга стаў 70-метровы пояс, які складаецца з узораў ткацтва ўсіх рэгіёнаў вобласці); а таксама Віцебскай вобласці: конкурс традыцыйнай світулькі “Салавейка-2016” і іншае.

Рэаліі сённяшняга дня патрабуюць пашырэння прэзентацыі беларускай культуры за мяжой. Штогод адкрывае новыя магчымасці міжнароднага супрацоўніцтва Міжнародны форум “Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства”, які з'яўляецца ўнікальнай міжнароднай пляцоўкай папулярызацыі традыцыйнай культуры нашай краіны і абмену вопытам работы па захаванні традыцыйнай культуры. З кожным разам форум становіцца ўсё больш папулярным, пра што сведчыць геаграфія ўдзельнікаў. Сёлета ў юбілейным пятым форуме прынялі ўдзел прадстаўнікі 12 краін свету. Было падпісана два новыя пагадненні аб культурным супрацоўніцтве з бюджэтай установай культуры Валагодскай вобласці “Абласны навукова-метадычны цэнтр культуры”, Дзяржаўнай бюджэтай установай культуры Цвярской вобласці “Цвярскі абласны Дом народнай творчасці”.

Напрацавак у гэтым кірунку шмат, але трэба глядзець на перспектыву і больш актыўна развіваць міжнародныя камунікацыі. Наладжваць кантакты з грамадскімі аб'яднаннямі беларусаў замежжа. Нашым цэнтрам плануецца падпісанне пагаднення аб культурным супрацоўніцтве з Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміяй беларусаў Расіі, старшыня якой сёння прысутнічае на калегіі.

Напрыканцы хочу адзначыць, што народная творчасць заўсёды была і будзе, бо на ўсіх этапах развіцця грамадства народ не пераставаў тварыць, спяваць і танчыць. Уносячы змены ў традыцыі продкаў, мы тым самым падаўжаем ім жыццё. Трэба толькі ўмець і мэтазгодна злучыць традыцыі і сучаснасць, прадбачваючы каштоўнасць, важнасць і запатрабаванасць “новага” наступнымі пакаленнямі.

Аб дзейнасці творчых саюзаў

Рычард СМОЛЬСКИ,

старшыня Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў, доктар мастацтвазнаўства

Бягучы 2017 год — год разнастайных юбілейных падзей. Некаторыя з іх — на слыху ў кожнага, а ёсць і больш сціплыя, пра іх ведаюць значна менш. Напрыклад, у чэрвені гэтага года стаўняюцца роўна **чвэрць стагоддзя** з таго моманту, калі па ініцыятыве народнага артыста СССР і БССР **Мікалая Яроменкі** была створана **Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў**, якая аб'ядноўвае зараз 14 творчых суполак.

Скажу адразу, што летася творчыя саюзы шмат зрабілі для таго, каб напоўніць айчыннае нацыянальнае мастацтва яшчэ больш глыбокім і цікавым зместам, новымі фарбамі, новымі здабыткамі.

Зараз няма патрэбы пералічваць усё зробленае таленавітымі

майстрамі тэатральнага, музычнага, выяўленчага і экраннага мастацтва, дызайну, архітэктуры, журналістыкі, мастацтвазнаўства і крытыкі. Большасць **выдатных творчых праектаў Года культуры на слыху**. Іх добра ведаюць і ў прафесійным творчым асяроддзі, і асяроддзі гледачоў, слухачоў, чытачоў розных узростаў і рознай эстэтычнай дасведчанасці. Я толькі падкрэслію адзін прынцыпова важны момант.

Ён заключаецца ў тым, што Канфедэрацыя творчых саюзаў, якую ўжо чацвёрты год паспяхова ўзначальвае заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Уладзімір Пракапцоў, вельмі шчыльна і плённа працавала разам з Міністэрствам культуры. Мы адчувалі зацікаўленасць і падтрымку Міністэрства, і ў першую чаргу міністра Барыса Святлова. Такая ўвага і павага з яго боку не ў апошнюю чаргу была абумоўлена тым, што ён сам пэўны час з'яўляўся кіраўніком канфедэрацыі і таму добра арыентуецца ў нашых клопатах, праблемах, магчымасцях.

З гэтай трыбуны я хачу выказаць толькі некалькі тэзісаў і прапаноў на тэму дзейнасці творчых саюзаў у сучасных рэаліях нашага вельмі складанага часу. Адрозна хачу падкрэсліць, што гэта калектывныя меркаванні членаў Канфедэрацыі, якія з'яўляюцца кіраўнікамі творчых саюзаў.

Па-першае, самае відавочнае: нам трэба і надалей не толькі захоўваць, але і паглыбляць ды ўзмацняць супрацоўніцтва **Канфедэрацыі творчых саюзаў з Міністэрствам культуры**. Нас аб'ядноўвае галоўнае — імкненне да далейшага развіцця нашай беларускай дзяржавы праз росквіт не толькі эканомікі, але і **росквіт нацыянальнага мастацтва, стваральную ролю якога ў духоўным жыцці грамадства ніхто ніколі не адменіць і не заменіць**.

Пэўныя надзеі і спадзяванні ўсім нам дае прыняты ў мінулым годзе **Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры**. Але, разам з тым, ніхто не адмяняў і не адменіць іншы вядомы закон, праўда не напісаны, а сутнасны: яго справядліва называюць **законам ініцыятывы**. Таму Канфедэрацыя творчых саюзаў пастаянна выступае з рознымі ініцыятывамі, накіраванымі найперш на агульную справу развіцця беларускага нацыянальнага мастацтва праз стварэнне **адпаведных спрыяльных умоў** для дзеячаў тэатра, кіно, музыкі, выяўленчага мастацтва, дызайну, аналітычна-экспертнай творчасці і гэтак далей. Іншая справа, што далёка не ўсе нашы прапановы знаходзяць паразуменне і падтрымку з боку розных структур.

А між тым прагрэс ідзе. Ён ідзе найперш дзякуючы ініцыятыве неабяявакых людзей, у тым ліку і **дзякуючы нястомным творчым пошукам і здзяйсненям таленавітых, апантаных дзеячаў мастацтва**, якія рамантычна думваюць, вераць, спавядаюць, што менавіта **прыгажосць выратуе свет**, што прыгажосць, якую нясе **сапраўднае гуманістычнае мастацтва**, зробіць чалавека крыху лепшым, крыху больш спагадлівым і чулым да чужой бяды. А без такіх якасцей цяжка выхаваць сапраўднага грамадзяніна і патрыёта сваёй радзімы.

І дзякуй Богу, што **такія творцы** на Беларусі заўсёды **былі і ёсць сёння**. І мы іх добра ведаем, шануем, у тым ліку іх шануе і наша дзяржава. І гэта зусім невыпадкова, бо менавіта на іх, **як зусім слухна сказаў Кіраўнік нашай дзяржавы на цырымоніі ўручэння чарговых прэмій “За духоўнае адраджэнне”, трымаецца наш беларускі свет, нашы спрадвечныя маральныя**

ідэалы, каштоўнасці, прынцыпы, якія дапамагаюць нам жыць, будаваць сваю дзяржаву, умацоўваць нашу веру, бачыць пэўную перспектыву.

Але чалавеку заўсёды чагосьці бракуе, чагосьці не хапае. А тым больш творцу, а тым больш **суполцы творчых аб'яднанняў**. Сёння ў асяродку **Канфедэрацыі творчых саюзаў** набіралася доволі шмат разнастайных праблем. Пра ўсё гаварыць не буду, звярну ўвагу толькі на некалькі прынцыпова важных пытанняў не толькі для членаў творчых саюзаў, але, упэўнены, для ўсёй сферы мастацкай культуры.

Пры гэтым хачу звярнуць увагу ўдзельнікаў сённяшняга пасяджэння на тое, што **ёсць некалькі пытанняў**, якія можна станюча вырашыць толькі пры ўдзеле і падтрымцы Кіраўніка нашай дзяржавы. Вось чаму Канфедэрацыя творчых саюзаў ужо не першы раз ставіць пытанне аб мэтазгоднасці арганізацыі **сустрэчы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка з членамі рады Канфедэрацыі творчых саюзаў**.

На гэтай сустрэчы кіраўнікі творчых саюзаў выказалі б свае меркаванні аб надзённых пытаннях культурнага будаўніцтва, а таксама праблемах, якія замінаюць больш дынамічнаму і плённаму развіццю сучаснага беларускага мастацтва, якое можа і павінна больш вынікова ўносіць свой уклад у агульную справу будаўніцтва беларускай незалежнай дзяржавы.

Таму члены Канфедэрацыі прапануюць утварыць **Савет па культуры і мастацтве пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь**.

Сёння ўзнікаюць прынцыпова новыя мэты, задачы, пытанні і іншыя з'явы ў культурнай сферы, на іх трэба своечасова рэагаваць, каб дастойна адказаць на такія выклікі часу.

Дарэчы, нагадаю, што такі прэзідэнцкі Савет даўно і паспяхова дзейнічае ў Расійскай Федэрацыі.

Члены Канфедэрацыі творчых саюзаў лічаць таксама мэтазгодным абмеркаваць з удзелам Кіраўніка дзяржавы наспелее пытанне аб **рэарганізацыі грамадскага аб'яднання** “Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў” у новае **дзяржаўна-грамадскае аб'яднанне**. Такая рэарганізацыя дазволіла б нашым больш эфектыўна выкарыстоўваць значны і разнастайны патэнцыял творчых саюзаў у культурным будаўніцтве.

Гэта па-першае, а па-другое, **у творчых саюзаў узніклі б новыя і рэальныя магчымасці для сама-развіцця, у тым ліку і за кошт пашырэння дзяржаўна-прыватнага партнёрства**.

І яшчэ адна ідэя, якую можна было б абмеркаваць з удзелам Кіраўніка дзяржавы, **гэта даўно наспелея неабходнасць у аднаўленні Дома мастацтваў (ці Дома творчых саюзаў)**.

Думаю, не трэба зараз нагадаваць у гэтай аўдыторыі пра тое, што ў Мінску шмат гадоў паспяхова дзейнічаў стаяў Дом Мастацтваў на праспекце Незалежнасці, ён быў цёплым і ўтульным прытулкам для многіх пакаленняў беларускіх акцёраў, рэжысёраў, мастакоў, пісьменнікаў, крытыкаў, музыкантаў і іншых творчых дзеячаў. Потым у 1990-я гады гэты Дом вярнулі каркоўным уладам, **а новы прытулак для творчай інтэлігенцыі так і не знайшлі да сённяшняга часу**.

Вось чаму, як аднадушна мяркуюць члены Канфедэрацыі творчых саюзаў, трэба брацца за вырашэнне гэтай канкрэтнай і вельмі важнай для ўсіх нас задачы. Тым больш, што ў нас зараз ёсць на ўзбраенні дзяржаўны дакумент пад красамоўнай і адказнай назвай **“Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры”** і яго трэба паслядоўна, сістэмна і максімальна эфектыўна выкарыстоўваць на карысць агульнай справы.

Гомельская абласная ўніверсальная бібліятэка імя Уладзіміра Леніна пры падтрымцы аблвыканкама вырашыла ў Год навукі адкрыць “Проста навуковае кафэ”, дзе цікавыя навуковыя пытанні можна абмеркаваць у нефармальнай абстаноўцы за кубкам гарбаты. Супрацоўнікі бібліятэкі зрабілі лагатып і распрацавалі тэмы для лекцый і дыскусій на год, а гэта ўжо цягне не на “абмеркаванне за кавой і печывам”, а на паўна-вартасны праект, які можа трансфармавацца і мець працяг у наступныя гады.

сеціве мне выдаў расійскія “Эўрыку” і “Інтэлектуальныя серады”, якія, падаецца, карыстаюцца папулярнасцю. Арганізатары першага праекта крыху “мадэрнізавалі” ідэю — увялі віктарыну ад лектара, відэа (невялікі ўрывак навукова-папулярнага фільма з каментарыямі выступаючы), тым самым пазбягаючы “сцяны” паміж “выкладчыкамі” і аўдыторыяй. А вось у “Інтэлектуальных серадах” пра складанае расказваюць на побытавым узроўні, з прыкладамі. Такім чынам, абедзве акцыі выходзяць за звычайны фармат “лекцыя — пытанні”, бо кожны раз трэба вырашыць аўдыторыю, прыдумляць для “інтэ-

лектуальных спажыўцоў” штосьці новае. Наконт тэм. Гомельская бібліятэка спачатку хацела зрабіць ухл на філалогію, літаратуразнаўства, культуралогію, але пасля абмеркавання з вучонымі крыху змяніла свой план. У кафэ на працягу года будуць абмяркоўвацца пытанні здаровага харчавання і ГМА, углыбу адукацыі і навукі на грамадства, альтэрнатыўнай энергетыкі, глабальнага пацяплення... Першае пасяджэнне адбылося па тэме “Навука для ўсіх — ад прыватных меркаванняў да агульных прынцыпаў” і праходзіла ў фармаце дыскусіі, але фарматы сустрэч будуць змяняцца. 16 студзеня, на

другім пасяджэнні, абмяркоўвалася глабальнае пацяпленне. Экспертамі былі абраны член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Юрый Плескачэўскі, загадчык кафедры рускай і сусветнай літаратуры Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Францыска Скарыны Іван Афанасьев, старшыня Савета маладых вучоных Інстытута леса НАН Дзмітрый Каган і дацэнт кафедры эканомікі і ўпраўлення ўніверсітэта імя Скарыны Валерый Сяліцкі.

Якім чынам арганізатары могуць папулярываваць свой праект? Як першая ступень — выкладваць на сайт бібліятэкі і ў сацыяльныя сеткі відэаматэрыялы (вы-

3 “Куффа-радцы”

“Песня сэрца”

Літаратурна-музычная кампазіцыя, прысвечаная 140-годдзю з дня нараджэння Алаізы Пашкевіч (Цёткі)

Сёлетні год “ўраджайны” на юбілеі пісьменнікаў. Мы ушаноўваем памяць Францыска Скарыны, Сымона Буднага, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Алесь Гаруна, Янкі Брыля... Сцэнарый, які “К” прапаноўвае сёння, можа стаць для вас, шануюныя работнікі культуры, той прыкладнай асновай, ад якой можна адштурхнуцца ў асабістым творчым пошуку. Аўтар-складальнік гэтай кампазіцыі — рэжысёр народнага паэтычнага тэатра “Волат” Ірына Шандроха (аддзел культуры і вольнага часу “Астрынскі Дом культуры і тэатральнай творчасці” Дзяржаўнай установы культуры “Шчучынскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці”).

Гучыць запіс беларускай лірычнай мелодыі ў выкананні Нацыянальнага акадэмічнага аркестра імя Іосіфа Жыновіча. Адкрываецца заслона. На сцэне, на пастаментах, дзяўчына, якая выконвае ролю Цёткі. У руках яе кніга “Першае чытанне для дзетак беларусаў”. Па абодва бакі ад Цёткі размясціліся героі яе твораў: злева — дзяўчаты-чыталніцы, Сірацінка, героі верша “Сыноч маленькі” (Тата, Маці, Сыноч). Наводдаль размясціліся ўдзельнікі вакальнай групы, справа — героі казкі “Журавель і Чапля” ды “Асот і Крапіва”. Наводдаль — аркестр народных інструментаў “Музыкі” Астрынскай школы мастацтваў. Па меры адкрыцця заслоны з залы рухаецца харэаграфічная група дзяўчат у беларускім народным строі, яны займаюць месца за героямі твораў Цёткі.

Цётка (з пастамента): Вам, суседзі, вам, кумочкі, Беларусы-галубочки, Пяю з сэрца, падцінайце, Вы грамадай голас дайце, Зложым песню цэлым людам Выйдзе пекна, стане чудам Як свет светам яшчэ стаў Такой песні не слухаў!..

Дзяўчына (падыходзіць бліжэй да Цёткі):

А згляні на нашу вёску: Увесь палетак аж гарыць! Так, як пчолы ў жоўтым вуску, Як алтар, так зіхаціць! Як бы з стужак, як бы з кветак Дыван пекны ткач саткаў, Як бы з руты ды нагнетак Букет велькі май уклаў, І мо гэта не дзяўчыны Гудуць летам над снапом, А каліны ды маліны Цягнуць ручкі за хмялём.

Гучыць песня “Вёсачка” ў выкананні народнага ва-

кальнага ансамбля “Медуніцы” (музыка Яўгена Петрашэвіча, словы Цёткі). Харэаграфічная група выконвае кампазіцыю “Вілея”, пасля чаго прысяджаюцца ля подыума.

Эпізод 1. “Скрыпка”

(Гучыць лейтматыў — запіс мелодыі ў выкананні аркестра імя Жыновіча.)

Цётка (рухаючыся наперад):

Чаго словам не сказаці, Што на сэрцы накіпела, Астаетца скрыпку ўзяці; Покі ў сілы крэпка вера, Покі думка рве да неба, Покі скрыдал не зламалі, Покі трэба душу хлеба, — Будуць струны байчэй граці,

Будзе смык вастрэй хадзіці, Будзе скрыпка паслушнейша.

Ў песні можна пераліці Ўсе найлепша. Наймілейша;

Ў песні можна даць пяруны, Песняй сэрца рваць на часці;

Крэпкі толькі былі б струны, Я зайграла бы аб шчасці! Я зайграла б смехам кветак,

Нівак шэптам залацістых, Звонам серпа, касы ў летак, Мёдам ліп з садоў душыстых.

Я зайграла б песню матак Над калыскаю дзіцяці. Усе багацтвы з родных хатак

Я хацела б песні даці. Я на струнах раззваніла б, Дух народу я абняла б, У жары сэрца растапіла б, Алтар новы ўлівала б,

Пры алтары тым я грала б, Так на струнах галасіла б, То склікала б, то вівала б; То суседзяў весяліла б; То малітвай смык завяў бы,

То закляў бы на пяруны, То аж скаргаў ў неба біў бы,

Толькі крэпкі былі б струны! Смык гатовы, струны тугі, Кроў у жылах закіпае.

Ну, слухайце, мілы другі, Скрыпка мая ужо грае!

Дзяўчына 1 (падыходзіць да Цёткі, якая засталяся ў цэнтры сцэны): Хацела б быць зярном пшаніцы,

Упасць на ніўку вёскі, Зазалаціцца без мятліцы, Даць хлеб смачнейшы трохі.

Дзяўчына 2 (падыходзіць з другога боку да Цёткі): Хацела б быць я рэчкай быстрай,

Аббегчы родны край! Дзе напайце, а дзе скупаць, А дзе ўтуліцца ў гай, То зашумець,

то зашаптаць, То спаць у салодкім сне,

Працяг — на старонцы 12.

Фармат: навука ў кафэ

Дарэчы

Парк высокіх тэхналогій пачаў праводзіць навуковыя баі, мэта якіх — папулярываваць навуку, азнаямленне з даследаваннямі і тэхналогіямі беларускіх маладых вучоных. Удзельнікі “Навуковых рынгаў” — навуковыя супрацоўнікі Нацыянальнай акадэміі навук краіны, выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў у даступнай форме за 10 хвілін растлумачваюць і дэманструюць сутнасць сваіх даследаванняў пры дапамозе любых падручных сродкаў па розных тэмах (эмацыянальнае выгаранне, лячэнне гепатыту С, метады камп’ютарнага мадэлявання пры распрацоўцы лекаў, мікраэлементалогія і гэтак далей). Таксама наведвальнікам расказваецца пра дзейнасць навуковых арганізацый і лабараторый.

Вольга РОПАТ

Над канцэпцыяй кафэ працавалі супрацоўнікі бібліятэкі — намеснік загадчыка аддзела перыядычных выданняў Настасся Караткевіч і вучоны сакратар Юрый Максіменка. Мэта “Проста навуковага кафэ” — папулярываваць навуку. Праект, па вялікім рахунку, разлічаны на прафесараў, кандыдатаў навук, студэнтаў, бо праграма, па словах Настасі Караткевіч, — зусім не забаўляльнага ўзроўня (скажам, для школьнікаў падрыхтаваны іншыя праграмы). Але прагледзеўшы некалькі пытанняў “парадку дня” ў кафе, падалося, што вучням старэйшых класаў таксама было б цікава паслухаць, паразважаць, падыскутаваць з маладымі вучонымі.

Дзе яшчэ знаходзяцца навуковыя кафэ? Пошук па

Горад Бяроза Брэсцкай вобласці ў гэтым годзе рыхтуецца адзначыць свой 540-гадовы юбілей. У старажытнасці гэта была вёсачка, сваё ж развіццё як мястэчка атрымала дзякуючы будаўніцтву кляштару ордэна картэзіянцаў. Яго будаўніцтва вялося з 1648 па 1689 гады, і да нашых дзён захаваліся фрагменты старажытных пабудов. У 2014 годзе дзякуючы намаганням кіраўніцтва райвыканкама была праведзена рэканструкцыя ўязной брамы манастыра, цяпер яе выгляд упрыгожвае герб горада.

Гісторыя старажытных сцен прыцягвае як знаўцаў мінулага, так і замежных турыстаў, нядаўна тут, да прыкладу, пабывалі прадстаўнікі Фонду Тадэвуша Касцюшкі з Польшчы. Сёння аднаго простага аповеду экскурсавода ўжо недастаткова, таму Бярозаўскі гісторыка-краязнаўчы музей імкнецца прыцягваць наведвальнікаў не толькі багаццем сваіх фондаў і зборам унікальных рарытэтаў, але і сучаснымі інавацыйнымі праектамі. Адзін з найноўшых — “Віртуальны музей “Бярозаўскі картэзіянскі манастыр. Гісторыя заснавання і дзейнасці” — удастоены дыплома III ступені на нацыяна-

Віртуальны музей кляштара

Фрагменты экспазіцыі Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея.

льным форуме “Музеі Беларусі”, які адбыўся мінулай восенню ў Магілёве. Бяроза стала пераможцам сярод 109 музеяў рэспублікі ў намінацыі “За лепшы музейны праект”.

У Бярозаўскім гісторыка-краязнаўчым музеі сабраная нямала матэрыялаў, якія тычацца гісторыі ўзнікнення і дзейнасці манастыра, аформлена адпаведная экспазіцыя ды працягваецца пошук новых дакументаў і звестак з мэтай больш поўнага адлюстравання гісторычнага мінулага роднага краю. А ў мінулы Год культуры супрацоўнікамі музея быў распрацаваны віртуальны музей з выкарыстаннем сучасных камп’ютарных тэхналогій. Цяпер ужо з дапамогай інтэрактыўных сродкаў можна ўбачыць прыгажосць ды веліч помніка архітэктуры і шырэй азнаёміцца з яго ўнікальнай гісторыяй. Факт прысутнасці дасягаецца праз

выкарыстанне наяўных у фондах музея шматлікіх матэрыялаў: чарцяжоў, схем, фатаграфій, гравюр, карт, карцін, скульптур, акварэляў. Ёсць і макеты дакладных копіяў манастыра, а таксама калекцыі карцін з яго відамі ў розныя часы.

— Наш новы праект рэалізоўваўся ў праграме, якая дазваляе ствараць інтэрактыўныя панарамы, што дае магчымасць адчуць эффект прысутнасці ў экспазіцыі. Зараз любы зацікаўлены зможа знайсці праект ў інтэрнэце і азнаёміцца з ім. Акрамя таго, ён трансляецца ў экспазіцыйнай зале музея, і кожны наведвальнік мае магчымасць даведацца пра гісторыю кляштара віртуальна, — распавядае дырэктар Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея Любоў Ківатыцкая. — Да таго ж з’явілася рэальная магчымасць цэласна і гарманічна данесці

да гледача ўвесь захаваны матэрыял. Інтэрнэт-карыстальнікам прапаноўваецца прагуляцца па шасці залах віртуальнага музея, дзе прадстаўлена гісторыя ордэна картэзіянцаў і кляштара ў розныя эпохі. Так, першая расказвае пра Бярозу ў складзе Вялікага Княства Літоўскага, другая прысвечана гісторыі ордэна, трэцяя — жыццю манахаў манастыра. У наступных залах прадстаўлена наступная гісторыя кляштара, у адной з іх размясцілася віртуальная карцінная галерэя.

На стварэнне новага праекта, які калектыў музея змог ажыццявіць пры актыўнай падтрымцы аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бярэзінскага райвыканкама, спатрэбілася больш за год. Віртуальны музей размешчаны на афіцыйным сайце музея.

Разалія КАРПЕШ, Бяроза

3 "Куфра-радцы"

Я люблю цябе,
БеларусьМузыка Міколы Яцкова
Словы Валянціны Габрусевай

Светлы край мой азёр сінявокіх,
Я люблю твой шырокі прастор,
Чысціню тваіх рэчак глыбокіх,
І лясы, дзе так пахне чабор.
Поўняць сэрца мае твае вёсны
Тым пшачотным, нязгасным святлом,
Што бярозы льюць раніцам росным
Над тваім, край мой любы, жытлом.

П р ы п е ў : Я твае не пакіну крыніцы,
У пахучых лугах пасялюся,
Хай раскажуць табе зараніцы,
Як люблю цябе, Беларусь.

Я люблю цябе ранней вясною
У чароўнай, імклівай красе,
Я люблю цябе снежнай зімою,
Што узнёслыя мары нясе.
Толькі тут я прыбаўлю, памножу,
Дзе бялюткі абрус на сталю,
Толькі тут мне Гасподзь дапаможа
След пакінуць на гэтай зямлі.

П р ы п е ў : Я твае не пакіну крыніцы,
У пахучых лугах пасялюся,
Хай раскажуць табе зараніцы,
Як люблю цябе, Беларусь,
Як люблю цябе, Беларусь,
Я люблю цябе, Беларусь!

"Песня сэрца"

(Працяг.
Пачатак на старонцы 11.)

То зноў сарвацца, зноў гуляць,
Агнём кіпець у дне.
Прыгарнуць ўсё ў дарозе
Каплю шчасця, долі ўліць,
Думаць усюды аб народзе,
Родны край усюды сніць!
Цётка: Кінь мне, доля,
Хоць расінку з нашай
вёскі,
Хоць былінку, хоць дзве
крошкі
Ад палудня майго брата,
Ой, як любя родна хата!
Ой, як мілы родны край!
Паляцела б, як у рай!

Эпізод 2. "Сыноч
маленькі"Цётка (накіроўваецца
да групы "Сыноч маленькі")

Роднае слова! З малых
дзён чуюм мы цябе з
матчыных вуснаў. Ты нам
тлумачыш усе дзівы свету,
якія дзіцячае вока бачыць
навокал сябе першы раз.
І табе выказваем мы свой
дзіцячы жаль, крыўду, жа-
данне, радасць...

Хлопчык:

Татульку, я хачу чытаць;
Татульку, хачу свет

Татульку, ехаць хачу
праз моры;
Татульку, пабачыць
хачу горы.
Як я буду вучоным,
татульку,
Куплю табе тытуну
ў люльку,
Куплю яшчэ кажух белы
Дый армяк суконны цэлы;
Куплю сарочку нову
Дый сашонку клянову.
Пачнеш, татульку, араць
Дый сынку спамінаць.
Матульку тож люблю,
Чырвоную хусту куплю,
Хвартушок рабенькі,
Андарак палавенькі;
Пацерак на адзін шнурок
Купіць для цябе твой

сыноч.
Толькі чытаць навучыце
Дый у свет сына
пусціце.

Тагды, татулечку,
Сівы галубочку,
Тагды і, матулька —
Рабенька зязюлька,
Куплю абяцанкі.

Цётка падае хлопчыку
кніжку "Першае чытанне
для дзетка беларуса". Ён
з бацькамі вяртаецца на
лаву, дзе яны адгортваюць
кніжку.

у наступных нумарах "К".

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ

У рамках XXIV Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу і пры падтрымцы Пасольства Вялікабрытаніі ў Мінску ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў прайшоў майстар-клас аўтара трох даведнікаў па Беларусі на англійскай мове, адваката, вандроўніка Найджала Роберта. Ён распавёў студэнтам пра цяжкасці, з якімі сутыкнуўся пры напісанні даведніка, а таксама падзяліўся сваімі ўражаннямі ад нашай краіны і яе жыхароў.

Вольга РОПАТ

Нататкі вандроўніка

— Першы мой візіт у Беларусь адбыўся ў 2001 годзе. На той момант амаль немагчыма было знайсці інфармацыю пра вашу краіну, ні ў друкаваных выданнях, ні ў інтэрнэт-крыніцах. Пасля трох-чатырох наведванняў зразумёў: буду прыязджаць у Беларусь часта. І нават усвядоміў жаданне напісаць кнігу пра вашу краіну. Брытанскае выдавецтва "Bradt" заключыла са мною кантракт, палегчыўшы задачу: "накідала" план у шасці старонках. За час працы я наведваў усе абласныя гарады (усяго прыязджаў дзесьці трыццаць разоў у краіну), займаў багата сяброў і знаёмых, якія дапамагалі з інфармацыяй. Канешне, карыстаўся і інтэрнэтам — шукаў кантакты, іншыя даныя. Наогул, перад тым, як я прыязджаю ў краіну, заўжды пытаюся ў сваіх знаёмых, ці з'явіліся новыя музеі, рэстараны, іншыя новыя месцы. Нарэшце, ёсць жа і спіс культурных устаноў, якія павінен наведаць турыст.

Першая кніга была выпушчана ў 2008 годзе, і на яе напісанне спатрэбілася два гады, другое выданне — у 2011. І ўсе даведнікі прададзены: 12 тысяч чалавек зацікаўлены Беларуссцю. Не ставіў перад сабою мэту апісаць убачанае цалкам, бо мне спатрэбілася б каля 20 гадоў. Многія пісалі, што пасля таго, як набылі даведнік, наведвалі Беларусь і хочучь сюды вярнуцца. Тым не менш, мая надзея на пры-

СЕРБІЯ

У сталіцы адбылася лекцыя міжнароднага эксперта па справах культурнай палітыкі і менеджменту ў галіне культуры, прафесара і дэкана факультэта драматычных мастацтваў Універсітэта мастацтваў у Белградзе, кіраўніка секцыі UNESCO па культурнай палітыцы і менеджменту Мілены Драгічавіч-Шэшчыч "Самаарганізацыя як інструмент культурнага развіцця. Як ствараць сеткі, платформы і эфектыўныя доўгатэрміновыя партнёрсцвы ў культуры".

Вольга РОПАТ

На пачатку лекцыі Мілена Драгічавіч-Шэшчыч адзначыла, што еўрапейскія культурныя

Мішка Тэдзі з Веткаі

цягненне турыстаў у вашу краіну яшчэ актуальная.

Найджал Робертс з удзельнікамі майстар-класа — студэнтамі БДУКіМ.

Прыхаваныя механізмы

— Прыязджаў дадому ў час працы над кнігай я дзесьці а 19-й, да 21-й праводзіў час з дзецьмі, а потым садзіўся і пісаў да глыбокай ночы, а 7-й раніцы ўставаў і збіраўся на працу — такі чалавек знайшоў штосьці вельмі блізкае сэрцу, заўсёды на гэта будзе знаходзіцца час і сілы. Мае дзеці таксама падзяляюць са мной любоў да вашай краіны. Дачцэ зараз 24 гады, а ў 19 гадоў яна прыехала самастойна ў Беларусь на 6 тыдняў. Сын, якому дваццаць, яшчэ не прыязджаў, але зараз ён спрабуе стварыць праект, які змог бы ўсталяваць сувязі паміж універсітэтам, у якім ён вучыцца, і беларускімі ВНУ.

Веткаўскія сустрэчы

— Пазнаёміўся з дырэктарам Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава Галінай Нячаевай, якая хацела мне падараваць Біблію. Аднойчы яна папрасіла заплюшчыць вочы і адпаведным чынам скласці далоні. Затым я адчуў у сваіх руках Біблію. "Гэта — для цябе", — сказала мне спадарыня Галіна...

— Ведаецца, Ветка — мой дом. І кожны раз, калі прыязджаю туды, заходжу ў краму і бачу Валерыя — гаспадарка. Ён заўсёды мне ўсміхаецца і абдымае, як мішка Тэдзі. Потым кліча сваіх сяброў, каб усе мяне сустрэлі. Затым разам п'ем піва і ядзім сушаную рыбу. Праўда, за ўвесь час зносіў я разумею

толькі 5 % гутаркі, але калі побач сапраўдны сябра, гэта ўжо не важна.

Прабелы і праблемы

— Чаму Беларусі цяжка прыцягнуць турыстаў? Мне здаецца, галоўная праблема заключаецца ў тым, што прадстаўнікі заходніх СМІ нярэдка негатыўна ставяцца да краіны. Мая задача заключаецца ў тым, каб змяніць іх меркаванне, іншымі словамі, змяніць прадстаўленне пра Беларусь. Але гэта вельмі складаная задача для аднаго чалавека. Другая праблема тычыцца атрымання віза. І добра, што з'явілася магчымасць прыязджаць без іх на некалькі дзён. Трэцяя праблема — недаступнасць таных пералётаў. Напрыклад, ёсць бюджэтны спосаб прыляцець з Лондана ў Вільнюс, а потым даехаць поездам у Мінск. Добра, каб з'явіліся рэйсы бюджэтных авіякампаній на ўпрост у Мінск (напрыклад, з таго ж Лондана).

Краіна ў адным сімвале

— На працягу некалькіх гадоў супрацоўнічаю з Міністэрствам спорту і турызму, а таксама з Нацыянальным агенцтвам па турызме. Мы спрабуем пабудаваць "мост" паміж Беларуссцю і Вялікабрытаніяй, у якім бы з'явілася цікавасць, скажам, да яўрэйскай гісторыі вашай краіны, што, думаю, можа быць адным з перспектывных напрамкаў у развіцці турызму. Трэба знайсці і распрацаваць пэўную стратэгію. На маю думку, варта стварыць ла-

гатып, які падсумуе ўсё тое, што мае ваша краіна. Будзе памылкай узяць за аснову толькі савецкае і ваеннае тэму. Да ўсяго, прыдумачы запамінальны слоган, пэўны "мэсідж", які будзе "працаваць" на імідж Беларусі. Увогуле варта распрацаваць за мяжой (у розных месцах) брашур, улёткі са славуцасцямі.

Свабода і адкрытасць

— Што можна паглядзець турысту, які прыехаў на пяць дзён? У Мінску, мяркую, абавязкова трэба пабываць у Касцёле святых Сымона і Алены, Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, наведваць мой любімы парк Перамогі. Нядаўна завітаў у новы Музей мініяцюр "Краіна міні", дзе ўбачыў маленькія макеты палацаў Міра, Нясвіжа, Румянцавых-Паскевічаў. Варта з'ездзіць у Хатынь. Людзі ў Амерыцы раскажваюць, як ім было цяжка падчас Другой сусветнай вайны, але ў нікога няма ўсведамлення таго, на колькі гэта цяжка. Упэўнены, вы гэта лепш разумееце.

Думаю, варта прыязджаць у той час, калі можна пагуляць па горадзе, бо большасць славуцасцяў знаходзіцца блізка адзін ад аднаго. У Вялікабрытаніі ёсць такое адчуванне, быццам бы будынік "даваць" на мяне. Не вельмі камфортна. А ў Мінску адчуваецца свабода і адкрытасць.

Адзін у полі ці ў сетцы?

сеткі (фармальныя і нефармальныя) пачалі з'яўляцца толькі ў 1980-я гады як незалежныя платформы для ўзаемадзеяння. Работнікі культуры, якія былі перакананы ў значнасці сваёй дзейнасці ў грамадстве, сталі аб'ядноўвацца ў сеткі для абароны ўласных інтарэсаў. Калі гэта даць гісторыю, то прыкладам могуць быць імпрэсіяністы. Яны выкарыстоўвалі найбольш актуальную на свой час форму грамадскага аб'яднання, якая дазваляла ім прасоўваць свае ідэі. Але галоўнае ў гэтым працэсе не столькі абмен ідэямі, колькі стварэнне новых культурных форм.

Сетка — гарызантальная, найбольш гнуткая структура. І кожная мае сваю форму збору даных па той сферы, якой займаецца. Яна існуе,

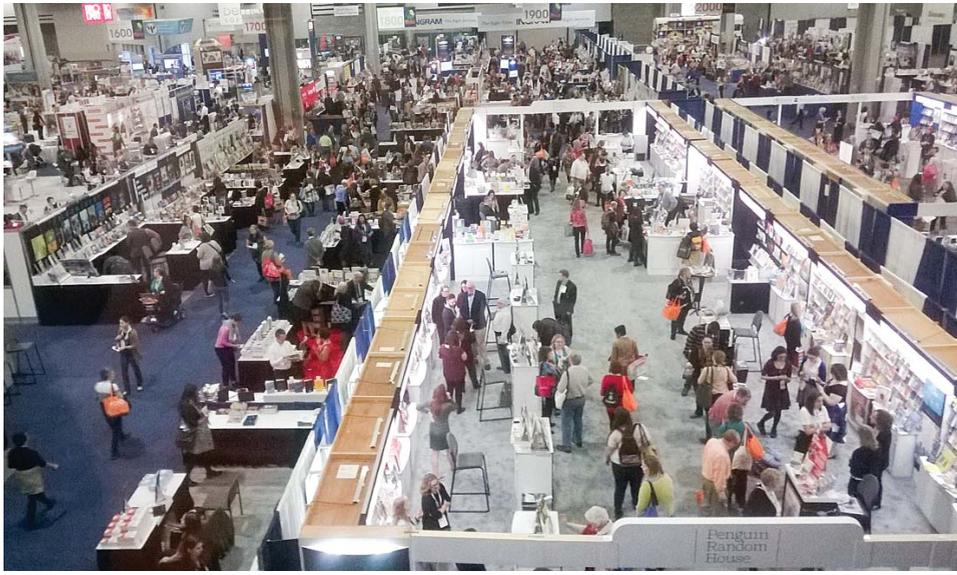
Пачас лекцыі Мілены Драгічавіч-Шэшчыч. / Фота прадастаўлена галерэяй

па словах эксперта, дзеля таго, каб абменьвацца меркаваннямі, шукаць рашэнні, абмяркоўваць пэўныя пытанні. "Плюс" сеткі ў тым, што не трэба звяртацца да кіраўніцтва, паколькі яно часовае і кожны раз змяняе сваю лакацыю. Варта толькі праінфармаваць яго пра свае ініцыятывы. Карысць ад узаемадзеяння ўнутры сетак ва ўзрастанні магчымасцяў

кожнага з удзельнікаў, пашырэнні бачання ўсіх працэсаў у галіне, наладжванні супрацоўніцтва з культурнымі дзеячамі іншых краін. Мілена Драгічавіч-Шэшчыч выдзеліла некалькі вынікаў такога аб'яднання — нарошчванне патэнцыялу, мабілізацыя рэсурсаў, а таксама павышэнне даверу. Да ўсяго, членам сетак лягчэй наладзіць камунікацыю.

ЗША

Загадчык навукова-даследчага аддзела бібліятэчнага Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Марына Пшыбытка ў складзе дэлегацыі айчынных бібліятэкараў пабывала ў ЗША. Замежная вандрюка, якая доўжылася з 18 студзеня па 8 лютага, ініцыявана амерыканскім дыпрадстаўніцтвам у нашай краіне ў рамках Праграмы міжнародных візітаў Дзярждэпартаменту ЗША "Амерыканскія бібліятэкі".

Маштаб і цікавосткі канферэнцыі Амерыканскай бібліятэчнай асацыяцыі.

мавай канферэнцыі Амерыканскай бібліятэчнай асацыяцыі. Вельмі маштабнае мерапрыемства, як па працягласці (6 дзён), плошчы, на якой усё адбылася, так і па колькасці дакладаў і прэзентацый (больш за 900). Некаторыя працоўныя дні канферэнцыі пачыналіся а 7-й раніцы, а заканчваліся а 10-й вечара. Каб толькі бегла пазнаёміцца з выставай, на якой былі прадстаўлены найноўшыя дасягненні ў сферы выдавецкай, бібліятэчнай справы, інфармацыйных тэхналогій, нам спатрэбілася больш за тры гадзіны.

Прыгоды беларускіх бібліятэкараў за акіянам

Частка I

Жыхары Вітсбурга пабудавалі сваю бібліятэку на ўласныя сродкі, а імяны фундатараў зафіксаваны на шыльдачках у холе ўстаноў. / Усе фота на паласе — аўтара

У складзе дэлегацыі былі таксама дырэктар Маладзечанскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Максіма Багдановіча Марыя Ляцяга, загадчыца аддзела замежнай літаратуры Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Яўхіма Карскага Ларыса Лотыш, галоўны бібліятэкар Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэкі Павел Усцінаў, бібліятэкар Баранавіцкай цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя Валянціна Таўлая Вольга Якубовіч і дэкан фа-

дык чаму ж сеткі істотныя для міжнароднага культурнага супрацоўніцтва? З аднаго боку, існуе ўзаемадзеянне дзяржаў на культурным узроўні — культурная дыпламатыя. Справа ў тым, тлумачыць прафесар, што многія дзеячы ў галіне культуры далёкія ад гэтага ўзроўню ўзаемадзеяння. Так, напрыклад, нямногія звяртаюцца па падтрымку ў фонды UNESCO (і не толькі), бо доступ да апошніх маюць культурныя арганізацыі дзяржаўнага ўзроўню. А пад двухбаковымі пагадненнямі дзяржаў звычайна маюцца на ўвазе абмены тэатральнымі праектамі, буйнымі выставамі. Ці можна ўявіць, як, напрыклад, пэўная галерэя можа быць прадстаўлена ў двухбаковым абмене? У Еўропе невялікія культурныя арганізацыі заставаліся з боку ад дзяржаўных працэсаў. Мена-

Вітанне нашым бібліятэкарам ад калег з Вітсбурга.

22 дні адкрыццяў, вучобы і новага досведу

культэты інфармацыйна-дакументных камунікацый Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Мікалай Яцвіч. Ці не штодня свае ўражанні Марына Георгіеўна змяшчала ў "Facebook". Сёння мы друкуем фрагменты гэтых дарожных нататак.

Першы дзень у Атланце падараваў добрае надвор'е і шмат цікавых сустрэч. Наведалі дэпарта-

мент па адукацыі штата Джорджыя, а таксама — публічную бібліятэку Атланты. Стала зразумела, што такое прынцып агульнай даступнасці. Гэта калі ў бібліятэку могуць прыйсці нават людзі без пэўнага месца жыхарства. А яшчэ тут ёсць бібліятэка насення. Яго пакункі, атрыманыя ў дар, бібліятэкары раскладваюць па пакеціках і бязвыплата раздаюць чытачам.

Частка бібліятэкі насення ў публічнай бібліятэцы Атланты.

лькасць сяброў, толькі 60 з іх актыўна ўзаемадзейнічаюць, займаюцца канкрэтнымі пытаннямі, наладжваюць культурныя сувязі. Мэта арганізацыі — супрацоўніцтва з падобнымі інстытуцыямі. Што да партнёрства, Драгічавіч-Шэшыч выдзяляе тры віды: міжнароднае, у межах адной краіны і міжсектарнае (аб'яднанні ў сетку арганізацый з розных абласцей). А найбольш прадуктыўнае партнёрства — доўгатэрміновае, а потым прывяла прымаўку: "Калі хочаш дабрацца кудысьці хутка — ідзі адзін. Калі хочаш прайсці вельмі далёка — лепш ісці разам". Ці варта ў эпоху трансфармацыі разлічваць на творчыя саюзы, якія засталіся нам у "спадчыну"? Або трэба арганізоўваць новыя сувязі? Па словах лектара, у некаторых краінах такія саюзы распадаюцца цалкам.

Амерыка не перастае здзіўляць кантрастамі. Самае яркае ўражанне другога дня — жыхары гарадка Вітсбург, размешчанага за 50 міль ад Атланты. Па нашых мерках, гэта сельскае паселішча з колькасцю жыхароў у 600 чалавек. Дык вось, перад бібліятэкай — вітальны шчыт для беларусаў на дарозе. Такая нечаканасць стала нагодай для фатаграфавання. Зрабіла вывад: гасціннасць калег — рыса інтэрнацыянальна. Да слова, у бібліятэцы нас чакаў абед і яшчэ адзін вітальны плакат.

Але самае цікавае тое, што ўстанова пабудавана на сродкі мясцовых жыхароў. Не было ў іх сваёй біб-

ліятэкі, і каб выправіць становішча, было створана таварыства сяброў бібліятэкі, якія і сабралі неабходныя сродкі на будаўніцтва. З набыццём фонду дапамагла мэрыя. Мясцовыя жыхары прынеслі свае кнігі і стварылі пры бібліятэцы кнігарню. Купляюць, чытаюць і часцяком вяртаюць прачытанае ў бібліятэку. Гэткі платны буккросінг. А на атрыманыя сродкі набываецца новая літаратура.

Трэці дзень — апошні ў Атланце. Зайтра адлятаем у Вашынгтон. Фінальны акорд гэтай часткі праграмы — наш удзел у зі-

Вашынгтон сустрэў дажджом. Кажуць, гэта рэдкасць. Адкрыла для сябе некалькі цікавых фактаў. У Вашынгтоне ёсць шэраг музеяў з бясплатным уваходам. Заслуга ў гэтым — англічаніна Джэймса Смітсана, які ніколі не быў у ЗША, але завяшчаў сваё багацце на заснаванне ў Вашынгтоне ўстаноў, якая "распаўсюджвала б і памнажала веды сярод людзей". Так быў створаны Смітсанўскі інстытут і комплекс бясплатных музеяў пры ім. Наведалі тры з іх: Нацыянальны музей авіяцыі і касманаўтыкі, Нацыянальную мастацкую галерэю і Нацыянальны музей натуральнай гісторыі.

Марына ПШЫБЫТКА, загадчык навукова-даследчага аддзела бібліятэчнага Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Працяг — у наступных нумарах "К".

Фотафакт

Парыж — Гайнаўка

16 лютага ў Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Францыі адбылася літаратурная вечарына-выстава "Завуся я толькі Янка Купала" ў рамках святкавання 500-годдзя беларускага кнігадрукавання, 135-годдзя Янкі Купалы і да Міжнароднага Дня роднай мовы.

ФРАНЦЫЯ, ПОЛЬШЧА

Выстава прадставіла жыццё і творчасць Купалы, вобразы яго твораў, увасобленыя вядучымі мастакамі-графікамі беларускай школы Васілём Шаранговічам, Георгіем Паплаўскім, Міхалам Басалыгам, Барысам Заборавым. Падчас вечарыны творы Песняра прагучалі па-беларуску і на мовах свету ў рамках міжнароднай грамадска-культурнай акцыі "Чытаем Купалу разам". Знакамітыя песні на словы Янкі Купалы выканалі выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Арганізацыя імпрэзы працягвае традыцыю беларускага дыпламатычнага корпусу па святкаванні юбілеяў Янкі Купалы пад эгідай UNESCO, распачаўшы ў 1962 годзе.

А ўжо сёння Міністэрства культуры Беларусі, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча, Культурны цэнтр Беларусі ў Варшаве, Музей і асяродак беларускай культуры ў Гайнаўцы запрашаюць на адкрыццё выставы "Янка Купала ў дыялогу культур" з фондаў музея паэта ў Мінску. Падзея адбудзецца ў галерэі Беларускага Музея ў Гайнаўцы. У яе рамках пройдзе і этап грамадска-культурнай акцыі "Чытаем Купалу разам".

22 лютага на Магілёўшчыне стартуе абласны фестываль фальклорнага мастацтва "Скарбніца Падняпроўя". Асноўная мэта праекта, які будзе рэалізоўвацца да кастрычніка, — выяўленне, аднаўленне ды захаванне ды лакальных народных традыцый. У сераду на "Скарбніцу..." збяруцца творчыя калектывы Бялыніцкага, Бабруйскага, Глушкага, Быхаўскага, Ляскага і Горацкага раёнаў. Так, дырэктар Быхаўскай цэнтралізаванай клубнай сістэмы Ганна Захаравы распавяла рэдакцыі, што ў фестывальны Магілёў адраёна скіроўваецца больш за дзсяцка аўтэнтчных калектываў, якія будуць прэзентаваць абрадавыя песні ды танцы краю.

Яўген РАГІН

Агляд літаратуры "Юныя героі саракавых" у Гальшанскай сельскай бібліятэцы.

На сцене XVI Міжнароднага фестываля прываслаўных песнапенняў "Каложскі дабравест".

Удзельнікі акцыі "Дапаможам птушкам перазімаваць" у Ашмянках.

Пра "Скарбніцу Падняпроўя", ДК на колах і нішчымны пірог

Да Дня памяці воінаў-інтэрнацыяналістаў па ініцыятыве Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў сталічнай галерэі "TUT.BY" адкрылася выстава фатаграфій "Наш Боль і наша Памяць". Пра гэта напісаў Мікалай Шаўчэнка. Прэзентуюцца здымкі мемарыяльнага комплексу, размешчанага на Востраве Мужнасці і Смутку. На іх прасочваецца гісторыя стварэння (1991 — 1996) згаданага комплексу. У студзені 1997-га ён стаў філіялаю Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. "Фатаграфіі яскрава адлюстроўваюць, — распавядае аўтар, — што мемарыял стаў адным з дзейных цэнтраў патрыятычнага выхавання моладзі".

Яшчэ адна інфармацыя ад Мікалая Шаўчэнка. У Зале Перамогі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбыўся канцэрт валыншчыкаў 2-га батальёна Каралеўскага Ірландскага палка і Узорна-паказальнага аркестра Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь. Аўтар паведамляе: "Прагучалі папурны на тэмы песень ансамбля "Песняры", вальс з камернай оперы "Мядзведзь" Сяргея Картэса, вядомыя англійскія творы. За дырыжорскім пультам знаходзіўся мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Узорна-паказальнага аркестра Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь палкоўнік Яўген Доўжык".

Вядучы метадыст аддзела метадычнай і культурна-масавай работы Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Ганна Некраш піша пра раённы конкурс "Спазнай смак сваёй кухні". Гэтым разам ён адбыўся на базе Дварышчанскага дома культуры. Наша кухня была прадстаўлена стравамі, што гатваліся на Вялікідзень і велікодны пост. Гастронамічныя сакрэты былі адшуканы падчас шматлікіх экспедыцый. Тарноўскі ДК прэзентаваў стравы па рэцэптах Глафіры Ашмяна з вёскі Радзівонішкі. Журы спадабаўся кулябяк з курыцай ад кухара графа Маўраса Ан-

Удзельнікі конкурсу "Спазнай смак сваёй кухні" на базе Дварышчанскага дома культуры.

Больш за 30 гадоў аддаў службе Айчыне ветэран Узброеных Сіл СССР палкоўнік у адстаўцы Уладзімір Фалецкі. Чвэрць стагоддзя ён працуе ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Сённяшняй яго пасада — загадчык сектара навукова-метадычнай работы.

Уладзімір Фалецкі праводзіць чарговую экскурсію ў музей.

Экскурсія ад ардэнаносца

Колішні дырэктар музея франтавік Аляксандр Ульяновіч, які прымаў Фалецкага на працу, згадвае: "Уладзімір Палікарпавіч прыйшоў у музей у сталым узросце і з невялікім досведам. Здолеў за кароткі час засвоіць аб'ёмны матэрыял па гісторыі вайны, не саромеўся вучыцца экскурсійнай справе ў маладых". Усё так: Фалецкі — творчы чалавек, які працуе над сабой. Перад тым, як правесці экскурсію, знаёміцца з дакументамі, матэрыяламі, тэмаўнай літаратурай, ветэранскімі ўспамінамі, пастаянна карыстаецца музейнымі фондамі. Натуральна, дапамагае і жыццёвы, баявы вопыт. Для розных груп — і падыходы розныя.

У арміі Уладзімір Палікарпавіч — з 1960 года. Спачатку — служба ў Печых Барысаўскага раёна, потым — Ульянаўскае танкавае вучылішча. За мужнасць і адвагу пры выкананні інтэрнацыянальнага абавязку ў Афганістане афіцэр узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. Служыў у Гомельскім аблваенкамаце, удзельнічаў у ліквідацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Сённяшні кіраўнік музея Дзмітрый Шляхцін адгукаецца аб Фалецкім: "Ён — залятаючы фонд. Мы прымаем заяўкі на экскурсіі з удзелам Уладзіміра Палікарпавіча".

Мікалай ШАЎЧЭНКА, памочнік дырэктара музея

га каледжа даведаліся пра стварэнне музея ў Гальшанскай сярэдняй школе, пра археалагічныя раскопкі ля старадаўняга замка і гары Гарадзішча, пра знаходкі краязнаўца і аўтара кнігі "Гальшаны".

Загадчык Ашмянскай гарадской бібліятэкі № 1 Людміла Зарэцкая распавядае пра акцыю "Дапаможам птушкам перазімаваць". Чытачы рабілі і развешвалі кармушкі, а бібліятэкары ладзілі кніжныя выставы пра

шчынскага дамоў культуры, метадысты, самадзейныя артысты тэатра-студыі гульні "Прымакі".

З Іванаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Фёдара Панфёрава паведамляюць. Сёлета сусветная супольнасць і іванаўская зямля святкуюць 210-годдзе з дня нараджэння Напалеона Орды. Ва ўсіх бібліятэках раёна адбудуцца адпаведныя мерапрыемствы: не толькі кніжныя выставы, адкрытыя прагляды літаратуры, але і

зета "Зялёны свет". У абласным метадычным цэнтры для вучняў віцебскіх школ ладзілася забаўляльная праграма "Прыгоды Хатніка". У Маскоўскім музеі сучаснага мастацтва на Пятроўцы дзейнічае экспазіцыя выніковай выставы V Міжнароднага фестываля навінаў мастацтва і творчасці аўтсайдараў "Фэстнаў-2016". Тут прэзентуюцца 12 работ мастакоў з Браства, Лёзна, Гарадка, Полацка і Віцебска. У Мазалаўскім сельскім доме культуры

Пачас справяднага канцэрта ў Мазалаўскім сельскім доме культуры.

прыроду і птушак, што насяляюць Беларусь.

А вось што піша загадчык Гальшанскай сельскай бібліятэкі Алена Юневіч: "Наша ўстанова правяла для чытачоў агляд літаратуры "Юныя героі саракавых", прымеркаваны да Дня юнага героя-антыфашыста. Школьнікі прачыталі ўрыўкі з кнігі пра подзвігі Марата Казея, Валодзі Дубініна, Зіны Партновай, Лёні Голикава, Валянціна Коціка, Лары Міхеенка, даведаліся, што дзецьмі вайну перажылі Ніл Гілевіч, Анатоль Грачнікаў, Уладзімір Караткевіч, Барыс Сачанка, Еўдакія Лось..."

Калектыву сектара пазастацыянара абслугоўвання насельніцтва Дзятлаўскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці не першы год вядзе работу ў аддаленых і маланаселеных паселішчах раёна, там, дзе даўно няма ні клубу, ні бібліятэкі.

Пра гэта піша Настасся Голуб. Кіраўнік сектара Ганна Харлінская будзе працу так, каб раз на тыдзень выезджаць у сельскія саветы. За дзень наведваюцца з калегамі ў некалькі вёсак. Апрача наладжвання канцэртаў практыкуюцца віншаванні юбіляраў. Сцэнарыі для такіх мерапрыемстваў рыхтуюцца загадзя, пасля таго, як збіраецца максімальна поўная інфармацыя пра юбіляра. У штаце сектара — тры чалавекі. Але выезжныя святы дапамагаюць ладзіць работнікі культуры з Наваельнянскага, Дварэцкага, Жукоўшчынскага, Казлоў-

ўрокі мастацтва, прэзентацыі альбомаў, вечары-партрэты, літаратурна-музычныя кампазіцыі, што прайшлі ў аграгарадках Моталь, Снітава, у Тышкавіцкай сельскай бібліятэцы.

Мікалай Навумчык піша пра самадзейнага мастака Алену Дударчык. У Олтушскай сельскай бібліятэцы Малаўскага раёна выстаўлена 25 яе жывапісных работ.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Шчынскай райбібліятэкі імя Цёткі Таццяна Красінская распавядае пра краязнаўчы турызм, які стаў брэндам для бібліятэкараў раёна. Экскурсійныя паездкі па шасці маршрутах ладзяцца ўжо чацвёрты год. Чытачы наведваюць Гродна, Ліду, Нясвіж, Мір, Жыровічы. Неўзабаве краязнаўчыя важны стартуюць і па ваўкавыскім напрамку.

Пра чарговую акцыю Бярэзінскай раённай бібліятэкі паведамляе загадчык яе аддзела маркетынгу Тамара Круталевіч. Акцыя прысвечана 135-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Яна стартвала 2 лютага на базе гарадской школы № 3, а рэалізоўвацца будзе цягам года.

Падборка інфармацыі ад вядучага метадыста Віцебскага абласнага метадычнага цэнтра народнай творчасці Андрэя Стручанкі. У Бабініцкай сельскай бібліятэцы Віцебскага раёна цягам 2017-га выпускаецца штомесячная экалагічная

справаздачны канцэрт пад назвай "Аграгарадок здзяйсняе мары". У канцэрце бралі ўдзел народны ансамбль народнай песні і музыкі "Вераснянка", народны жаночы клуб "Залаты ўзрост", тэатральны гурток "Вобраз", клуб інтэрнацыянальнага сяброўства "Згода", гурток дэкаратыўна-прыкладной творчасці "Чароўны куфэрак", вучні і настаўнікі дзіцячай школы мастацтваў. У канцэртнай зале "Віцебск" адзначана 30-годдзе з дня стварэння народнага клуба кветкаводаў-аматараў, якім кіруе Аляксей Пірагоў. На базе Дома культуры аграгарадка Зубкі Лёзненскага раёна быў арганізаваны раённы семінар для спецыялістаў па тэатральным жанры.

У Віцебскім мастацкім музеі працуе выстава мастацкага тэкстылю студэнтаў кафедры дызайну і моды Віцебскага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта. Пра гэта паведамляе сябра Беларускага саюза мастакоў, дацэнт згаданай кафедры Наталля Лісоўская. У экспазіцыі — 57 твораў: габелены, батык, арт-аб'екты.

Спецыяліст Савецкага раённага аддзела надзвычайных сітуацый Таццяна Бычанок піша пра небажэлівы галалёдзіцы. 3-за яе толькі ў Мінску траўміруецца больш за пяць тысяч чалавек.

Мінскай дзіцячай бібліятэцы № 6 імя Васіля Віткі спаўняецца 50 гадоў. Пра гэта піша вядучы бібліятэкар установы Таццяна Макаравіч. Летась тут было праведзена 307 мерапрыемстваў, якія наведвалі 4869 чалавек, арганізавана 74 кніжныя выставы.

Вядучы метадыст Гродзенскага абласнага метадычнага цэнтра народнай творчасці Ала Варабей паведамляе пра XVI Міжнародны фестываль прываслаўных песнапенняў "Каложскі дабравест", які сабраў 38 харавых калектываў з Украіны, Польшчы, Румыніі, Сербіі, Арменіі... Гран-пры атрымаў Акадэмічны хор Расійскай акадэміі імя Гнесіных з Масквы. Лаўрэатамі сталі дзевяць калектываў Прынямоння.

(Заканчэнне. Пачатак у № 5.)

Абодва маёнткі адышлі да Расійскай імперыі пасля першага падзелу Рэчы Паспалітай абодвух народаў. І ў сувязі з гэтым, калі маё меркаванне аб пераездзе Яна Марцінкевіча на “сталае месца жыхарства” дакладнае, то можна казаць і пра нейкі светапоглядны выбар: паміж Захадам (Вільня, Вялікае Княства Літоўскае) і Усходам (Расія). Даволі цікавым тут будзе адзначыць таксама і тое, што мітрапаліта Станіслава Богуша-Сестранцэвіча некаторыя сучасныя даследчыкі (напрыклад Міхаіл Дукаў у артыкуле “Уплыў заходнерусізму на фарміраванне канцэпцыі гісторыі Беларусі ў другой палове XIX стагоддзя”) называюць “духоўным натхняльнікам заходнерусізму”. Сестранцэвіч быў аўтарам кнігі “Аб Заходняй Русі”, якую ён выдаў у 1793 годзе, і ў якой “разглядаў праблему паходжання беларусаў, украінцаў і рускіх і даказваў гістарычнае адзінства гэтых народаў”. Як вядома, нейкі час у яго доме ў Санкт-Пецярбургу рос і сам Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, і падобна, што ў яго хоць і не адразу, але з часам з’явіўся свой погляд на гістарычны шлях беларускага народа.

Але вернемся ў маёнтка Лапацін, дзе 30 мая нарадзіўся, а 2 чэрвеня 1781 года ў Маляціцкім касцёле быў ахрышчаны толькі вадой сын Яна і Людавікі Марцінкевічаў — Фелікс-Станіслаў-Казімір (альбо Феліцый — у запісе неразборліва). На жаль, ён не пражыў доўга і памёр 22 жніўня. Падобна на тое, што наступныя 15 гадоў сям’я Марцінкевіча жыла ў гэтым маёнтку, прынамсі, розныя прадстаўнікі яе час ад часу сустракаюцца ў хросных і асістэнтах пры сакрамэнтах у гэтым касцёле. Хутчэй за ўсё, менавіта тут і памерла Людавіка, і Ян ажаніўся другі раз, яго жонкай стала Марцыяна з Нядзвецкіх — будучая маці Вінцэнта. Аднак сям’ю Марцінкевіча чакаў яшчэ адзін пераезд, і нават наступных іх адрасам сталі... не Панюшкавічы.

Перад тым як услед за Марцінкевічам у чарговы раз “змяніць прапіску”, нададзім увагу яшчэ аднаму пытанню: які ж менавіта ўрад займаў Ян Марцінкевіч? Пытанне гэта немалаважнае, бо менавіта гэта вызначала, якое месца ў іерархіі павета, ваяводства або ўсяго княства займае чалавек, і паказвала яго ўплывовасць, што часта з’яўлялася і следствам багацця, і крыніцай новага. Падобна на тое, што свой першы крэдэнс ён атрымаў на ўрад ротмістра гродзенскага павета ў 1786 годзе (хоць гэта мог быць і яго цэзка, бо больш нідзе ў дакументах гэты ўрад Яна не згадваецца). Ян называецца чашнікавічам — сынам чашніка — наваградскага ваяводства. Аднак у больш раннім дакуменце, а менавіта пры продажы дома ў Вільні ў 1780 годзе, ён назваў сябе чашнікавіч смаленскі. У самым канцы яго жыцця ў запісе аб нараджэнні і хрышчэнні сына Вінцэнта-Якуба Ян — наваградскі чашнік. Гэтак жа яго называе ў даверанасці, занесенай у актывыя кнігі 26 лютага 1808 года, Мітрапаліт Богуш-Сестранцэвіч, які, безумоўна, быў даведчаны аб урадзе свайго сваяка. Даверанасць была выдадзена для вырашэння прэтэнзій, якія засталіся пасля апошняга арандатара Панюшкавічаў троадыйскага біскупа Мікалая Быкоўскага, які арандаваў гэты маёнтка 6 гадоў. Сам Сестранцэвіч звяртаецца да яго і ў асабістым лісце: “Вяльможны пане чашнік і брат”.

Аднак літаральна ў гэты ж час (24 лютага 1808 года) пані Рэгіна Клімовічова піша Яну Марцінкевічу даверанасць на

прадстаўленне яе інтарэсаў у Бабруйскім земскім судзе і называе яго чашнікам смаленскім. Гэтак жа называе сябе сам Ян у даверанасці, якую ён выдаў сваёй дачцэ чашнікаўне смаленскай Францішцы 15 сакавіка 1801 года для спягання некалькіх пазык у “Беларускай губерні”. Але самы поўны варыянт прапанавала яго жонка Марцыяна ўжо пасля яго смерці ў 1815 годзе, назваўшы сябе “Марцыяна з Нядзвецкіх памерлага Яна Марцінкевіча смаленскага чашніка і наваградскага ротмістра жонка”. У метрычным жа запісе аб смерці Марцыяна названая... ротмістравай (жонка ротмістра) бабруйскай. Аднак калі ў 1831 годзе Вінцэнт Марцінкевіч і яго сястра Алена Умінская падзялілі спадчыну маці, Вінцэнт назваў маці... ротмістравай смаленскай.

Як бачым, у гэтым пытанні пакуль складана знайсці нейкае канчатковае рашэнне. Але найбольш верагодным мне ўяўляецца варыянт, што Ян быў адначасова і наваградскім, і смаленскім чашнікам —

яе апрацоўвала, з арандатарамі цэлых маёнткаў. Вядома, ніхто з апошніх не хадзіў з драўлянай сахой па палях і не пасвіў уласнае быдла. Я ўжо надаваў увагу фінансавым магчымасцям Марцінкевіча ў артыкулах, прысвечаных лёсам сяцёр і маці, тут жа падзялюся сумамі іншага маштабу, і гэты выдаткі наўпрост звязаныя з будучым месцам жыхарства сям’яў Ігната і Яна Марцінкевічаў.

Яшчэ ў 1785 годзе паміж віленскім ваяводам Каралем (“Пане каханку”) і падкаморым ВКЛ Геранімам князямі Радзівіламі з аднаго боку і абозным ВКЛ Міхалам і Кацярынай з Мараўскіх Лапотаў з другога была складзена застаўная ўгода на маёнтка Старчыцы (цяпер вёска Акцябр, Салігорскі раён, Мінская вобласць). Гаворка ішла пра даўнюю пазыку Радзівілаў генерал-маёру войскаў ВКЛ Ігнату і Тэафіліі з Радзівілаў (сястры Караля і Гераніма) Мараўскім велізарнай сумы ў 150 тысяч польскіх злотых, за якія Лапоты і атрымалі гэты маёнтка да выплаты ім пазыкі. Пасля

Пачынаючы з 1793 года, Ян Марцінкевіч быў, хутчэй за ўсё, у якасці эканома, або выконваў нейкія іншыя функцыі пры браце. Зрэшты, магчыма, што хоць Ян і жыў па суседстве з братам, але служыў у арандатараў радзівілаўскага маёнтка Заўшыцы Масальскай або Канапацкага, бо ён згадваецца толькі ў гэтай вёсцы і вёсцы Мазалі.

Менавіта з гэтага года прадстаўнікі сям’і Марцінкевічаў пачынаюць часта сустракацца ў метрычных запісах слускага касцёла і як асноўныя ўдзельнікі сакрамэнтаў, і як хросныя або асістэнта. Так, 3 верасня 1796 года Ян і Марцыяна хрысцілі дачку Мар’яну, 22 чэрвеня 1800 года — ужо вядомую нам Юлію, 16 лістапада 1801 года — сына Феліцыяна, 2 красавіка 1803 года — сына Юзафа-Казіміра-лаана, а 9 лютага 1806 года — ужо вядомую нам Алену-Ганну. Гэта апошняя згадка дзяцей Яна Марцінкевіча ў слуцкім храме — наступным было ўжо хрышчэнне самога Вінцэнта Марцінкевіча ў бабруйскім касцёле ў 1808 годзе.

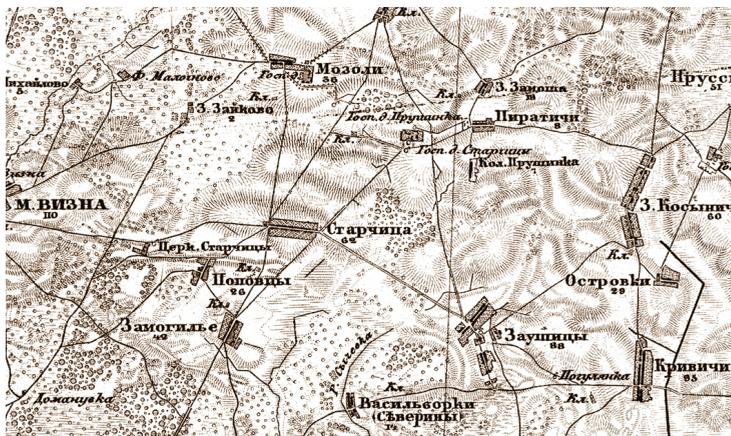
дзённі палюбоўна-кампрамісарскага суда, скліканага ў Менску для заключэння міралюбнай дзелкі паміж бакамі. Зараз я магу сцвярджаць, што гэта была адна з апошніх спраў Яна Марцінкевіча.

Аналізуючы дваранскі спіс 1816 года ў эсэ “На свой хлеб”, Язэп Янушкевіч з асцярожнасцю піша: “Вінцэнтаў бацька сярод сямейнікаў не запісаны. Адказ просіцца сам па сабе: памёр. І я доўгі час быў упэўнены ў гэтым, пакуль не трапіў на згадку пра шляецкае пасведчанне, выдадзенае Яну Мікалаевічу з Віленскай шляецкай зборні ў... 1819 годзе. Значыць, напрыканцы 1810-х гадоў Вінцэнтаў бацька яшчэ жыў? Тут можна памыліцца (хоць іншага Яна Мікалаевіча Марцінкевіча ў паперах сустракаць не даводзілася), аднак што ж: калі і жыў, дык не з сям’ёй. Напаўсірочае маленства пры жыццёвым бацьку давала права на нетыповы ўступ, з якога жнівеньскім днём 1832 года Вінцэнт пачне казённае прашэнне ў Менскую радаводную дэпутацыю...” І ўсё ж такі, першая здагадка аказалася слушнай: Ян Марцінкевіч ужо быў мёртвы.

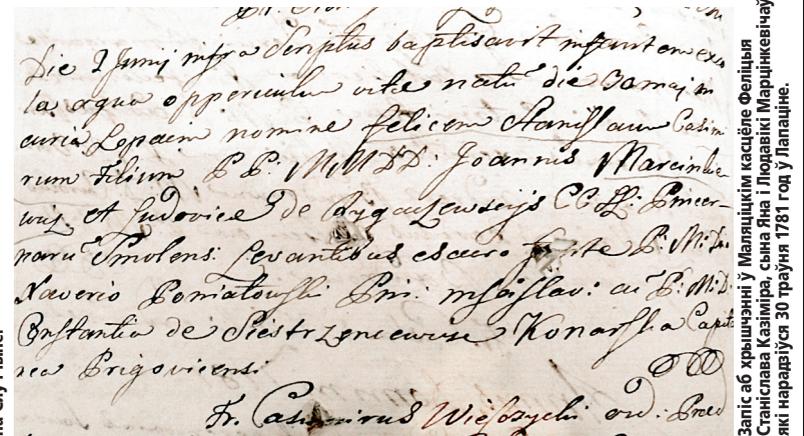
І хоць метрыка аб яго смерці пакуль не знойдзена, мы можам прапанаваць варыянт дакладнай даты, калі гэта адбылося. 27 сакавіка 1809 года, маючы генеральную даверанасць ад мітрапаліта Богуша-Сестранцэвіча, мінскі біскуп Якуб-Ігнаці Дзядзерка заключыў новы кантракт на двухгадовую арэнду Панюшкавічаў, пачынаючы з 30 мая, з Вінцэнтам Стэфану-

Сямейныя таямніцы Дуніна-Марцінкевіча

Ян Марцінкевіч: загадкі пра бацьку класіка

Карта мясцін, звязаных з сям’ёй Марцінкевіча на Слуцчыне.

Запіс аб хрышчэнні ў Малаціцкім касцёле Феліцыя Станіслава Казіміра, сына Яна і Людавікі Марцінкевічаў, які нарадзіўся 30 траўня 1781 год у Лапаціне.

Смаленскае ваяводства ўжо доўгі час існавала толькі намінальна, і ўсе гэтыя ўрады былі не такія прэстыжныя, як пасады ў рэальных ваяводствах. Прычым, магчыма, што такая ж сітуацыя была і з яго бацькам. Пасля далучэння ВКЛ да Расіі гэтыя званні паступова згубілі сваё значэнне. Аднак адзначым, што ў даведніку Анджэя Рахубы “Ураднікі Смаленскага ваяводства” няма ні адной персоны, якая нас цікавіць: ні бацькі Яна, ні дзедка Мікалая. Аднак ва ўсіх дакументах пра Яна Марцінкевіча пішуць выключна паважліва, выкарыстоўваючы зварот не проста “пан”, а “вяльможны пан”.

І тут мы павінны перайсці да аднаго з асноўных міфаў у біяграфіі Яна Марцінкевіча, які па спадчыне перайшоў і на яго сына Вінцэнта, — міфе аб паўгалодным існаванні беднага “хлебараба-арандатара”. Калі прагледзець усю наяўную літаратуру аб Вінцэнце Дуніне-Марцінкевічы, то, напэўна, ніхто з даследчыкаў не абышоў увагай гэтага штампа. Літаратурнаўцы нібы наўмысна не заўважалі ні сваяцтва з адным з самых уплывовых людзей Расіі, ні “арэнды” маёнтка Панюшкавічы, ні наяўныя ў дваранскім вывадзе звесткі аб арэндзе ў Радзівілаў маёнтка Новы Двор — абодва маёнткі налічвалі па некалькі вёсак і сотні рэзідэнцкіх душ прыгонных сялян! Даследчыкі змешвалі жыццё беззямельнай засяняковай шляхты, якая не мела сваіх сялян, арандавала валокі, а то і паўвалокі зямлі, і самастойна

частку гэтага маёнтку арандаваў землемер Юзаф Вольскі, ад якога 23 красавіка 1793 года пачаў арандаваць Ігнат Марцінкевіч — наваградскі ротмістр (у адрозненне ад Яна, Ігнат заўжды называецца менавіта так). Гэтая субарэнда абышлася яму ў 22 тысячы польскіх злотых, якія ён пазычыў у свайго забяспечанага сваяка. 30 сакавіка 1795 года ён запазычыў яшчэ 12 тысяч на арэнду радзівілаўскага маёнтка Новы Двор. Менавіта з першым з гэтых маёнткаў звязана наступнае 15-годдзе ў жыцці братаў Марцінкевічаў і яшчэ некалькі новых кропак на карце Беларусі.

Як мы бачым, тых капіталаў, якімі распарадзіліся браты, цалкам хапіла б на набыццё прыстойнага маёнтка. Чаму яны гэтага не зрабілі? Магчыма, таму, што арандаваць было больш выгадна (мне вядома, што Ігнат на нейкі час нечакана стаў уладальнікам зямлі ў маёнтку Пласкавічы, але даволі хутка пазбавіўся ад яе). У савецкай гістарычнай навуцы часта пісалі пра паню-эксплуататараў, але для памешчыка, якім бы ён ні быў, яго сцягне заставаліся не толькі галоўнай крыніцай багацця, але і яго асабістай уласнасцю, а да яе людзі ставілі куды больш ашчадна, чым да чужой. А вось эксплуатацыя, на што выракалі сялян арандатары і субарандатары маёнткаў, была на парадак вышэйшай, бо людзі ўжо заплацілі свае немалыя грошы наперад, і зусім не для таго, каб палепшыць жыццё чужых прыгонных, а каб зарабіць на іх.

Цяпер нам дакладна вядома, што да дарослага ўзросту дажылі толькі сам Вінцэнт і дзве яго сястры Юлія і Алена-Ганна, астатнія дзеці памерлі ў маленстве. У Слуцку ахрышчаны і сыны Ігната і Ангелы з Гацкскіх: 1 студзеня 1800 года — Дамінік-Томаш, 14 лютага 1801 года — Тадэвуш-Ігнат-Ян, а 7 верасня 1802 года — Стэфан-Тадэвуш-Нікадзім (або Мікалай) ахрышчаны ўжо ў Глуску. Апошняя змена звязана з тым, што Ігнат Марцінкевіч узяўся з 24 красавіка 1802 года за новую 3-гадовую арэнду, на гэты раз маёнтка Дарогі ў Ануфрыя і Эльжбеты з Маковіцкіх Гіжыцкіх, каморнікаў ВКЛ. Далёка не апошняю арэнду ў сваім жыцці, але лёс Ігната заслугоўвае асобнага артыкула.

Для нас жа важнейшыя тыя падзеі, якія адбываліся ў крыху іншай частцы Беларусі — на Бабруйшчыне. 15 снежня 1799 года быў заключаны кантракт на 6-гадовую арэнду маёнтка Панюшкавічы паміж мітрапалітам Богуш-Сестранцэвічам і біскупам Мікалаем Быкоўскім. І праз 2 гады пасля завяршэння тэрміну арэнды, 19 жніўня 1807 года Мітрапаліт напісаў даверанасць Яну Марцінкевічу, даручыўшы яму ўрэгуляваць усе прэтэнзій, якія ўзніклі паміж уладальнікамі, сялянамі і арандатарам. Менавіта падчас выканання гэтых абавязкаў бацькам 23 студзеня 1808 года ў Панюшкавічах нарадзіўся і быў ахрышчаны Вінцэнт-Якуб. А ўжо 22 лютага Ян Марцінкевіч прысутнічаў на сва-

скім. У гэтым найважнейшым для нас дакуменце згадваецца, што заключаны ён “па завяршэнні года пасля смерці светлай памяці пана чашніка наваградскага Яна Марцінкевіча”. Гэта дазваляе мне выказаць здагадку, што ён памёр 30 мая 1808 года, гэта значыць усяго праз 3 месяцы пасля нараджэння Вінцэнта. На жаль, месца яго смерці і магіла пакуль невядомыя. Пра далейшы лёс дзвюх дачок Яна Марцінкевіча і яго другой жонкі Марцыяны, а таксама яе самой я ўжо распавёў раней. Яшчэ доўгі час яна спрабавала вярнуць грошы, якія Ян пазычаў пры жыцці, у тым ліку, і брату Ігнату, а таксама атрымаць спадчыну ад вельмі багатага дзядзькі мужа.

Такім чынам, нам упершыню ўдалося не толькі абмяляваць агульныя контуры біяграфіі бацькі беларускага класіка, але і часткова напоўніць іх важнымі падрабязнасцямі. Хоць, вядома, многія пытанні не толькі з жыцця Яна Марцінкевіча, але і яго вядомага сына, а таксама іншых іх блізкіх чакаюць дадатковых даследаванняў. Колькасць невывучаных архіўных спраў дае ўпэўненасць, што яшчэ не аднаму пакаленню гісторыкаў беларускай літаратуры хопіць працы. То бок, нас усіх чакаюць яшчэ не толькі новыя знаходкі, але і сапраўдныя сенсацыі нават з жыцця зорак першай велічыні беларускага культурынага небасхілу.

Зміцер ДРОЗД,
гісторык, архівіст

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ*г. Мінск, вул. Леніна, 20.*

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".

Выставы:

■ Выстава **"Радзівілы: лёсы краіны і роду"** — да 16 красавіка.

■ Выстава **"Мемарыяльны пейзаж В.К. Бялыніцкага-Бірулі"** — да 14 сакавіка.

■ Выстава **"Віцебская школа гравюры"** — да 19 сакавіка.

■ Выстава **"Век Антона Бархаткова"** — да 12 сакавіка.

■ Выстава твораў Юліі Гайдуквай **"Замілаванне простым"** — да 13 сакавіка.

■ Персанальная выстава літоўскага мастака Раманаса Барысаваса **"Паэзія руін"** — з 23 лютага да 20 сакавіка.

■ Цыкл лекцый **"XX стагоддзе. Рэвалюцыі ў думках і мастацтве"** — кожную сераду а 19-й, Малая зала.

*Філіялы музея***МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX СТ."***г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.***Пастаянныя экспазіцыі:**

■ **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.

■ **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.

■ **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАУБІЧЫ*Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.*

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выставачны праект **"Вяселле Заходняга Палесся"** — да 30 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ*г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.***Экспазіцыі:**

■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.".

Выставы:

■ Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля"** — да 1 чэрвеня.

■ Выстава **"Гандаль Беларусі на шлях гісторыі"** — да 1 мая.

■ Персанальная выстава маскоўскага мастака Іскандэра Ілязава **"Колераформы"** — да 26 лютага.

■ Выстава **"Уладзімір Мулявін. Спадчына вялікага маэстра"** — з 23 лютага да 9 красавіка.

■ Інтэрактыўны выставачны праект гісторыі ілюзійнага мастацтва **"Анатомія цуду"** — з 25 лютага да 16 красавіка.

■ Казачныя вечарыны ў музеі — кожную суботу зімы а 17-й.

*Філіялы музея***ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП***г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.*

■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

■ Выстава эксперыментаў **"Музей навукі"** — да 31 сакавіка.

■ Выстава **"Савецкі плакат"** — з 23 лютага да 26 сакавіка

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.

■ Выстава **"Беларусь і Кітай: 25 гадоў паспяховага супрацоўніцтва"** — да 31 сакавіка.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ*г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.***Экспазіцыі:**

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".

■ "Выстава насякомаедных раслін".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава **"Шумлівае пярнатае вясёлка"** — да 13 сакавіка.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Выстава **"Сафары парк"** — да 1 верасня.

■ Выстава **"Птушкі ўзімку"** — да 12 сакавіка.

■ Выстава кветак **"Архідэі"** — да 10 сакавіка.

■ Атракцыён **"Стужкавы лабірынт"** — да 1 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ*г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.***Пастаянныя экспазіцыі:**

■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст.".

■ "Беларуская музычная культура XX ст.".

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава **"Іліятрапіён"** ("Сланечнік") — да 23 лютага.

■ Выстава **"Гітары мінулай эпохі"** (з прыватнага збору калекцыянера Уладзіміра Мітраева) — з 24 лютага да 24 сакавіка.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА*г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.*

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

■ Інтэрактыўныя музейныя заняты **"Асновы акцёрскага**

майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

■ Выстава антыкварных лялек Алы Тапарковай **"Dolls forever"** (у рамках праекта "Спадарыня лялька") — да 28 лютага.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО*г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.*

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Паказы ў рамках праекта **"KINOPORT"** — кожную суботу.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ*г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.*

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Фотапраект **"Зброя Перамогі"** — да 26 лютага.

■ Экспрэс-выстава **"Палітычная прапаганда ў Афганістане"** — да 6 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПВЕДНІК "НЯСВІЖ"*г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;**+ 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.*

■ Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"*г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.*

■ Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА*г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.***Экспазіцыя:**

■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Стацыянарная выстава **"У хвалях няспыннага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа"** — да 30 верасня.

■ Экспазіцыя **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа ў гаспадарчай пабудове.

■ Выстава фотаздымкаў і невядомых рэчў Песняра **"Якуб Колас: вядомы і невядомы"** з фондаў музея — да 15 сакавіка.

■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект **"Кроцьым у школу разам з Коласам"**.

■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.

Акцыі:

■ Музейная акцыя **"Дзясятка — за Коласа!"**, прымеркаваная да Міжнароднага дня роднай мовы — 21 лютага.

■ Пачатак а 10-й.

■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).

■ Вынашаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА*г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.***Экспазіцыя:**

■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Стацыянарная выстава **"У хвалях няспыннага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа"** — да 30 верасня.

■ Экспазіцыя **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа ў гаспадарчай пабудове.

■ Выстава фотаздымкаў і невядомых рэчў Песняра **"Якуб Колас: вядомы і невядомы"** з фондаў музея — да 15 сакавіка.

■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект **"Кроцьым у школу разам з Коласам"**.

■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.

Акцыі:

■ Музейная акцыя **"Дзясятка — за Коласа!"**, прымеркаваная да Міжнароднага дня роднай мовы — 21 лютага.

■ Пачатак а 10-й.

■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).

■ Вынашаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**

■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ*г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.***Экспазіцыі:**

■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**

■ Персанальная выстава мастака Ары Юхані Хар'ю (Фінляндыя) **"Адлюстраванне"** — да 1 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА*г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.***Філіялы Музея гісторыі горада Мінска****ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА***г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.***Экспазіцыі:**

■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

■ Выстава **"Японская вясна"** Марыны Быкавай (Санкт-Пецярбург) — да 19 лютага.

■ Выстава твораў Кірылы Мельніка **"Адлюстраванне часу"** — з 21 лютага да 5 сакавіка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА*г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.***Экспазіцыі:**

■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прывесчана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ Выставачна-інтэрактыўны праект **"Сустрэча з майстрам"**.

■ Выстава **"Мінск Іосіфа Лангбарда"** — з 22 лютага да 2 сакавіка.

■ **"Мінск губернска. Шляхецкі побыт"**.

■ Выстава твораў Святаслава Федарэнка **"Мая Беларусь. Летапі эпохі"** — да 26 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША*г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.***Экспазіцыі:**

■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

■ **МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"**

*г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.***Экспазіцыя:**

■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"*г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.*

■ **18 — "А мне не сорамна!..."** (больш чым казка) Л.Усцінава.

■ **18 — "Ціхі шэпэт сыходзячых крокаў"** (сон у 2-х дзях) Д.Багаслаўскага.

■ **19 — "Кантракт"** (камедыя) Ф.Вэбера. Апошні паказ спектакля.

■ **20 — "Паралелі каханьня"** (музычны мнаспектакль Жанны Знакавай).

■ **21 — "Ліфт"** (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.

■ **22 — "Кругі раю"** (дакументаль-

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"*г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.***Экспазіцыі:**

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЬСТА"*г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.*

■ Арт-праект творчай групы **"БТР" "Апладненне"** — да 12 сакавіка.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ*г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.*

■ Выстава **"Па слядах мамантаў"** — да 15 сакавіка.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ*г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.***Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:**

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Чырвоная гасцёўня"**.

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.

■ **"Свет прыроды"** (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.

Выставы:

■ Выстава антыкварыяту з прыватнага збору Сяргея Пуціліна і фондаў музея — да 31 сакавіка.

■ Выстава **"Новыя паступленні ў музейны збор"** — да 12 сакавіка.

■ Выстава керамічных твораў Міхаіла Кляцкова — да 31 сакавіка.

■ Выстава **"Жэўжык, ёўнік і іншыя героі беларускіх казак, міфаў і легенд"** — да 9 красавіка.

■ Выстава **"Гомельскі авангард"** — да 28 лютага.

Вежа палаца

Экспазіцыя:

■ **"Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы"**.

Выставы:

■ Выстава **"Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане"** — да 5 сакавіка.

■ Міні-выстава да 85-годдзя мастака Раісы Алёшынай **"Кветкі, народжаныя ў агні"** — да 12 сакавіка.

■ Выстава **"Эпоха гігантаў: драпежнікі Гомельскага Пасожжа"**.

Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя: